

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií

Tereza Klubalová

Bakalářská práce

Reflexe pohádky v životě
současného předškoláka

Na základě výzkumu v mateřské škole „X“
v Pardubicích

Vedoucí práce doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.

Praha 2013

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Blance Soukupové, CSc. za vedení mé práce, za její velmi vstřícný přístup a udílení mnoha užitečných rad a doporučení. Velký dík patří také učitelce mateřské školy, která mi umožnila přístup do své třídy a vycházela mi vstříc zejména během realizace výzkumu.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. 5. 2013

.....

podpis

Obsah

1	Cíl, vzorek, metody	1
1.1	Cíl.....	1
1.2	Vzorek.....	2
1.2.1	Základní charakteristika města Pardubice.....	2
1.2.2	Charakteristika mateřské školy „X“	4
1.2.3	Charakteristika dětských informátorů.....	7
1.3	Metody	14
1.3.1	Rozhovor pomocí návodu	15
1.3.2	Zúčastněné pozorování	27
1.3.3	Komparace	29
2	Pohádka ve světle vybraných titulů odborné literatury.....	31
2.1	Definice pohádky	31
2.2	Vývoj pohádky a její druhy.....	37
2.3	Funkce pohádky	47
3	Reflexe pohádky u dětí z předškolní třídy mateřské školy „X“	49
3.1	Co je to pohádka podle dnešních předškoláků.....	49
3.2	Situace, během nichž se předškoláci setkávají s pohádkou	66
3.3	Dětská reflexe významu pohádky	73
4	Závěr	77
	Seznam použité literatury a pramenů.....	81
	Přílohy.....	i
	Příloha A: Kresby dětských informátorů (pohádkové postavy).....	i
	Příloha B: Témata návodného rozhovoru	xi
	Příloha C: Komentovaný přepis rozhovorů s informátory.....	xiv
	Příloha D: Témata polostrukturovaného rozhovoru.....	cv
	Příloha E: Komentovaný přepis rozhovoru s učitelkou	cvi

1 Cíl, vzorek, metody

1.1 Cíl

Cílem této bakalářské práce je zachytit způsoby reflexe pohádky v životě současného předškoláka. Výzkum budu realizovat v jedné z mateřských škol v Pardubicích. Hlavním cílem je zjistit, co je pohádka ve vnímání současného předškoláka a jaká je jeho představa o pohádkových postavách. Dále má výzkum odpovědět na otázky, které pohádky jsou mezi dnešními dětmi oblíbené a k jaké oblasti pohádky z hlediska její klasifikace se dají přiřadit (pohádka klasická, umělá). V neposlední řadě mě zajímá, kdo seznamuje dítě s pohádkovou tradicí, při jakých příležitostech se předávání této tradice uskutečňuje a jaké pohádkové zdroje jsou dětmi, příp. jejich rodiči, využívány. Metodou rozhovorů se také pokusím zachytit to, zda děti odlišují (či jsou vůbec schopny odlišovat) realitu od fantazie, nebo zda se v jejich myšlení obě roviny navzájem prolínají.

Definice pohádky, kterou jsem pro tento výzkum zvolila, je souhrnem několika znaků blíže definovaných autory uvedenými v kapitole 2.1. Tato definice se týká českých pohádek, které se mohou v některých bodech lišit od pohádek pocházejících z cizích zemí. Pohádka je především útvar, který má děj. Tento děj je fantastický, nebo alespoň něčím mimořádný, přičemž fantazie pohádky je bezpodmínečná. Základem pohádky je podobenství, jisté osobité zpodobení skutečnosti. Pohádka nám předkládá etický model světa, zobrazuje spravedlivý svět, v němž dobro vítězí nad zlem. Pohádkový svět stírá hranice mezi člověkem, zvířetem a věcí a důležitou úlohu v něm hraje i kouzelná moc slova. Postavy z pohádek mohou být nadány nadpřirozenými schopnostmi. V pohádce se setkáváme s absolutními protiklady vedoucími k tomu, že pohádka je jistým zjednodušením či určitou nadsázkou. Z toho vyplývá modelový charakter pohádky (Richter 2004, Sirovátka 1998, Vařejková 1998).

1. 2 Vzorek

1. 2. 1 Základní charakteristika města Pardubice

Výzkum, na jehož základě vznikla tato práce, byl realizován v Pardubicích. Pardubice, o nichž pochází první dochovaná písemná zmínka z konce 13. století, jsou dnes městem s výraznou správní, obytnou, obslužnou a výrobní funkcí hradecko – pardubické aglomerace (Šebek a kol., 1990: s. 36). Město je důležitým uzlem železniční dopravy. Od roku 1995 je zde také využíváno původně vojenské letiště pro civilní provoz. Co se týče průmyslu, nalezneme v Pardubicích Pardubickou rafinérii minerálních olejů (tzv. PARAMO) a chemický podnik Synthesia. Pardubice jsou spojovány s mnoha významnými sportovními akcemi, jako je dostihový závod Velká pardubická, závod motocyklů na ploché dráze Zlatá přilba, tenisová juniorka či šachový turnaj Czech Open, na které pravidelně přijíždějí účastníci z mnoha evropských zemí. Město Pardubice mělo ke dni 26. 3. 2011 90 767 trvale žijících obyvatel, z toho 11 351 tvořili obyvatelé ve věku 0-14 let. Celkový počet obyvatel řadí Pardubice na 10. místo v pořadí měst podle počtu obyvatel v České republice. Ke dni 26. 3. 2011 žilo v Pardubicích 13,7 % obyvatel se základním vzděláním či bez něj (z toho 201 osoba bez vzdělání) a 29,9 % se středním vzděláním včetně vyučení. Úplného středního vzdělání včetně nástavbového a vyššího odborného dosáhlo 35,8 % obyvatel, 15,3 % mělo vysokoškolský titul, zbytek byl bez uvedených údajů o vzdělání (ČSÚ, SLDB 2011, ke dni 26. 3. 2011). V Pardubicích bylo ve školním roce 2010/2011 otevřeno třicet dva mateřských škol a dvacet základních škol. Střední vzdělání nabízí osmnáct středních odborných škol a odborných učilišť, čtyři střední školy gymnaziálního typu a jedna konzervatoř (ČSÚ, období 2007 – 2010). Ve městě sídlí Univerzita Pardubice čítající aktuálně sedm fakult: Fakultu dopravní Jana Pernera, Fakultu ekonomicko-správní, Fakultu elektrotechniky a informatiky, Fakultu filosofickou, Fakultu chemicko-technologickou, Fakultu restaurování a Fakultu

zdravotnických studií. Vznik pardubické Univerzity je spojen s Vysokou školou chemickou, která zde zahájila výuku v roce 1950. Jejím postupným rozšiřováním pak vznikla instituce, která dnes zabezpečuje mnohooborové vysokoškolské vzdělávání a od roku 1994 užívá oficiální název Univerzita Pardubice. O kulturní vyžití občanů se v Pardubicích stará Východočeské divadlo, Východočeské muzeum, Východočeská galerie či Komorní filharmonie. Ve městě funguje krajská knihovna nabízející jedno ze svých oddělení dětem a dětské literatuře. V posledních letech byla v Pardubicích otevřena dvě multikina, která konkurují divadelním představením pro děti pořádaným Východočeským divadlem. Poslední klasické kino, Kino Dukla, ukončilo svou činnost na jaře 2013. I nadále však v budově kulturního domu probíhají nejrůznější programy pro děti, jak jednorázové, tak pravidelné. Loutková scéna Radost zde pořádá pro děti každou sobotu loutkové představení. Pravidelné pohádkové programy pořádají pro děti i některé další pardubické kulturní domy. Dům dětí a mládeže ALFA nabízí předškolním dětem výtvarné či hudební zájmové kroužky nebo výuku anglického jazyka. V Pardubicích se děti mohou přihlásit rovněž do tanečních nebo gymnastických přípravků, dále mají na výběr tenisové, krasobruslařské či plavecké kurzy. V červnu 2012 bylo otevřeno nově zrekonstruované aquacentrum, v rámci něhož funguje plavecký bazén, wellness, fitness a aquapark s vodními atrakcemi. Ve městě zabezpečuje pohybové vyžití dětí také řada dětských venkovních hřišť, která jsou jednotlivými sídlišti postupně opravována a modernizována. Veřejností lze využívat i některá hřiště patřící k základním školám. Městská sídliště také spravují malé parčíky uvnitř města. Největší možnosti pro vyžití v přírodě však dětem skýtají lesy, které lemují jednotlivá sídliště. V objektu bývalého zemědělského družstva funguje na okraji města centrum Apolenka. Předškolním dětem a mladším školákům nabízí environmentální výchovné programy. Děti se zde mohou setkat především s koňmi, ale i s dalšími domácími zvířaty. Dále funguje v rámci Apolenky jezdecká škola a hiporehabilitace.

1. 2. 2 Charakteristika mateřské školy „X“

Zvolená mateřská škola, v níž byla sbírána data pro daný výzkum, se nachází v jednom z osmi pardubických obvodů, ležícím na okraji města. V daném obvodu se nacházejí další dvě mateřské školy nabízející předškolní vzdělávání dětí. Mateřská škola spolupracuje s jednou ze dvou základních škol, které v daném obvodu leží. Mateřská škola původně fungovala jako společné zařízení Jesle a mateřská škola. Od roku 1995 již existuje samostatně. Kapacita mateřské školy čítá 150 dětí a otevírá šest tříd. Je zde zaměstnáno jedenáct učitelek. Děti jsou do tříd rozřazeny podle věku a jednotlivé třídy nesou název pojící se k celému zaměření mateřské školy (Sluníčka, Čtyřlístky, Bublínky, Kytíčky, Srdíčka a Hvězdičky). Pro čtyř až pětileté děti jsou otevřeny tři třídy, jedna třída pro děti staré tři až čtyři roky a dvě třídy jsou určeny pro tzv. předškoláky, tj. děti mezi pátým a šestým rokem. Děti v rámci mateřské školy nejsou kromě věku nikterak specificky diferencovány (nejedná se o třídu výběrovou, zaměřenou na cizí jazyk apod.). Ani sama mateřská škola není ve výše uvedeném smyslu nijak zaměřena.

Areál mateřské školy tvoří čtyři budovy panelového typu, které jsou propojeny spojovací chodbou. Tři z budov jsou dvoupodlažní (v každém podlaží se nachází jedna třída spolu s šatnou) a čtvrtá budova, využívaná jako hospodářský pavilon, je jednopodlažní. Mateřské škole patří rovněž zahrada, která celý areál obklopuje a je přizpůsobena pro pobyt dětí. Na zahradě má daná třída k dispozici jeden její roh, kde se nachází pískoviště, dřevěný dětský domek a dřevěná prolézačka. Dále jsou zde tři lavičky, na jedné sedávají učitelky, další dvě využívají děti. Jednu stranu zahrady lemují stromy, mezi nimiž jsou natažená lana na houpání, druhá strana je osázena keři vytvářejícími živý plot a na třetí straně je kopec porostlý keři, za nímž se nachází část zahrady určená dalším třídám. Čtvrtá strana je tvořena nízkým dřevěným plůtkem, za kterým se nachází chodník vedoucí do budovy mateřské školy a za ním další část určená dětem ostatních tříd. V blízkém okolí mateřské školy mohou děti využívat nově zrekonstruované dětské hřiště

či navštěvovat akce pořádané kulturním domem. Zde je každý měsíc uváděno jedno pohádkové divadelní představení pro děti a jejich rodiče. Některé kulturní akce zde navštěvují rovněž děti z dané mateřské školy. Nedaleko od mateřské školy se rovněž nachází les, který je místem, kde si děti mohou hrát i poznávat přírodu.

Třída, v níž byl výzkum realizován, je vyzdobena papírovými motýly, modrými papírovými bublinami – symbolem této třídy (třída Bublínky), papírovými květinami a výkresy od dětí. Skládá se ze dvou částí. V jedné části se nachází pět stolků pro děti, u každého z nich jsou čtyři židličky. Stolky slouží dětem jak při stravování, tak při ručních a výtvarných činnostech. Vedle vchodových dveří do třídy je menší knihovna učitelky a vedle ní je umístěn její stolek a dvě židle. Pod okny se nachází dlouhý stolek na kreslení, kde jsou plechovky s pastelkami, voskovkami a fixy. Vedle něj jsou pak umístěny nízké skříňky, v nichž mají děti stavebnice, puzzle a stolní hry. Druhá část třídy, pokrytá kobercem, je určena pro hraní. Zde se nachází dětská dřevěná minikuchyňka, která je vybavena imitací trouby, mikrovlnné trouby, rychlovarné konvice, plastovými hrníčky, talířky, ovocem a patří k ní dřevěný stoleček se dvěma lavicemi. V dalším koutě tohoto prostoru je umístěn kadeřnický salón, zrcadlo, stolička na sezení a stolek, na němž mají děti hlavu na česání, lahvičky od parfémů a krémů, hřebeny a sponky do vlasů. Tato dvě herní stanoviště slouží především dívkám, které se zde začínají seznamovat s činnostmi spojenými se sociálním pojetím ženské role. Dívky dále mohou využívat dva kočárky s panenkami nebo koš, v němž jsou uloženy šaty pro princezny. Žebřiny na cvičení, křídlová tabule či počítadlo s barevnými dřevěnými kuličkami děti mohou začít seznamovat se školním prostředím, v němž se budou zanedlouho pohybovat. V části určené pro hraní dále nalezneme velký koš s hračkami, dřevěný domeček, telefony, kasu, autíčka, malou knihovnu s pohádkovými knihami a encyklopediemi o přírodě. Zejména chlapci si prohlíží encyklopedie o vesmíru nebo o moři. Chlapci rovněž využívají ke hraní různé druhy stavebnic nebo hry rovněž s chlapeckou tematikou, například obdobu

hry „Člověče, nezlob se!“ zaměřenou na období dinosaurů. Dále je v této části třídy umístěn klavír a CD přehrávač, které využívá učitelka při organizovaných aktivitách. Děti také mají k dispozici různé druhy stavebnic, mj. i lego.

Běžný den v dané třídě, pozorovaný během realizace výzkumu, začíná příchodem dítěte do mateřské školy, což je mezi sedmou a osmou hodinou ranní. Děti si hrají samy, mají volnou zábavu. Před devátou hodinou dostanou děti dopolední svačinu. Poté následuje činnost organizovaná učitelkou. Na zbytek dopoledne odchází děti ven, na zahradu, která obklopuje mateřskou školu. Do třídy se vrací kolem dvanácté hodiny, kdy je pro ně připraven oběd. Po obědě si jdou děti lehnout a učitelka jim čte pohádku. Když děti usnou, ve třídě se střídají učitelky. Přichází učitelka, která tráví s dětmi každé odpoledne. Některé děti spí, jiné se jen převalují. Kolem druhé hodiny odpolední děti vstávají a čeká je svačina, po které obvykle odchází opět ven na zahradu. Ve třídě se během dne pohybuje uklízečka, která má na starost roznášení svačin a přípravu talířů a příborů před obědem. Když jsou děti venku na zahradě, poklízí ve třídě. Má na starost dvě třídy. Všechny děti ze třídy, v níž bylo prováděno pozorování, zná uklízečka jménem.

Tento denní program je obohacován akcemi různého zaměření. Předškoláci navštěvují Ekocentrum PALETA, což je středisko ekologické výchovy pro mateřské i základní školy. Navštěvují Východočeské divadlo i Malou scénu Východočeského divadla. Zhlédli například divadelní představení o Pepku námořníkovi, nebo o kocouru Modroočkovi. V mateřské škole rovněž probíhalo každý měsíc jedno divadelní představení, které se nyní z finančních důvodů nekoná tak často. Předškoláci rovněž navštěvují pardubickou výstavní síň Mázhaus, kde jsou pořádány tematické výstavy, mj. i pro děti.

Předškolní vzdělávání mateřské školy je zaměřeno na ekologickou výchovu a ochranu životního prostředí. S živou i neživou přírodou se děti setkávají jednak v nedalekém lese, jednak na zahradě přiléhající k mateřské škole. Ekologická výchova je zakomponována

do každodenních aktivit dětí v mateřské škole, a to prostřednictvím her, pozorování přírody při vycházkách i během konání tematicky zaměřených akcí. Děti jsou také celoročně vedeny k třídění odpadu ve třídách a na zahradě má mateřská škola svůj kompostér. Mateřská škola má vypracovaný projekt výchovně-vzdělávací práce nazvaný Divokraj. Projekt tematicky vychází z knihy *Divokraj*, jejíž autorkou je M. Bobková. Kniha je založena na pohádkových skřítcích, kteří děti prostřednictvím různých příběhů seznamují s přírodou a vedou je k její ochraně. Školní projekt pak využívá jednotlivých příběhů a skřítků k poukázání na změny v přírodě během jednotlivých ročních období a k seznámení dětí s živou i neživou přírodou během plánovaných aktivit v mateřské škole. Každá třída má vytvořen svůj vlastní plán, který je tematicky i obsahově provázán s tímto výchovně-vzdělávacím projektem.

1. 2. 3 Charakteristika dětských informátorů

Vzorek pro daný výzkum byl utvořen ze skupiny tzv. předškoláků, navštěvujících poslední (výjimečně předposlední) ročník mateřské školy. Vzorek je sevřen příslušností dětí do jedné třídy mateřské školy. Zde na děti působí stejným způsobem jak prostředí dané třídy, tak i činnost učitelek. V rámci třídy jsem předpokládala velkou pravděpodobnost setkání s dětmi z různých typů rodin (co se týká stylu výchovy, ekonomického zázemí rodiny, vzdělání či povolání rodičů). Ve školním roce, kdy výzkum probíhal, měla daná třída jednu třídní učitelku, druhá učitelka trávila ve třídě jen několik hodin denně, a to jako výpomoc při odpoledních směnách. Třídní učitelka má jedenáctiletou praxi v předškolním vzdělávání. V dané mateřské škole působí už sedm let, čtyři roky po dokončení studií pracovala v jiné mateřské škole. Tam vedla děti celé tři roky, tzn. od nástupu do mateřské školy, až po jejich nástup do školy. V mateřské škole, kde nyní působí, měla na starost každý rok jinou věkovou kategorii dětí, poslední čtyři roky má na starost třídu tzv. předškoláků. Učitelka je vdaná a má dvě děti.

Výsledným vzorkem je skupina osmnácti dětí. Se dvěma dětmi z celkového počtu dvaceti dětí ve třídě se mi nepodařilo rozhovor uskutečnit. V případě jednoho dítěte z výsledného vzorku se pak jednalo o sebrání dat pouze z procházení obrázkového alba pohádek, neboť rozhovor nebylo možné vzhledem k řečové vadě dítěte provést. Tomuto dítěti je sedm let a má povoleno odklad školní docházky. Pochází z úplné rodiny a má několik sourozenců. Výsledný vzorek mimo výše uvedeného dítěte se skládá z osmi dívek a devíti chlapců ve věku mezi pěti a šesti lety. Jedna z dívek je stará pěti let, zbylým sedmi dívkám je šest let. Sedm dívek pochází z úplných rodin, jedna dívka žije pouze s otcem, matka jí zemřela. Třem z chlapců je pět let, šesti chlapcům je šest let. Sedm chlapců pochází z úplných rodin. Rodiče dvou chlapců jsou rozvedení.

Informátor č. 1: chlapec 5 let, bratr 9 let, úplná nukleární rodina, matka pracovnice nadnárodní firmy, otec ředitel banky. Doma si hraje s bratrem, maluje, chodí na atletiku. Přál by si koně, raketu a stromy na zahradu. Chlapec se umí vyjadřovat, je mu rozumět.

Informátor č. 2: dívka 6 let, bratr 8 let, úplná nukleární rodina, matka pracovnice letiště, otec pracovník letiště. Doma si hraje na baletku, s kamarádkou na princeznu, chodí na balet, zpívání, plavání a na dramatický kroužek. Přála by si, aby mohla surfovat, dýchat pod vodou a aby se jednou mohla ocitnout v kouzelném světě, kde by baletila a koupila by si tam kouzelné piškoty. Dívka je trochu zakřiknutá, nicméně dovede se vyjadřovat a je jí rozumět.

Informátor č. 3: chlapec 6 let, sestra 10 let, úplná nukleární rodina, matka byla dlouho na mateřské dovolené, potom zřejmě byla bez práce, otec projektantem vodohospodářských staveb. Doma si rád hraje s legem, chodí na fotbal a na dramatický kroužek. Neuvedl, co by si přál. Chlapec se umí vyjadřovat, je mu rozumět.

Informátor č. 4: dívka 6 let, sestra 14 let, úplná nukleární rodina, údaje o zaměstnání rodiče mateřské škole neposkytli. Doma si hraje na princeznu, na motýlka, na klokana,

maluje, hraje si s kuchyňkou, ráda se dívá na pohádky. Občas hrají se sestrou hry na počítači. Přála by si, aby měla nejvíc čokolády, aby tu bylo navždy teplo a aby už nikdy nepršelo. Dívka se neustále něčemu směje, je komediální typ. Dovede se vyjadřovat, je jí rozumět.

Informátor č. 5: chlapec 6 let, mladší sestra (možná nevlastní), rodiče jsou rozvedení, matka pracovnice společnosti (stavebně-inženýrské služby), otec hokejista. Doma se rád dívá na DVD, poslouchá hudbu z přehrávače MP4. Přál by si dělat vše, co by chtěl – lézt po zemi, padat, aniž by se mu něco stalo, prolézat všemi zdmi a všelijakými otvory jako duch. Chlapec se umí vyjadřovat, je mu rozumět.

Informátor č. 6: dívka 6 let, čekala narození sourozence, úplná nukleární rodina, matka zubní laborantka, otec obchodně-technický zástupce. Doma se stará o křečka, matce pomáhá v domácnosti. Hraje tenis, dříve chodila na balet. Přála by si být princeznou z pohádky *Kouzla kráľů*, loupežnicí z pohádky *Tajemství staré bambitky* a hrnčičkou. Dívka je trochu zakřiknutá, ale dovede se vcelku dobře vyjadřovat, občas se trochu zasekne a komolí některá slova.

Informátor č. 7: dívka 6 let, údajně starší bratr, který s nimi ovšem nežije, matka zemřela, otec zedník. Doma si hraje na maminku a na to, že závodí na koni. Ráda chodí ven s kamarádem ze školky. Na hřišti si hrají na závody, běhají, házejí kameny a malují číslice. Přála by si, aby byla Šmoula, kůň, závodník formule, hokejista, aby jezdila na koni, a chtěla by hrát fotbal. Dívka je trochu komediální typ. Komolí slova, někdy používá nesprávné tvary sloves nebo nesprávné pády podstatných jmen. Proto není vždy zcela jasné, o kom nebo o čem hovoří.

Informátor č. 8: chlapec 6 let, sestra 3 roky, úplná nukleární rodina, matka právnička, otec vysokoškolák. Doma si hraje se sestrou, staví spolu lego. Chodí na atletiku. Přál by si,

aby v televizi dávali večerníček o zvířátkách, protože jeho sestra by pak byla šťastná. Chlapec se dovede vyjádřit, je mu rozumět.

Informátor č. 9: dívka 6 let, bratr 2 roky, úplná nukleární rodina, matka prodavačka, otec provozní pracovník. Doma si někdy hraje s bratrem. Přála by si být malířkou. Dívka je trochu nespěšná, dovede se vyjádřit, je jí rozumět.

Informátor č. 10: dívka 6 let, bez sourozence, úplná nukleární rodina, matka pracovnice telefonního operátora, otec pracovník výrobní společnosti (elektrotechnika). Doma si nejraději hraje hry na počítači, někdy si kreslí. Přála by si koťátko, pejska a křečka. Dívka je upovídaná, někdy se ráda předvádí. Dovede se vyjadřovat, je jí rozumět.

Informátor č. 11: chlapec 5 let, sestra 13 let, úplná nukleární rodina, matka zdravotní sestra u zubního lékaře, otec elektromechanik. Doma hraje hry na počítači. Neuvedl, co by si přál. Chlapec se umí vyjadřovat, je mu rozumět.

Informátor č. 12: chlapec 6 let, bratr 10 let, rodiče jsou rozvedení, matka prodavačka, otec bez práce. Doma si hraje sám, s dinosaury nebo s robotem. Přál by si koně. Chlapec se umí vyjádřit, je mu rozumět.

Informátor č. 13: dívka 5 let, starší bratr, úplná nukleární rodina, matka zubní laborantka, otec vysokoškolák. Doma se ráda dívá na televizi, maluje, s bratrem hraje hry na počítači, někdy si hrají s auty. Přála by si tři Popelčiny oříšky, v kterých by našla šaty. Dívka je trochu nespěšná, dovede se vyjádřit, je jí rozumět.

Informátor č. 14: dívka 6 let, bratr 2 roky, úplná nukleární rodina, matka pracovnice farmaceutické firmy, otec ředitel pobočky zahraniční výrobní společnosti. Ráda se koupe v bazénu, s matkou a otcem často jezdí na kole. Hraje na flétnu. Přála by si koně, psa a telefon. Dívka se dovede vyjadřovat, je jí rozumět.

Informátor č. 15: chlapec 6 let, sestra 8 let, úplná nukleární rodina, matka učitelka základní školy, otec je zaměstnancem papírenské firmy. Doma si někdy staví lego, hraje hry na počítači, se sestrou a s otcem občas hrají šipky. Přál by si být Ironmanem. Chlapci někdy není rozumět, protože občas mluví rychle a špatně vyslovuje.

Informátor č. 16: chlapec 6 let, sestra 3 roky, úplná nukleární rodina, matka právnička, otec právník. Doma si rád hraje, z papíru staví origami, staví lego a s otcem hraje stolní fotbal. Uvedl, že přání se nemají říkat nahlas.

Informátor č. 17: chlapec 5 let, starší sestra, úplná nukleární rodina, matka pracovnice banky, otec pracovník banky. Doma si hraje s velkým městem, které dostal od Ježíška a které stálo tři tisíce korun. Neuvedl, co by si přál. Chlapec se dovede vyjádřit, je mu rozumět.

Informátor č. 18: chlapec 7 let, má více sourozenců, úplná nukleární rodina, rodiče údaje o zaměstnání mateřské škole neposkytli. S tímto informátorem nebyl proveden rozhovor kvůli jeho řečové vadě.

Charakteristika předškolního věku: dítě mezi 3. – 6. rokem života

Charakteristiku zvoleného vzorku teoreticky ukotvují poznáním soudobé dětské psychologie, jelikož děti jsou specifickou skupinou informátorů. Práce s nimi musí být přizpůsobena jejich věku a od něj odvíjejících se mentálních schopnostem. Do období předškolního věku řadíme děti od tří do šesti let. Tuto etapu života můžeme charakterizovat postupným uvolňováním vazeb na rodinu. Do života dítěte vstupuje mateřská škola, kde se dítě setkává s novou autoritou, učitelkou, a navazuje kontakty se svými vrstevníky. Dítě si osvojuje běžné normy chování, učí se obsahy pro něj nových sociálních rolí a snaží se komunikovat a dorozumět se s ostatními. Myšlení předškoláků

je však i nadále prelogické a egocentrické, je vázané na subjektivní dojem (Vágnerová, 2000: s. 102).

Vývoj poznávacích procesů v předškolním věku

Pro myšlení a vnímání dítěte předškolního věku je typické, že vnímá vše kolem sebe komplexně a celistvě a není schopné hlubší analýzy. Dítě se orientuje na celek a vše zobecňuje, mnohdy nepřesně (Svobodová, 2010: s. 131). Jelikož dítě často není schopno porozumět tomu, co se kolem něj děje, snaží se vždy interpretovat realitu a události tak, aby jim svým způsobem porozumělo. Nutně pak dochází ke zjednodušování a k hledání pro dítě jasných a jednoznačných příčin všech událostí a situací. Vzhledem ke zjednodušování a neschopnosti analytického pohledu na věc nemusí být vysvětlení situace a dítětem nalezené příčiny nějakých událostí vždy logické. Důležité pro dítě je, že si událost dokáže svým subjektivním způsobem vysvětlit. Vysvětlení pak vnáší do světa kolem něj jistotu a řád. Dítě se potřebuje orientovat ve světě, který jej obklopuje. U předškoláků se můžeme setkat s tzv. konfabulací, tj. formou nepravých lží. Ve snaze srozumitelně interpretovat realitu dítě kombinuje reálné vzpomínky s fantazijními představami. Dítě těmto představám věří a jsou pro něj pravdivé, vědomě tedy nelže. Vzpomínky od fantazijní produkce však u předškoláků lze jen velmi těžko rozlišit (Vágnerová, 2000: s. 106). V souvislosti s dětstvím se často hovoří o fantazii a jejím významu pro zdárný rozvoj dítěte. Fantazie přináší dítěti citovou a rozumovou rovnováhu, má pro něj harmonizující význam. Jelikož dítě často není schopno objektivně chápat realitu kolem sebe kvůli nedostatku zkušeností i nedokonalému myšlení, pomáhá mu fantazie vyrovnat se s touto obtíží. Dítě vkládá do reality své vlastní fantazijní představy, které mu umožňují lepší orientaci. Dítě přitom často přičítá neživým věcem vlastnosti věcí živých. Stejně tak přičítá vnějšímu světu schopnosti a vlastnosti živých bytostí (Vágnerová, 2000: s. 106 – 107). Typickými znaky myšlení předškolního dítěte jsou zaprvé egocentrismus, tzn., že dítě hodnotí a vysvětluje svět okolo sebe ze svého

pohledu, subjektivně; za druhé fenomenismus, tzn., že dítě ztotožňuje podobu světa s jeho zjevnými znaky; za třetí magičnost, tzn., že dítě při interpretaci reality využívá fantazii, čímž dochází ke zkreslování poznání; za čtvrté absolutismus, tzn., že je dítě přesvědčeno o tom, že každé poznání je jednoznačné a platné (Vágnerová, 2000: s. 102 – 103). Jednou z činností, v nichž můžeme sledovat myšlení a vnímání dítěte, je kresba. V ní dítě vyjadřuje své subjektivní porozumění světu, to, jak svět chápe. V kresbě tedy můžeme nalézt subjektivně důležité rysy oproti reálné podobě zobrazovaného předmětu. Podle dětského psychologa Z. Matějčka (1994) dítě kreslí to, co o objektu ví (Vágnerová, 2000: s. 109).

Rozvoj dětské identity v předškolním věku

V předškolním věku dítě začíná vnímat sebe sama jako subjekt, vnímá svou odlišnost od ostatních a začíná si uvědomovat svou vlastní identitu. Tato identita zahrnuje nové sociální role, které dítě získává především vystoupením z úzkého kruhu rodiny. V tomto období také dochází k upřesňování tzv. gender role, která *zahrnuje sociální pojetí mužské a ženské role, vymezuje její obsah, s nímž se dítě pod tlakem sociokulturních vlivů postupně ztotožňuje*. K rozvoji gender role přispívá mj. působení médií, mezi nimi i dětských knih, televizních pořadů a filmů. Do pohádkových hrdinů, s kterými děti prožívají jejich dobrodružství, se promítají tradičně chápané stereotypy role chlapecké (nezávislost, soutěživost, sebevědomí, síla, dominance) i dívčí (závislost, empatie, citovost, laskavost, jemnost, bezmocnost), které můžeme nalézt v té dané společnosti (Vágnerová, 2000: s. 115 – 118).

Socializace v předškolním věku

V předškolním věku se rozvíjí morální uvažování dítěte. Dítě se učí pravidlům chování a přijímá především ty normy, které jsou mu prezentovány uznávanými autoritami – v tomto období jsou to především rodiče. Dítě pak přijímá automaticky vše, co pokládá

daná autorita za správné. Předškolák ještě nedokáže sám přemýšlet o kvalitě těchto norem a pravidel a nemůže si tak vytvořit svůj vlastní názor (Vágnerová, 2000: s. 120). Sociální učení, stejně jako vrozené dispozice, pak ovlivňují mj. agresivní chování dítěte. Dítě přijímá ze svého okolí vzory chování, a to jak z rodiny, ze skupiny vrstevníků, ale i z médií, která na něj působí. V tomto období tedy hraje svou roli tolerance k agresivitě v rámci rodiny, ale i obecná sociální tolerance k agresivitě, která se může na symbolické úrovni projevit rovněž v pohádkách. Například v klasických pohádkách můžeme nalézt množství agresivních projevů, které jsou však v tomto případě na rozdíl od moderních akčních filmů vždy nějakým způsobem usměrněny v prospěch dobra (Vágnerová, 2000: s. 125).

1.3 Metody

Pro realizaci daného výzkumu jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii. V rámci ní jsem využila tři metody: metodu rozhovoru pomocí návodu opřenu o mnou sestavené obrázkové album pohádek, metodu zúčastněného pozorování a metodu komparace.

Instruktaž k výzkumu proběhla následovně. Učitelka byla informována o tom, že výzkum realizovaný v její třídě bude součástí méjí bakalářské práce, že data získaná z tohoto výzkumu budou použita jen pro tyto účely a že všechna data budou anonymizovaná. Učitelka byla seznámena s tématem výzkumu a rovněž s metodami, kterými měl být daný výzkum realizován. Poté mě představila dětem a obeznámila je s tím, co od nich bude vyžadováno, tedy že si s nimi budu „povídat o pohádkách“. Samotný rozhovor s dítětem pak začínal tím, že jsem jej požádala, zda by mi nakreslilo oblíbenou pohádkovou postavu. Od tohoto obrázku se pak rozhovor odvíjel. V druhé části jsem se zeptala, zda bych mu mohla ukázat obrázky a zda by mi o každém obrázku mohlo říci, zda danou položku zná a zda se jedná či nejedná o pohádku.

Práce s dětmi tohoto věku přináší při získávání dat mnohá úskalí. Za prvé jsem se během realizace rozhovorů setkala s tím, že některé děti nerozuměly určitým slovům či slovním spojením, jejichž znalost jsem u předškoláků pokládala za samozřejmou (např. slovo sourozenec, slovní spojení pohádková postava). Zpětně jsem si tedy uvědomila, že ač mi některé děti na některé otázky odpovídaly záporně, nemusely možná zcela porozumět mým otázkám. Proto jsem napříště pokládala otázky vícero způsoby. Dalším problémem bylo, že namísto odpovědí na mé otázky mi začaly některé děti sdělovat informace, které pro ně byly čímsi zajímavé či důležité, avšak nesouvisely (mnohdy vůbec) s tím, co jsem od nich zamýšlela zjistit. O jedné odpovědi jsem se dokonce dozvěděla, že byla smyšlená. Po převyprávění děje oblíbené pohádky mi jedna informátorka na závěr sdělila, že si pohádku právě vymyslela. V některých případech tedy bylo obtížné rozlišit, zda děti mluví pravdu, nebo jen zapojují svou fantazii. Od některých dětí jsem během rozhovoru získala značné množství informací a dlouhý seznam pohádek, které znaly. Jiné děti však odpovídaly na mé otázky pouze jednoslovně a téměř se se mnou nebavily. Abych tedy měla jistotu, že získám od všech dětí alespoň nějaká data, sestavila jsem obrázkové album pohádek, které jsem však použila až v samém závěru rozhovoru. V případě jednoho chlapce bylo toto obrázkové album pohádek jediným zdrojem dat, a to ještě v omezené míře, neboť s chlapcem nebylo vzhledem k jeho řečové vadě téměř možné slovně komunikovat.

1. 3. 1 Rozhovor pomocí návodu

Hlavní metodou sběru dat je v daném výzkumu rozhovor. Rozhovory byly provedeny jednak s dětmi a jednak s učitelkou dané třídy mateřské školy. V prvním případě jsem zvolila rozhovor pomocí návodu, který se odvíjel od povídání si o obrázku oblíbené pohádkové postavy, kterou mi dítě nakreslilo. Sestavila jsem seznam témat, o kterých jsem chtěla s dětmi v průběhu rozhovoru hovořit, a tato témata jsem si rozpracovala do bodů, z nichž během rozhovoru vycházely mé otázky. Vzhledem k věku dětí jsem zvolila

formu stručných a jasných otázek tak, aby jim děti byly schopny porozumět. Tato výzkumná metoda mi zajistila to, že se během jednotlivých rozhovorů skutečně dostalo na všechna důležitá témata. Zároveň jsem měla možnost zvolit pořadí pokládaných otázek v závislosti na směru, kterým se rozhovor v danou chvíli ubíral, a měla jsem rovněž volnost ve formulaci daných otázek. Příprava jednotlivých témat a jejich bodů mi pak také umožnila snadnější porovnávání dat získaných od jednotlivých dětí (Hendl, 2005: s. 174 – 175). Součástí rozhovoru bylo použití obrázkového alba pohádek. V druhém případě jsem použila rozhovor polostrukturovaný s předem připravenými okruhy témat, v němž měla učitelka mateřské školy prostor k popisu aktivit a činností týkajících se pohádky, které probíhají v rámci mateřské školy. Všechny rozhovory jsem nahrála na diktafon, přepsala (přepis rozhovoru je komentovaný, pomocí zvláštních znaků jsem označila nápadné příznaky promluvy – odmlčení, smích, zdůraznění apod.) a získaná data jsem podrobila následné analýze (Hendl, 2005: s. 208).

První tematický celek otázek pro děti se týkal toho, co je to pohádka. Zjišťovala jsem, pro koho jsou podle dětí pohádky určeny, jestli existují pohádky pro dospělé, proč se na pohádky díváme, jaké postavy se v nich objevují, co všechno tyto postavy umí. Ptala jsem se, zda se děti bojí nějakých pohádkových postav, zda by chtěly být nějakou pohádkovou postavou, proč a co by chtěli umět jako daná pohádková postava. Z odpovědí na tyto otázky jsem se chtěla dozvědět, co je to podle dětí pohádka, co ji charakterizuje a pro koho je určena. Prostřednictvím otázek týkajících se pohádkových postav jsem se chtěla dozvědět, jaké existuje v myslích dětí propojení reality a pohádkového světa.

Druhý blok byl sestaven z otázek týkajících se pohádkové postavy, kterou mi dítě nakreslilo. Zjišťovala jsem, o jakou pohádkovou postavu se jedná, odkud ji dítě zná, proč se mu líbí, zda by se jí chtělo v něčem podobat a v čem. Na základě odpovědí na tyto otázky jsem chtěla získat odpovědi na to, koho (co) si dítě pod pojmem pohádková postava vůbec představí, zda mezi dětmi existuje povědomí o klasických pohádkových

postavách (např. čert, čarodějnice, princezna apod.), nebo zda se jim už jako pohádkové postavy jeví i postavy zdánlivě všední (např. prodavač, zpěvák apod.). Dále mě zajímalo, jaké vlastnosti přisuzují děti pohádkovým postavám, zda se jedná o kouzelné a nadpřirozené schopnosti či o běžné lidské vlastnosti a dovednosti, kterých mohou děti dosáhnout ve svém vlastním životě. Částečně jsem se již v tomto tematickém celku snažila zjistit, prostřednictvím jakých zdrojů se dítě s pohádkou setkává.

Třetí soubor otázek se týkal pohádkových postav, které děti znají. Děti jsem se ptala, jaké znají další pohádkové postavy, odkud je znají, v jaké pohádce vystupují, co o nich vědí. Cílem tohoto bloku bylo vytvořit si obrázek o pohádkových postavách i o pohádkách, s kterými se děti dnes setkávají, a zjistit, zda mají tyto pohádky a postavy nějaké společné znaky. I z tohoto bloku otázek jsem se částečně snažila zjistit, jakým způsobem, prostřednictvím jakých médií, probíhá jejich kontakt s pohádkou.

Čtvrtý tematický celek se týkal televize a přehledu dětí o televizní tvorbě. Zjišťovala jsem, zda a s kým se děti dívají na televizi, jaké programy v ní sledují, jaké televizní pohádky nebo pohádkové seriály znají, zda se dívají na Večerníček. Zajímalo mě také to, zda si děti vybírají samy, co budou v televizi sledovat, a jestli se mohou na televizi dívat (případně si přehrát pohádku na DVD), kdy chtějí, nebo jestli musí mít svolení rodičů. Na základě tohoto souboru otázek jsem se chtěla dovědět, jakou roli hraje v domácnosti dětí televize. Jestli je využívána jen ke sledování rodiči vybraných programů pro děti a jen v určité době (příp. po určitou dobu), tedy jestli je jistým způsobem používání televize omezeno, nebo zda dítě může sledovat televizní obrazovku, kdy chce a dívat se na co chce. Dále jsem se snažila zjistit, jestli v televizi sleduje (spolu s rodiči) programy pro dospělé (např. večerní televizní zprávy). Také jsem se z odpovědí na dané otázky pokoušela odhadnout podíl, který tvoří televizní pohádky, pohádkové a večerníčkové seriály z celkového množství pohádek, které děti znají.

Pátý blok otázek byl sestaven z otázek týkajících se pohádkových knih. Děti jsem se ptala, jestli mají doma nějaké pohádkové knihy, jaké, od koho je dostávají, kdo jim z nich čte nebo s kým si je prohlíží. Zajímalo mě také, zda jim čte někdo pohádky před spaním, nebo jestli si pouští pohádky na CD přehrávači, případně zda se před spaním dívají na televizi nebo si pouští pohádku na DVD přehrávači. Z tohoto tematického celku jsem chtěla zjistit, jaké zázemí má v dnešních domácnostech kniha, zda je ještě hlavním zprostředkovatelem pohádek, nebo jestli již tento úkol převzala jiná média. V souvislosti s tím mě zajímalo, jakou roli hrají při darování knih a čtením z nich prarodiče dětí. Jestli dnes nebyla knižní pohádka postupně vytěsněna jen do generace prarodičů a současná generace rodičů například neupřednostňuje pohádky televizní, či na DVD.

Šestý soubor otázek se týkal volného času dětí. Ptala jsem se jich, co dělají ve volném čase, jestli hrají na hudební nástroj, chodí do zájmového kroužku nebo jestli dělají nějaký sport. V souvislosti s volným časem jsem zjišťovala, zda mají děti počítač, co na něm dělají – a obdobně jako u televize – zda u něj mohou sedět, kdy chtějí, dělat co chtějí, nebo zda si musí nejdříve dovolit rodičů. Dále jsem pokládala otázky týkající se toho, jaké má dítě doma hračky, s čím a s kým si doma hraje, jaké dárky dostává od rodičů a příbuzných k narozeninám nebo k svátku. Na základě těchto otázek jsem chtěla zmapovat volný čas dítěte. Co rádo dělá, jaké má zájmy a hračky, jestli se tyto nějakým způsobem dotýkají pohádky a zda vůbec dítěti zbývá v jeho volném čase nějaké místo pro pohádku.

Poslední, sedmý blok otázek vycházel z obrázkového alba pohádek. Děti jsem se ptala, zda danou položku znají či neznají – pokud ano, jak se jmenuje, kdo v ní vystupuje, o čem je – a zda se jedná o pohádku, či nikoliv. Toto tvrzení jsem chtěla po dětech zdůvodnit. Tyto odpovědi týkající se stejných pohádek u všech dětí mi pomohly vytvořit průřezový obraz pohádek, s nimiž dnes dítě může přicházet do styku, a to jak konkrétních pohádek, tak i jednotlivých pohádkových typů. Stejně tak jsem se pokoušela podobně

jako v pátém bloku otázek vyčíst z odpovědí dětí, jaké jsou charakteristické znaky pohádky, na základě čeho dítě určí, že se jedná, či nejedná o pohádku. V samém závěru rozhovoru jsem se dětí zeptala, co by si přály, kdyby měly, stejně jako v některých pohádkách, možnost tří přání. Tím získal rozhovor svůj pohádkový konec a pomohl mi odhalit, zda děti věří v pohádku, umí zapojit svou fantazii a vyslovit tři přání, která by chtěly splnit, nebo zda berou pohádku jako svět sám pro sebe a tento svět se žádným způsobem nepromítá do jejich reálného světa.

Obrázkové album pohádek

Součástí rozhovoru bylo prohlédnutí obrázkového alba pohádek, do kterého byly z hlediska ztvárnění vybrány typické kreslené pohádkové seriály, které děti mohou znát z Večerníčku (např. *O loupežníku Rumcajsovi*), animované pohádkové seriály, které byly v době výzkumu vysílány v rámci pohádkového pásma pro děti, tzv. Animáčku (např. *Mašinka Tomáš*), zfilmované pohádky, z nichž některé již patří mezi českou klasickou tvorbu (např. *Tři oříšky pro Popelku*), dále byly zařazeny dva televizní seriály pro dospělé (*Cesty domů*, *Ulice*) a jedna televizní hudební soutěž (*Hlas Československa*). Jednotlivé položky obrázkového alba pohádek byly voleny tak, aby album zahrnovalo jednak televizní produkci, kterou mohly děti v době výzkumu zhlédnout na televizních obrazovkách, jednak pohádky a večerníčky, které dnes řadíme mezi klasickou tvorbu pro děti. Katalog byl pak doplněn méně známými pohádkami a pohádkovými seriály z Večerníčku, aby byl vytvořen prostor pro případné zachycení širší znalosti pohádek a večerníčků některých dětí a aby obrázkové album pohádek nebylo omezeno jen na nejznámější (televizní) produkci pro děti.

Z hlediska druhu pohádek obsahuje obrázkové album pohádek klasické kouzelné pohádky (př. *Tři oříšky pro Popelku*), umělé moderní pohádky (př. *Mach a Šebestová*), umělé pohádky pod vlivem pohádky klasické (př. *O loupežníku Rumcajsovi*) a umělé

pohádky o zvířatech (př. *Povídání o pejskovi a kočičce*). Mimo oblast pohádky pro děti pak leží televizní hudební soutěž a televizní seriály pro dospělé diváky.

Práce s obrázkovým albem pohádek vypadala následovně. Po provedení rozhovoru s dítětem, kdy jsem se snažila získat maximální množství informací mimo jiné o znalosti pohádek a pohádkových seriálů, jsem mu předložila obrázkové album pohádek. Jeho úkolem pak bylo obrázkové album pohádek postupně procházet a u každého obrázku říci, zda se jedná či nejedná o pohádku a proč, jestli zná dítě danou položku názvem, popř. jestli zná obsah, děj, či alespoň hlavní postavy.

Řazení položek obrázkového alba pohádek zhruba kopíruje střídání trojic – pohádky filmové, večerníčkového seriálu a pohádkového seriálu z pásma Animáček – ovšem s jistými nepřesnostmi způsobenými počty jednotlivých skupin a dále také nutností zařadit mezi pohádky i televizní seriály pro dospělé a hudební televizní soutěž.

Položky obrázkového alba pohádek:

1. *O loupežníku Rumcajsovi*: literární předloha Václav Čtvrtek, scénář Irena Povejšilová a další, režie Ladislav Čapek, 1967, kreslený seriál (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Příběhy loupežníka Rumcajse, dříve ševce, žijícího v lese Řáholci spolu s Mankou a jejich synem Cipískem.

2. *Tři oříšky pro Popelku*: literární předloha Božena Němcová, scénář František Pavlíček, režie Václav Vorlíček, 1973, televizní pohádka (klasická kouzelná pohádka). Příběh dívky žijící s macechou a nevlastní sestrou, která se díky třem kouzelným oříškům dostává na zámecký ples. Zde se seznamuje s princem, a posléze se stává jeho ženou.

3. *Povídání o pejskovi a kočičce*: literární předloha Josef Čapek, scénář Eduard Hofman, režie Eduard Hofman, 1951, kreslený seriál (umělá pohádka o zvířatech). Příběhy dvou

zvířecích postav, pejska a kočičky, kteří spolu žijí v domečku a chtějí dělat vše stejně jako lidé.

4. *Mašinka Tomáš*: literární předloha Wilbert Awdry, scénář Andrew Brenner, režie David Mitton, 1984, animovaný seriál, VB (umělá moderní pohádka). Příběhy parní lokomotivy Tomáše a jeho přátel odehrávající se na fiktivním ostrově.

5. *Princezna se zlatou hvězdou*: literární předloha Božena Němcová, scénář K. M. Walló a Martin Frič, režie Martin Frič, 1959, televizní pohádka (klasická kouzelná pohádka). Příběh princezny Lady, která utíká před zlým králem Kazisvěttem do království prince Radovana a později se stává princovou ženou.

6. *Krtkova dobrodružství*: režie Zdeněk Miler, 1957, kreslený seriál (umělá pohádka o zvířatech). Veselé příhody Krtka a jeho kamarádů myšky, žabky, ježka a zajíčka.

7. *Ulice*: režie Dušan Klein, 2005, televizní seriál (nejedná se o pohádku). Televizní seriál vysílaný každý všední den od roku 2005 zachycuje život a dění ve fiktivní ulici v Praze, kde se nachází několik činžovních domů, obchod, kadeřnictví a další budovy. Seznamuje nás s osudy několika rodin.

8. *Zlatovláska*: literární předloha Karel Jaromír Erben, scénář Vlasta Janečková, režie Vlasta Janečková, 1973, televizní pohádka (klasická kouzelná pohádka). Příběh princezny se zlatými vlasy, kterou splněním tří úkolů vyslouží sluha Jiřík svému králi za to, že neuposlechl jeho příkaz.

9. *Mach a Šebestová*: literární předloha Miloš Macourek, scénář Miloš Macourek, režie Jaroslav Doubrava, 1982, kreslený seriál (umělá moderní pohádka). Příběhy spolužáků Macha a Šebestové, kteří dostávají kouzelné sluchátko a zažívají díky němu spoustu dobrodružství.

10. *Pan Tau*: scénář Ota Hofman, režie Jindřich Polák, 1969, televizní seriál (příběh pro děti s pohádkovými prvky¹). Příběhy kouzelné postavy pana Tau, vlastníčího kouzelnou černou buřinku.

11. *Potápěj se, Olly*: scénář Andrew Ross a Ian Ross, režie Bob Doucette, 2005, Austrálie/USA/VB, animovaný seriál (naučný příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběhy dvou ponorek, které se jmenují Olly a Beth.

12. *Maxipes Fík*: literární předloha Rudolf Čechura, scénář Rudolf Čechura, režie Václav Bedřich, 1976, kreslený seriál (umělá moderní pohádka/umělá pohádka o zvířatech). Příběhy holčičky Áji a jejího psa Fíka.

13. *Harry Potter*: literární předloha J. K. Rowlingová pro filmová zpracování: *Harry Potter a kámen mudrců* (1997, filmové zpracování 2001), *Harry Potter a tajemná komnata* (1998, filmové zpracování 2002), *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (1999, filmové zpracování 2004), *Harry Potter a ohnivý pohár* (2000, filmové zpracování 2005), *Harry Potter a Fénixův řád* (2003, filmové zpracování 2007), *Harry Potter a princ dvojí krve* (2005, filmové zpracování 2009), *Harry Potter a relikvie smrti* (2007, filmové zpracování 2010, 2011) (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Jednotlivé díly vypráví dobrodružné až fantastické příběhy sirotka Harryho Pottera, mladého čaroděje, který žije u své tety a strýce. Školní rok tráví v kouzelném světě ve škole čar a kouzel v Bradavicích spolu se svými přáteli Hermionou a Ronaldem. Nepřítelem, jenž Harryho Pottera provází všemi díly, je zlý kouzelník Voldemort.

14. *Štaflík a Špagetka*: literární předloha Jiří Munk a Alena Munková, scénář Alena Munková, režie Václav Bedřich, 1969, kreslený seriál (umělá pohádka o zvířatech). Příběhy dvou zvířecích postav, psů Štaflíka a Špagetky, kteří spolu žijí v jednom domku.

¹ Příběhem s pohádkovými prvky označuji ty útvary, které nenaplnují všechny znaky pohádky, nicméně objevují se v nich kouzelné motivy či postavy nadané nadpřirozenými schopnostmi.

15. *Gormiti*: scénář Amy Wolfram, režie Silvana Zancolo, 2008, Francie/Itálie, animovaný seriál (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběhy mírumilovných a přírodu milujících Gormitů, vládců země, vzduchu, vody a lesa, jejichž ostrov, kde až donedávna spokojeně žili, ohrožují zlí tvorové vedeni Pánem lávy.

16. *Říkání o víle Amálce*: literární předloha Václav Čtvrtek, scénář Václav Bedřich, režie Václav Bedřich, 1975, kreslený seriál (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Příběhy víly Amálky, v nichž se setkáváme s beránkem Kudrnou a dalšími postavami.

17. *S čerty nejsou žerty*: literární předloha Božena Němcová, scénář Jiří Just a Hynek Bočan, režie Hynek Bočan, 1984, televizní pohádka (klasická kouzelná pohádka). Po smrti otce opouští Petr Máchal statek a odchází ke své babičce. Díky své maceše je ale odveden na vojnu, kde se seznamuje s čertem Jankem. Spolu se jim podaří dostat do pekla vypočítavého správce zámku i Petrovu macechu. Petr si nakonec vezme za ženu jednu z dcer starého knížete, princeznu Adélku.

18. *Bob a Bobek*: literární předloha Pavel Šrut, scénář Jiří Šebánek, režie Václav Bedřich, 1979, kreslený seriál (umělá pohádka o zvířatech). Příběhy dvou zvířecích postav, králíků Boba a Bobka, žijících v klobouku.

19. *Hlas Československa*: režie Pepe Majeský, 2012, televizní hudební soutěž (nejedná se o pohádku). Československá televizní hudební soutěž, jejímž cílem bylo nalézt mezi spoustou talentovaných soutěžících toho s nejlepším hlasem. Výběr postupujících soutěžících zprvu závisel na porotě tvořené čtyřmi kouči – zpěváky, ve finálových kolech se do rozhodování zapojili televizní diváci, kteří volbu ovlivňovali prostřednictvím posílání sms zpráv.

20. *Pyšná princezna*: literární předloha Božena Němcová, scénář Bořivoj Zeman, Henryk Bloch a Oldřich Kautský, režie Bořivoj Zeman, 1952, televizní pohádka (klasická kouzelná pohádka). Pyšná princezna Krasomila odmítne svého nápadníka krále

Mirolava. Ten se do Půlnočního království vydává přestrojený za zahradníka ve snaze změnit povahu krásné princezny.

21. *O makové panence a motýlu Emanuelovi*: literární předloha Václav Čtvrtek, režie Václav Bedřich, 1971, kreslený seriál (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Příběhy makové panenky a motýla Emanuela.

22. *Winx Club*: režie Iginio Straffi, 2004, USA/Itálie, animovaný seriál (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběhy nerozlučných vílíh kamarádek studujících na Alfei, škole pro víly, které musí čelit útokům zlých čarodějek.

23. *Jak se budí princezny*: scénář Bohumila Zelenková, režie Václav Vorlíček, 1977, televizní pohádka (klasická kouzelná pohádka). Základní linie příběhu kopíruje pohádku O Šípkové Růžence, je ovšem pozměněna. Kletbu při narození princezny Růženky pronáší její teta. Mstí se tak králi, který si ji nevybral za ženu, ale dal přednost její sestře. Princ, který princeznu a celé království nakonec vysvobodí ze zakletí, není princ Jiří, s kterým ji rodiče zasnoubili, ale mladší princ Jaroslav, do kterého se princezna zamiluje.

24. *Pohádky z mechu a kapradí*: literární předloha Václav Čtvrtek, scénář Zdeněk Smetana, režie Zdeněk Smetana, 1969, kreslený seriál (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Příběhy dvou skřítků Křemílka a Vochomůrky žijících v pařezové chaloupce ukryté v mechu a kapradí.

25. *Legenda o Enyovi*: režie Kevin Wotton, 2009, Austrálie, animovaný film (naučný animovaný příběh pro děti). Osiřelý chlapec Enyo se přidává ke kočovnému kmeni, který ho přijal mezi sebe. Enyovým posláním je stát se šamanem a zachránit nejen svůj kmen.

26. *Peklo s princeznou*: scénář Miroslav Buberle, režie Miloslav Šmídmajer, 2009, televizní pohádka (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Princezna Aneta se odmítne provdat za prince Jeronýma ze sousední země. Aby král nemusel porušit svůj

slib, oznámí, že se o princeznu uchází sám Lucifer v naději, že princ Jeroným už nebude mít o Anetu zájem. Do zápletky se pak vládá skutečný Lucifer s čerty. Pohádka končí šťastně svatbou prince a princezny.

27. *Pokémon*: scénář Satoshi Tajiri a další, režie Masamitsu Hidaka, 1997, Japonsko, animovaný seriál (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběhy bytostí, které rozumí lidské řeči, avšak sami jí nemluví, a mají různé schopnosti.

28. *Malá čarodějnice*: literární předloha Otfried Preußler, režie Zdeněk Smetana, 1984, kreslený seriál (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Příběhy malé čarodějnice bydlící v domku v lese, kde jí společnost dělá moudrý havran Abraxas. Jednou se rozhodne zúčastnit se sabatu konajícího se na Skalnaté hoře, přestože se jej ještě účastnit nesmí. Je odhalena čarodějnicí Bimbulou, která jí uloží, že se musí stát do roka dobrou čarodějkou. Po roce učení pak musí čarodějka složit mistrovskou zkoušku.

29. *Hrátky s čertem*: dramatická předloha Jan Drda, scénář Josef Mach, režie Josef Mach, 1956, televizní pohádka (umělá pohádka blízká se pohádce klasické). Příběh vysloužilého vojáka Martina Kabáta, který se chce naučit bát, a proto se vydává do starého opuštěného mlýna. Dalšími postavami jsou princezna Dišperanda a její služebná Káča. Ty se chtějí upsat čertu svou krví, neboť chtějí získat ženichy. Čert ale odnese Káču do pekla, odkud ji vysvobodí Martin Kabát.

30. *Želvy Ninja*: režie Yoshikatsu Kasai a Walt Kubiak, 1987, USA, kreslený seriál (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběhy týmu čtyř želv ovládajících bojová umění.

31. *O chytré kmotře lišce*: literární předloha Josef Lada, scénář Jindřich Vodička, režie Eduard Hofman, 1982, kreslený seriál (umělá pohádka o zvířatech). Příběhy lišky, která se snaží podobat lidem a využívá své chytrosti a svého důvtipu.

32. *Bakugan*: scénář Joe Casey a další, režie Mitsuo Hashimoto, 2007, Japonsko, animovaný seriál (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběhy o malých koulích, které se po aktivaci promění v bojovníky s neuvěřitelnými schopnostmi.

33. *O Mikešovi*: literární předloha Josef Lada, scénář Josef Brukner, režie Josef Kluge, 1971, kreslený seriál (umělá pohádka o zvířatech). Příběhy kocoura Mikeše, žijícího v Hrusicích u rodiny Ševců, a jeho kamarádů Pepy Ševců, kozla Bobeše a čuníka Pašíka.

34. *Princezna ze mlejna*: scénář Zdeněk Troška, režie Zdeněk Troška, 1994, televizní pohádka (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Mládenec Jindřich se vydává do světa. Nastoupí do služby k mlynáři, který má krásnou dceru Elišku. Po námluvách, kterých se účastní bohatý kníže, čert a vodník, si Eliška nakonec za svého ženicha vybere Jindřicha.

35. *Broučci*: na motivy knihy Jana Karafiáta, scénář Anna Jurásková a Vlasta Pospíšilová, režie Vlasta Pospíšilová, 1995, televizní loutkový seriál (umělá pohádka o zvířatech). Příběhy malého Broučka, který žil se svými rodiči v chaloupce ve stráni. Když vyrostl, vzal si za ženu svou kamarádku Berušku a měli spolu spoustu dětí.

36. *Shrek*: scénář Ted Elliott, Terry Rossio a Joe Stillman, režie Vicky Jenson a Andrew Adamson, 2001, USA, animovaný film (příběh pro děti s pohádkovými prvky). Příběh Shreka, který osvobozuje princeznu Fionu a později si ji vezme za ženu. Při jeho putování ho doprovází kamarád oslík.

37. *Cesty domů*: režie Jiří Adamec a Jaromír Polišenský, 2010, televizní seriál (nejedná se o pohádku). Televizní seriál zachycuje příběhy dvou znesvářených rodin lékařů, rodiny Bernátů a Kosíků.

38. *Šmoulové*: režie Ray Patterson a další, 1981, USA/Belgie, kreslený seriál (umělá pohádka pod vlivem klasické pohádky). Příběhy malých modrých postaviček, Šmoulů, které se neustále potýkají se zlým černokněžníkem Gargamelem.

1. 3. 2 Zúčastněné pozorování

Spolu s rozhovory bylo na konci června 2012 provedeno týdenní zúčastněné pozorování v dané třídě mateřské školy. Pozorování bylo zaměřeno na zachycení aktivit a herních situací odehrávajících se v mateřské škole v průběhu běžného dne se zřetelem na aktivity dotýkající se pohádek. Byl proveden popis fyzického prostředí dané třídy, vybavenosti hračkami, knihami, stolními hrami a také příslušné části venkovní zahrady patřící k mateřské škole, kde děti tráví značnou část dne – alespoň tomu tak bylo v měsíci červnu, kdy bylo pozorování prováděno. Zachyceny byly rovněž situace, během nichž četla učitelka dětem pohádku před spaním.

Do organizovaného dopoledního programu učitelka zařazuje ruční práce (děti například vyrábí papírové květiny), posezení dětí v kroužku, během něhož si povídají (učitelka jim pokládá otázky, moderuje tak vyprávění, nebo vypráví příběh, po němž následuje diskuse). Během prováděného pozorování se uskutečnila návštěva městské policie a děti také měly tzv. školní den, kdy si do mateřské školy přinesly své školní pomůcky, které již měly nakoupené. Některé děti měly na aktovkách obrázky Hello Kitty, víly Ariely, chameleona nebo kočky.

Knihy z dětské knihovny: Bahdaj, A.: *Cesta do neznáma* (1977); Bampton, B., Bampton, J.: *Zvířátka a hádanky* (1998); Barnabé, J.: *V říši pohádek* (1991); Bartáková, E.: *Moje první abeceda* (2006); Bílý, J.: *Zlatý klíček pro Alenku* (2000); Breuil J., Breuil, J.: *Filipova dobrodružství* (1998); Breuil, J., Breuil, J.: *Filipova další dobrodružství* (1997); Březinová, I.: *Medvídek – Kdo si se mnou bude hrát?* (2002); Bulyčov, K.: *Alenka z planety Země* (1985); Burian, V.: *Veselá vyprávění dětem* (1996); Červenka, J.:

Pohádky pro obě uši (1978); Čtvrek, V.: *O víle Amálce a žabce Máriaince* (1973); Čtvrek, V.: *Pohádková muzika* (1968); Dalmaisová, A.-M.: *366 příběhů z přírody a ještě něco navíc* (1994); Disney, W.: *Medvídek Pú, Sněhurka, Pinocchio* (1991); Drijverová, M.: *České pověsti pro malé děti* (2002); Dudek, A.: *Povídej pohádku* (1997); Erben, K. J., Němcová, B., Říha, V.: *Zlaté jablko* (2000); Hejná, O.: *Petrklíč* (1981); Hofman, O.: *Pohádka o staré tramvaji* (1961); Holý, S.: *Procházky pana Pipa* (1978); Horelová, E.: *Tománek je rád na světě* (1981); Hrubín, F.: *Malý špalíček pohádek* (1957); Hrubín, F.: *Veselý přírodopis* (1961); Jarunková, K.: *O psovi, který měl chlapce* (1974); Jelenová, J.: *Prázdniny s pejskem* (1997); Jost, A., Heuschenová, I., de Gloahecová, F.: *Pohádky pro dlouhé večery* (2002); Karnauchovová, I.: *Krása nesmírná* (1977); Kárník, F.: *Pohádky mladých let* (1992); Kinc, J.: *Rákosníček a počasí* (2003); Kincl, J.: *Rákosníček a hvězdy* (1996); Kohoutková, M.: *Příhody veverky Madlenky a jejích přátel* (1995); Kolář, J.: *Deník kocoura Modroočka* (1963); Kubátová, M.: *Pohádky lesního pacholíčka* (1988); Kupka, K., Novák, P.: *Lesní školka* (1995); Lada, J.: *Knihy říkadel* (1978); Lada, J.: *Nezbedné pohádky* (1958); Lada, J.: *O chytré kmotře lišce* (1967); Lambert, M.: *Stručná dětská encyklopedie přírody* (1996); Lhotová, D.: *Preclíková chaloupka* (2000); Lindgrenová, A.: *Pipi Dlouhá punčocha* (2005); Lukešová, M., Hanák, M.: *Motýl pro tebe* (1982); Macourek, M.: *Žofka ředitelkou Zoo* (1991); Macháček, L.: *Zač je v Pardubicích perník* (2002); McMillanová, B., Musick, J. A.: *Oceány* (2008); Miler, Z.: *Jak Krtek uzdravil myšku* (1999); Moric, R.: *O dvou kamarádech, Haryčkovi a Billovi* (1976); Mrázková, D.: *Nádherné úterý čili slečna Brambůrková chodí po světě* (1977); Nepil, F.: *Já Baryk* (1994); Nepil, F.: *Štuclinka a Zachumlánek* (1994); Nosov, N.: *Neználek na Měsíci* (1976); Pelcová, L.: *Pohádky z bílého pyžamka* (1974); Pogodin, R.: *Ferdík a Bertík* (1976); Preussler, O.: *Vodníček* (1997); Raud, E.: *Mecháček a jeho kamarádi* (1990); Ritterovi, D. a P.: *Pečeť pro krále* (1999); Rodrian, F., Klemke, W.: *Nemáme lva* (1976); Říha, B.: *Adam a Otko* (1970); Sekora, O.: *Malované počasí* (1980); Schejbalov, A.: *Vládíkovy příhody* (1998); Sladkov, N., Holzner, P.: *Lesní schovávačky*

(1984); Suchánek, L., Šimanovská, N.: *Sedm jednou ranou* (1997); Šecová, K.: *Gábina a víla Jasenka* (2000); Štíplová, L.: *Pojď si hrát s koťátko* (2003); Tafel, J.: *O králi sedmilháři* (1987); Tetourová, M.: *Poslouchám tě, pohádka* (2000); Unnerstadová, E.: *Prázdniny u babičky* (1984); Vaisová, P., Dolejší, P.: *Příhody kapky Katky* (2005); Vančura, V.: *Kubula a Kuba Kubikula* (1997); Vladislav, J.: *Popelka* (1969); Vodňanský, J.: *Král a kukani* (1996); Watsonová, C.: *Moje první encyklopedie* (1996); Wolf, T.: *Skřítkové a trpaslíci* (1998); Youngová, R., Needhamová, K., Jackson, I.: *Velké putování za zvířaty* (2000); Zinnerová, M.: *Drak Mrak* (1972); Žáček, J.: *Hádanky a luštěniny* (2004).

CD nacházejících se ve třídě: *Alpské slané pohádky; Co je to? (Poslechni a poznej zvuky); Dáda; Chytrá princezna; Malá mořská víla; Malý princ; Maxipes Fík; Nejhezčí písničky pro kluky a holčičky; Nejkrásnější pohádky s písničkou; O Budulínku – minimuzikál; O Rumcajsovi, Cipískovi a vodníku Volšovečkovi; Písničky z pohádek a dětských filmů; Pohádkový sen; Tancovala žížala; Tři zlaté vlasy děda Vševeda; Zlatovláska.*

Některé hry nacházející se ve třídě: soubor her: Dinosauři, puzzle: Sněhurka a sedm trpaslíků, Medvídek Pú, Já a můj svět – sport a rekreace, pexeso: Past na žraloka a další.

1. 3. 3 Komparace

Definování cílů a postupu metody komparace, která je součástí daného výzkumu, se opírá o práci Miroslava Hrocha (1985). Objektem komparace je reflexe pohádky současných předškoláků z mateřské školy „X“. Cílem komparativní metody je porovnání této dětské reflexe s definicí pohádky současné folkloristiky a zjištění toho, zda jsou představy dětí o pohádce ve shodě s touto definicí, případně čím se od této definice odlišují. Dále by mělo použití této metody zodpovědět otázky, zda a jak se liší reflexe pohádky v závislosti na výchozí rodině předškoláka, tj. na jejím socioekonomickém statusu, úplnosti či

neúplnosti nukleární rodiny, případně na působení či nepůsobení prarodičů ve výchově předškoláka. V souvislosti s tímto bude zkoumáno, zda lze nalézt pozorovatelný rozdíl v představách dětí o tom, co je to pohádka, v šíři pohádkového repertoáru, s kterým se děti setkávají, případně také v preferenci určitého typu pohádek nebo pohádkových postav. Kritérii, která budou uplatňována na výše uvedené objekty komparace, jsou úplnost rodiny, socioekonomický status rodičů, pohlaví dítěte, prostředí mateřské školy a širší zázemí města Pardubice v souvislosti s nabídkou volnočasových aktivit pro předškoláky, které se nějakým způsobem dotýkají pohádkového světa. V případě daného výzkumu se bude jednat o synchronní komparativní analýzu, ve které budou srovnávání dětských informátorů a jejich zázemí, a to ve stejném časovém období. V úvahu je brán fakt, že přestože rodiny dětských informátorů fungují nezávisle na sobě a v každé rodině probíhá specifický kontakt s pohádkovým světem, elementy, které tyto rodiny spojují, jsou v každém případě mateřská škola, zázemí města Pardubice a téměř jistě i působení masmédií.

2 Pohádka ve světle vybraných titulů odborné literatury

2.1 Definice pohádky

Od konce 19. století se soustředilo studium pohádek především na sběr materiálu přímo od vypravěčů. Tito vypravěči převzali pohádky rovněž z tradice ústního lidového vyprávění. Nejznámějšími sběrateli klasických lidových německých pohádek jsou bratři Jacob (1785 – 1863) a Wilhelm (1786 – 1859) Grimmové. Mnohé pohádky známé z lidového vyprávění převedli do písemné podoby mezi prvními, např. *Červená karkulka*, *Jeníček a Mařenka*, *O vlkovi a kozlátkách*, *Šípková Růženka* nebo *Tři přadleny*. Dílo bratří Grimmů v první polovině 19. století položilo základy pojetí národního sběru lidových pohádek a spolu s jeho komentářem od Bolteho (1858 – 1937) a Polívky (1858 – 1933) je i dnes výchozím bodem pro komparativní studium tradičních vyprávění západní lidové kultury. Dílo bratří Grimmů znamenalo přechod k akademickému studiu příběhů pocházejících z lidového vyprávění (Anderson, 2000: s. 12). Na úsilí o sběr lidových pohádek pak navázaly pokusy o utřídění a katalogizaci sebraného materiálu. Jednou z nejvýznamnějších prací týkající se utřídění pohádkových schémat je práce A. Aarneho (1867 – 1925) a S. Thompsona (1885 – 1976), kteří v mezinárodním katalogu pohádek roztřídili pohádky do skupin podle motivů (Simpson, Round, 2003: s. 117).

Jak dokládá svým tvrzením Karel Čapek (1890 – 1938), český spisovatel a dramatik, vytvořit definici pohádky není snadné. Podle Čapka se ji proto obezřetní teoretikové nesnaží vytvořit. Pohádka se totiž v mnoha případech prolíná s jinými folklorními útvary (např. s bajkou, legendou či lidovou novelou) a nedá se proto přesně vymezit. Karel Čapek sice nebyl folkloristou, zabýval se však mimo jiné problematikou pohádky a dětem věnoval svých *Devatero pohádek* (1931). Podle Čapka je společná většině pohádek jejich

odlehlost, a to jak místní, tak i časová. Pohádkový svět je vždy jistým způsobem odpoután od reálného přítomného světa. Nemusí se přitom jednat vždy o svět fantastický či nadpřirozený, mělo by však být zřejmé, že pohádkový svět je naší přítomnosti čímsi vzdálen, že leží mimo dosah našich zkušeností. S tím souvisí důležitá charakteristika pohádky a tou je, že pohádka je povídáním, povídáním v kruhu posluchačů. Slova nám totiž umožňují vytvářet nové představy a skutečnosti, které nemají reálný základ. V pohádkách se pak mohou vyskytovat princové, čarodějové nebo draci, pro které není v reálném světě místo. Zároveň se ale v pohádkách setkáváme s věcmi, které nám přijdou čímsi tajemné a záhadné, přestože by bylo lepší o nich říci, že se jim jen zdráháme uvěřit. Jedná se o věci, které se nachází kdesi na pomezí skutečnosti a snu. Jsou pro nás příliš krásné, než abychom je dokázali přijmout jako skutečné. Čapek ve svém díle rozebírá několik takových motivů, z nichž řada jich pochází z obecné lidské zkušenosti. Hovoří o motivu splněného přání, daru, náhody, nálezů, čarovného proutku, pomoci, překážky, úspěchu, přemíry, jiného světa či dobrého skutku (Čapek, 1931: s. 139 – 146, 159 – 167). Představím zde nejvýznamnější české folkloristy 20. století, kteří se pokusili definici pohádky zformulovat, nebo alespoň definovat některé charakteristické prvky pohádky. Jedním z nich je světově proslulý folklorista a slavista Jiří Polívka (1858 – 1933). Věnoval se lidové prozaické tradici Slovanů, zejm. pohádkosloví (Jeřábek, R., Brouček, S., 2007: s. 177). Znamé jsou především Polívkovy výběry ruských a slovanských pohádek. Pohádky slovanských národů, které zpracoval, roztřídil podle jednotlivých etnografických oblastí a následně prováděl jejich rozbor. V úvodu prvního dílu *Slovanských pohádek* (1932) Polívka na základě srovnávání národních pohádek uvádí, že pohádka znamená vypravování. Samo slovo pohádka je prý utvořeno od sloves, která znamenají „vypravovati“, původně dokonce „říkati“, „mluviti“ (Polívka, 1932: s. 1). Dalším významným českým folkloristou, slavistou a literárním vědcem je Jiří Horák (1884 – 1975). K zájmu o lidovou prózu jej přivedl jeho učitel, Jiří Polívka. Lidová próza však v jeho díle zaujímá spíše okrajové místo, i přes vydání značného množství edic

pohádek. Naopak velkou pozornost věnoval Horák studiím zaměřeným na textovou stránku lidové písně (Jeřábek, R., Brouček, S., 2007: s. 78). V jednom ze svých nejznámějších děl *Český Honza* (1940), shromáždil české pohádky, v nichž v roli hlavního hrdiny vystupuje klasická postava pohádek, Honza. Jeho charakteristice věnoval Horák v *Českém Honzovi* kapitolu doslovu. Honza někdy býval velice pohodlný a často jednal hloupě, měl ovšem dobré jádro, a když potřeboval, vždy si nakonec dovedl poradit. Nikdy se ničeho nebál, protože měl čisté svědomí. Nebyl lakomý, s lidmi se dokázal podělit. Naučil se, že nejvzácnější věci bývají na první pohled velmi prosté. Honza byl skromný a měl dobré srdce. Nikdy se nikomu za nic nemstil. Ke starým lidem se choval s úctou a měl rád své rodiče. Každému rád pomohl a na oplátku každý pomáhal jemu (Horák, 2005: s. 284 – 287). Tyto vlastnosti můžeme nalézt i u dalších pohádkových hrdinů. K tvrzení, že pohádku je nesnadné definovat, se rovněž hlásí folklorista Karel Dvořák (1913 – 1989). Přesto podle něj vykazují různé druhy pohádek vnitřní soudržnost daného žánru. Schopnosti zvířat v pohádkách se obvykle vymykají přírodnímu řádu. Do děje často zasahují nadpřirozené bytosti a osudy hrdinů jsou velmi výjimečné. Hrdinové plní nadlidské úkoly, překonávají mnohé překážky a bojují se svými protivníky. V novelistických pohádkách pak dobro vítězí díky statečnosti, obětavosti či vtipu hrdiny. Činy hlupáků bývají hyperbolizované. Člověk se zdráhá uvěřit, že by se to, o čem slyší, skutečně mohlo stát. Ovšem možnost toho, že se vše může skutečně přihodit, je třeba připustit, neboť právě to je jedním ze základních požadavků pohádky (Dvořák, 2001: s. 10, 2. vydání). Současníkem Jiřího Horáka a Karla Dvořáka byl ruský folklorista Vladimír J. Propp (1895 – 1970), který se řadí mezi nejuznávanější odborníky na problematiku pohádek. Tento autor analytických studií o pohádkách se zabýval především tzv. kouzelnou pohádkou, jako jedním druhem pohádek. Ve své studii *Morfologie pohádky* (1928) charakterizuje její důležité prvky. *Stálými, stabilními prvky pohádek jsou funkce jednajících osob, nezávisle na tom, kdo a jak je plní. Tyto funkce tvoří základní součásti pohádky* (Propp, 2008: s. 26, 2. vydání). Jelikož funkce

nenásledují vždy bezprostředně po sobě, jsou spojovány různými formami informování o minulosti, aby postava, která má jednat, věděla, co už se stalo. Charakteristické pro pohádku je podle Proppa také ztrojování, a to jak funkcí, tak i jednotlivých detailů atributivního charakteru, či celých dějových sledů (Propp, 2008: s. 60 – 63, 2. vydání).

Podle předního českého folkloristy a literárního vědce Oldřicha Sirovátky (1925 – 1992) je pro různé typy pohádek společné to, že vyprávějí básnickou fikci a jejich základem je umělecká fantastika a podobenství. Fantazie objevující se v pohádce je bezpodmínečná, nesnaží se nic zdůvodňovat. Tím se liší od vědeckofantastické prózy, která fantastické prvky zdůvodňuje vědecky a snaží se čtenáře přesvědčit o reálnosti příběhu. Naproti tomu vypravěč ani posluchač pohádky obsahu pohádkového příběhu nevěří, ač v něm tuší jistou spojitost se skutečností. Základem pohádky je totiž podobenství, v němž je určitým způsobem zrcadlena skutečnost a životy lidí. Pohádka nám také představuje svět, jaký by měl být. Předkládá nám etický model světa (Sirovátka, 1998: s. 32, 36, 137 – 138). Dalším, kdo se ve svém díle věnoval pohádce a jejímu studiu, je folkloristka Dagmar Klímová (1926 – 2012). Studium pohádek, pověstí a pověrečných povídek bylo jejím stěžejním vědeckým zájmem (Jeřábek, R., Brouček, S., 2007: s. 111). Klímová hovoří o klasické pohádce 19. století, která v tomto období přechází ze sféry zábavy vyšších vrstev obyvatelstva ve městě i na vesnici do sféry zábavy nižších společenských vrstev. Kompoziční principy stojí podle Klímové v klasické pohádce vždy na prvním místě, až druhotná je pak každodenní realita, která klasickou pohádku dotváří. Do pohádky se tak promítá například reálné sociální pozadí dané doby, přičemž vše vždy zůstává v mezích určité pravděpodobnosti. V souvislosti s tím hovoří Klímová o principech dvojice a trojice, které se promítají do počtu výchozích jednajících osob. V pohádce mívají rodiče dva (nebo tři) syny, na cestu se vydávají dva (nebo tři) vandrovní tovaryši, či v onom daném místě žijí například dva sousedé. Při vytváření pohádkových dvojic je hojně využíván zákon kontrastu – dobrý a zlý, chytrý a hloupý, výjimečný a obyčejný –

případně i sociálního kontrastu – bohatý a chudý – přičemž se daná konstrukce pohybuje vždy v mezích pravděpodobnosti (Klímová, Otčenášek, 2012: s. 29 – 31).

Na studie a výsledky práce folkloristů týkající se pohádek se dnes snaží navázat mnozí současníci. O čtyřech znacích definujících klasickou i umělou pohádku hovoří literární teoretička Věra Vařejková (1931). Podle Vařejkové je prvním znakem pohádky to, že je sama vypravováním, tedy formováním a sdělováním děje. Vyprávění jako takové je přirozeně spojeno s pohádkou folklorní, neboli lidovou, která byla předávána ústně z generace na generaci. Ovšem i s pohádkami literárními a autorskými se setkáváme jako by skrze vyprávění. Poutavý děj, který je často ozvláštněn nápadnými výrazovými prostředky, musí být nejprve zformován a poté je nám zprostředkován knihou, nebo jinými druhy médií. Druhým, a to velmi charakteristickým znakem pohádky, je její fantastický děj, do kterého zasahují nadpřirozené bytosti a kouzelné předměty. V novelistických pohádkách se nemusíme setkat přímo s fantastickým dějem, vždy je ovšem jejich děj v nějakém ohledu mimořádný a velmi málo pravděpodobný. Zápletka pohádky může být značně nadsazená, neskrývá tedy svou fiktivnost. Třetím znakem pohádky je, že jistým způsobem odráží skutečnost. Pojala do sebe mnohé ze života střídajících se generací, je odrazem mezilidských vztahů, předkládá nám modely různých životních situací a předává nám zkušenosti, kterých nabyli naši předkové. Posledním znakem pohádky je, že se v ní odráží mravní principy a zobrazuje spravedlivý svět, v němž vítězí dobro nad zlem. Pohádka do sebe vstřebává lidské touhy po šťastném životě a vzniká tak obraz světa takového, jaký by měl být (Vařejková, 1998: s. 4). Dalším současníkem, který se snaží definovat znaky pohádky, je divadelní režisér Luděk Richter (1949). Pohádku podle jeho názoru charakterizuje její fantasknost. V pohádkách se setkáváme s kouzly, nadpřirozenými jevy, nebo alespoň se silnou nadsázkou či obrácením logiky věci. Podle Richtera posluchač i vypravěč vědí, že se jedná o smyšlenku. Účelem pohádky má být pobavení. Pohádka nezobrazuje vnější jevovou podobu světa, nýbrž stírá

hranice mezi živým a neživým, mezi lidmi, zvířaty a věcmi. Dalším znakem pohádky je víra v kouzelnou moc slova. Pohádka se podle názoru Richtera odehrává v neurčitém čase minulosti a na neurčitém místě. Hodnoty, které nám pohádka představuje, jsou absolutní. I proto je pohádka jistým zjednodušením či nadsázkou. Její modelový charakter se projevuje ve všech jejích vrstvách kompozice, ději, čase, místu, postavách, situacích, motivech i tématech (Richter, 2004: s. 23 – 24). Jednotlivými atributy českých pohádek se zabývá etnolog a kroatista Jaroslav Otčenášek (1974). Dříve se věnoval výzkumům etnických skupin v České republice a integraci cizinců ze zemí jihovýchodní Evropy. Později se zaměřil na slovesnou folkloristiku ve střední Evropě a na Balkáně a její vztah k etnicitě a migracím (Jeřábek, R., Brouček, S., 2007: s. 164). Z atributů českých pohádek rozpracoval například magická čísla, s kterými se můžeme setkat především v kouzelných pohádkách. Čísla lze obecně rozdělit na šťastná (v českém lidovém prostředí je to obvykle trojka a sedmička) a nešťastná (třináctka). V českých pohádkách se nejčastěji objevuje trojka – hrdina bývá třetím synem, musí splnit tři úkoly, musí někde strávit tři noci, jindy mu jsou splněna tři přání. Nepřímo se ve všech pohádkách setkáváme s jedničkou, neboť hrdina je jen jeden, je individuální. Dvojka a trojka se pak promítají do dvojic či trojic sourozenců, přátel či spiklenců. Dále se věnoval postavám z pohádek a jejich pojmenování. Od 19. století byly lidské a také některé kouzelné postavy hojně pojmenovány. Se jmény byl někdy spojen i přídomek, který svého nositele blíže charakterizoval (např. Nebojsa, Nenasyta, Popelka, Sněhurka). Záporné postavy jména nedostávaly, neboť by je vyslovení jejich jména vyvolalo. Zvířata pojmenována nebyla, jejich vzhled byl určován přídomky (např. pták Ohnivák, liška Ryška), stejně tak se začaly přídomky používat ve spojení s horami, pohořími a podobně (např. skleněný vrch) (Klímová, Otčenášek, 2012: s. 73 – 76, 82 – 85).

Definice pohádky, kterou jsem pro tento výzkum zvolila, je souhrnem několika znaků definovaných výše uvedenými autory. Tato definice se týká českých pohádek, které se

mohou v některých bodech lišit od pohádek pocházejících z cizích zemí. Pohádka je především útvar, který má děj. Tento děj je fantastický, nebo alespoň něčím mimořádný, přičemž fantazie pohádky je bezpodmínečná. Základem pohádky je podobenství, jisté osobité zpodobení skutečnosti. Pohádka nám předkládá etický model světa, zobrazuje spravedlivý svět, v němž dobro vítězí nad zlem. Pohádkový svět stírá hranice mezi člověkem, zvířetem a věcí a důležitou úlohu v něm hraje i kouzelná moc slova. Postavy z pohádek mohou být nadány nadpřirozenými schopnostmi. V pohádce se setkáváme s absolutními protiklady vedoucími k tomu, že pohádka je jistým zjednodušením či určitou nadsázkou. Pohádka má tedy jistý modelový charakter (Richter 2004, Sirovátka 1998, Vařejková 1998).

2. 2 Vývoj pohádky a její druhy

Původní lidová pohádka² se předávala z generace na generaci ústně. Poté přešla do literární podoby, která lidovou pohádku napevno zafixovala. O něco mladší než klasické pohádky vzešlé ze svých folklorních předloh jsou pohádky umělé. Neopouštějíc oblast literatury vstoupila pohádka i do rozhlasu, od počátku minulého století pak pronikla do filmu a od padesátých let se objevuje na televizních obrazovkách. Televizní obrazovky a kina na jedné straně odlákaly část čtenářů od pohádkových knih, na druhou stranu je to i nadále kniha, která stále nabízí spousty pohádkových textů, s kterými se člověk ani na obrazovce televize, ani v kině dosud setkat nemůže (Sirovátka, 1998: s. 157 – 160).

Lidová pohádka

Lidová pohádka se podobně jako jiné folklorní skladby vyznačovala určitými znaky lidové slovesnosti: žila v lidovém vyprávění, v bezprostřední komunikaci, byla vyprávěna v malých sociálních skupinách či lokálně sevřených společenstvích. Typickými znaky

² S odkazem na V. Vařejkovou (1998: s. 5) používám ve své práci následující označení pohádek: folklorní – lidová pohádka, literární – adaptovaná – klasická – tradiční pohádka a autorská – umělá pohádka.

lidové pohádky jsou variabilita, tradičnost, kontinuita, šablonovitost a schematičnost. Tradičnost spatřujeme v mnoha českých pohádkách, jejichž kořeny sahají až do středověku. V průběhu času se samozřejmě proměňovaly, jejich základ však zůstal stejný. Kontinuita byla zajišťována návazností převyprávěné folklorní pohádky na pohádku předchozí. Snáze si zapamatovat děj té které pohádky umožňovala vypravěčům jejich schematičnost. Variabilita pohádek pak souvisí s jejich ústním kolováním, přičemž každý z vypravěčů danou pohádku více či méně pozměnil nebo upravil (Sirovátka, 1998: s. 17 – 18). Jedním z rysů schematičnosti je mělká psychologie. Postavy jsou vykresleny jen povrchně a lze na ně nazírat černobílým pohledem. Postavy se během děje v podstatě nemění, jejich charakter zůstává bez zásadních změn. Dalším rysem schematičnosti je zevní motivace příběhu. Vypravěč pouze konstatuje, ale nedochází k hlubší analýze děje (Vyhlídal, 2004: s. 175 – 176).

Vypravěči pohádek patřili především ke starší a střední generaci. Nezbytná pro ně byla dobrá paměť, vypravěčský talent, ale i životní zkušenosti a rozhled. Do folklorních skladeb se částečně promítaly také vypravěčovy zkušenosti a názory, proto se tyto skladby neustále obměňovaly a neměly pevně danou neměnnou podobu. V pohádkách se tak odrážejí sociální a kulturní zvyklosti, tradice, názory a cítění lidí z venkovského prostředí minulých staletí. Dalším faktorem ovlivňujícím vyprávění bylo publikum, posluchači. Jelikož vyprávění není jednostranným aktem, vypravěč naslouchal posluchačům a nechával se ovlivňovat jejich reakcemi a názory. U lidových pohádek se vyskytovaly mnohé nadnárodní znaky. Shodu nalézáme v podstatných rysech a vlastnostech pohádek. Odlišnosti jsou pak způsobeny rozdílnými jmény, odrazem odlišných sociálních a životních zvyklostí, popisem domácí krajiny, popř. může být odlišnost způsobena tím, že se v některé národní nebo regionální tradici zachovala vývojově starší fáze té dané pohádky (Sirovátka, 1998: s. 20, 32 – 33, 67 – 71).

Dnes se děti setkávají s lidovými pohádkami jen v adaptované podobě v knihách. Pohádka vstupovala do literatury už od středověku, hlavně jako ilustrace, zábavný příklad. Poté se stala pevnou součástí literatury a nakonec se zařadila do její oblasti pro děti (Leščák, Sirovátka, 1982: s. 191). Pohádka je dnes pokládána za jednu ze základních oblastí literatury pro děti. Převažující část folklorních pohádek však původně nebyla určena dětem, ale dospělým, kterým byly věnovány rovněž první sbírky folklorních pohádek. I v rámci lidové pohádky se ale rozlišovalo na dospělé posluchače a děti (Chaloupka, 1989: s. 59). Menší část, především pohádky o zvířatech nebo pohádky se zvířecími a dětskými postavami, byla výslovně určena dětem. Během druhé poloviny 19. století ale s nárůstem okruhů četby pro dospělé pohádky „poklesly“ do oblasti literatury pro děti (Sirovátka, 1998: s. 172).

Pohádky se dostávají k dnešnímu čtenáři v nejrůznějších podobách a více či méně se v nich odráží svět lidové pohádky. Při úpravě lidové pohádky každý spisovatel literární text upravuje, proměňuje, vybírá, vyřazuje či přidává nejrůznější motivy a promýšlí jejich smysl. Nelze tedy říci, že jsou literární adaptace lidových pohádek jakousi kopií jejich původní folklorní podoby. Vždy zde najdeme stopu autora, který lidovou pohádku upravuje ke svému obrazu a alespoň částečně ji přizpůsobuje době (Sirovátka, 1998: s. 100 – 103).

Folklorista O. Sirovátka sestavil vzhledem ke vztahu pohádky k její původní folklorní předloze stupnici možných podob dnešních pohádek:

1. Přesné zápisy folklorních pohádkových textů.
2. Adaptace, převyprávění a parafráze folklorních pohádek.
3. Variace na pohádkové motivy neboli reminiscence a ohlasy folklorních pohádek.
4. Parodie pohádkových syžetů neboli pohádky naruby.

5. Umělé, „autorské“ pohádky pod vlivem tradiční pohádky.

6. Umělé pohádky ze současnosti.

7. Transpozice literární pohádky do jiných uměleckých forem.

(Sirovátka, 1998: s. 107 – 108).

Literární adaptace lidové pohádky – pohádka klasická

Klasické literární pohádky mohou být rozděleny do čtyř hlavních oblastí. Nejpočetnější skupinu tvoří pohádky kouzelné neboli fantastické. Ty jsou založeny na etickém principu. Objevuje se v nich klasický motiv boje dobra a zla, vyzdvihovány jsou odvaha, věrnost, šlechtnost, skromnost, dobrota a důraz je kladen rovněž na mezilidské vztahy. V kouzelné pohádce obvykle hraje důležitou roli láska, přátelství, ale jsou zde zobrazovány i rodinné vztahy. Rovněž je zde zobrazen boj proti zlu, násilí, zradě, lakomství či závisti. Pohádka obvykle vypráví o hrdinovi, který pochází z nižšího sociálního prostředí nebo je jinak znevýhodněn. Hrdina pak svými činy prokazuje svou cenu a hodnotu a dosahuje životního či sociálního vzestupu. Často jsou na takové postavě předvedeny vlastnosti jako trpělivost, odvaha či důmyslnost. Důležitým posláním tohoto typu pohádky je zobrazení nápravy světa a její výsledek. Pohádka totiž neodráží skutečnost, nýbrž popisuje svět, jak by měl vypadat, popisuje ideální svět, který žije v přáních a touhách lidí. Pro kouzelnou pohádku jsou typické vstupní formule upozorňující posluchače na to, že se příběh odehrává mimo reálnou skutečnost, a závěry, které zdůrazňují šťastný konec. Kompozice kouzelné pohádky bývá postavena podvojně, častěji je však trojitá. Hlavními hrdiny bývají zpravidla vždy dospělí, neboť původně byly pohádky určeny právě pro ně. Dětské hrdiny nalézáme v klasické pohádce spíše výjimečně (Sirovátka, 1998: s. 36, 40, 153).

Další skupinou jsou pohádky realistické neboli novelistické. Ty staví příběh oproti pohádce kouzelné na reálnou půdu skutečnosti nebo možnosti a pravděpodobnosti,

příčemž fantastické prvky a motivy zasahující do příběhu řadí realistický příběh mezi pohádky. Realistické pohádky se neodehrávají v pohádkovém světě, ale na vesnici či ve městě. Postavy, které zde vystupují, mohli znát posluchači z každodenního života. Realistická pohádka se začala rozvíjet od 15. století a má tedy jiné zaměření než pohádka kouzelná. Fabule pohádky vychází z reality, má zábavnou linku a obsahuje spoustu zvratů. V popředí stojí důmyslnost a duchaplnost hrdiny, na jehož vítězství se fantastické prvky podílejí jen okrajově. Příběh má většinou obyčejné životní řešení (Sirovátka, 1998: s. 42 – 43). Na rozdíl od kouzelné pohádky, zobrazující spravedlivý svět prostřednictvím symbolického boje dobra a zla, nabízí realistická pohádka konkrétní příklady toho, jak lze změnit svět (Vyhlídal, 2004: s. 125). Chybí zde úvodní a závěrečné pohádkové formule či formulovitá čísla a téměř vždy i trojitá kompozice. V realistických pohádkách se poprvé setkáváme s pokusy o psychologickou kresbu postav, proto v nich můžeme nalézt tendenci k individualizaci. Oproti kouzelné pohádce je pohádka realistická prostší, vystupuje zde méně postav (Sirovátka, 1998: s. 44).

Další dvě méně početné skupiny pak tvoří pohádky legendární a pohádky o zvířatech. Pohádky o zvířatech v mnohém připomínají literární bajky. Jejich cílem ovšem není závěrečné poučení, nýbrž snaha bavit a překvapit nápadem, důmyslnou zápletkou. Pohádky o zvířatech mívají jednoduchou fabuli a vystupují zde obvykle dvě či tři zvířata nebo jiné postavy (Sirovátka, 1998: s. 45).

Umělá pohádka

Stopy umělé autorské pohádky můžeme vysledovat až do období romantismu. Tehdy se autoři snažili o vytvoření pohádky, která by byla zbavena tradičních motivů, kolektivní formy a do svých pohádek se snažili promítnout osobní pocity a individuální myšlenky a dramata (Sirovátka, 1998: s. 139). Umělá pohádka si u nás od začátku 20. století hledá nové zdroje fantastiky, novým způsobem chápe a pojímá nadpřirozené postavy, někdy se obejde i bez nich. Děj je zasazen do dnešní doby, mnohdy na místa zcela nepohádková

(např. pošta). Celkově dochází ke zcivilňování pohádkového prostředí a zpoohádkování civilního prostředí (Vařejková, 1998: s. 8). Podle Marcella Argilliho (1926 – 2007), italského žurnalisty a spisovatele, je třeba v moderní pohádce hledat nové propojení skutečnosti a fantazie, a to ve smyslu kladení většího důrazu na realistické prvky. Děti se čím dál dříve a více zapojují do reálného života a nadpřirozené postavy se jim tak dříve jeví jako něco neskutečného (Argilli, 1966: s. 270 – 271).

Již od dvacátých a třicátých let 20. století je pro umělou pohádku příznačná značná rozmanitost. V pohádce se objevují prvky sociální, technické či civilizační náměty a autoři se snaží převést pohádku do současnosti (Chaloupka, 1989: s. 61). Syžety umělých pohádek jsou v porovnání s lidovou pohádkou mnohem pestřejší a barvitější, autoři tvoří napínavý a dramatický děj s překvapivými dějovými obraty. Velká většina umělých pohádek využívá motivy a kompoziční postupy prózy. Z folklorních motivů pak vychází jen malá část pohádek, například pohádky naruby. V umělé pohádce se běžně objevuje dětský hrdina, kterého nalezneme v klasické pohádce jen zřídka. Hrdina je také individualizován a lépe vykreslen v porovnání se schematičností postav klasické pohádky. Nabídka pohádkových hrdinů a postav je v umělých pohádkách velice pestrá a široká. V umělých pohádkách také mnohdy nacházíme zvířata, předměty denní potřeby či hračky, které jednají jako lidé (Sirovátka, 1998: s. 151 – 154).

V rámci pohádky umělé můžeme rozlišovat dva základní proudy. Moderní umělé pohádky mají současnou a civilní tematiku a mluví o moderní době. Oproti tomu existují pohádky rovněž umělé, jejichž děj je ovšem umístěn do minulosti a setkáváme se v nich s podobnými postavami, jaké známe z lidové pohádky (Sirovátka, 1998: s. 142).

Umělé moderní pohádky se odehrávají v současném světě. Setkáváme se v nich s lidmi, které můžeme potkat ve svém okolí. Jednotliví autoři se pak liší v míře, v níž se vzdalují či přibližují folklorní pohádce. K. Čapek například ve svých pohádkách využívá

nadpřirozené pohádkové postavy a některé stylové prostředky klasické pohádky, zatímco M. Macourek zasazuje do své knihy *Mach a Šebestová* pouze jednu kouzelnou postavu (Sirovátka, 1998: s. 145 – 146).

Dalším druhem umělé pohádky jsou texty, které se blíží tradiční pohádce. Jejich děj je zasazen do dávné minulosti, odehrávají se v neurčitém pohádkovém světě a setkáváme se v nich s obvyklými pohádkovými postavami. Text je postaven na půdorysu klasické pohádky, je ovšem naplňován novými obsahy, syžety, motivy a figurami. Představitelem tohoto typu umělé pohádky je V. Čtvrtek (Sirovátka, 1998: s. 143).

Typem pohádek, které se blíží k pohádce lidové, jsou tzv. pohádky naruby. Ty vycházejí z půdorysu a motivů folklorní pohádky, ale přistupují k nim jinak. Tradiční fabule, motivy i figury jsou zde karikovány a parodovány. Aby čtenář tomuto typu pohádky porozuměl, je třeba znát původní fabule pohádek. Nejznámějším autorem pohádek naruby je J. Lada (Sirovátka, 1998: s. 142).

Nakonec můžeme zmínit ještě pohádky o zvířatech, o nichž však někteří autoři hovoří jako o polopohádce. V lidové tradici se pohádek o zvířatech mnoho nevyskytovalo a umělé pohádky navíc na tuto tradici odkazují jen nepřímě. Často čerpají své náměty z literárních bajek nebo z literárních povídek o zvířatech (Sirovátka, 1998: s. 150).

Někteří autoři umělých pohádek se snažili překročit pohádkovou formu a namísto kompozice lidové pohádky využili kompozici literární. Vytvořili pohádkový román, který však nikdy nemá délku skutečného románu a jeho stavba spíše připomíná novelu. Pohádkový román se skládá z epizod, které mají těsnější kompoziční vazbu. Rozlišujeme dvě formy pohádkového románu: v prvním případě jsou jednotlivé epizody propojeny pouze postavami a každá z epizod má samostatný děj (např. *Mach a Šebestová*). V druhém případě jsou epizody propojeny nejen postavami, ale každá epizoda tvoří dílčí část ve vývoji celého vyprávění (např. *Broučci*) (Sirovátka, 1998: s. 150 – 151). Nejedna

pohádkový román byl později zpracován do podoby televizního pohádkového seriálu a jeho jednotlivé díly byly a dodnes jsou vysílány v rámci krátkého večerního pořadu pro děti, Večerníčku.

Folkloristka Barbora Gergelová (1963) hovoří o televizních zpracováních pohádek a o jejich vztahu k lidové tradici, který někdy může být trochu problematický. Způsob prezentace lidové kultury na televizních obrazovkách byl počátkem devadesátých let jedním z důležitých zájmů etnografie a folkloristiky. Na televizní pohádkovou tvorbu se snašelo mnoho kritických slov, nicméně tvůrci pohádek toto nikterak nereflektovali. Kritické hlasy se ozývaly zejména ze strany odborných kruhů (např. články O. Sirovátky, P. Zajace.) Podle Gergelové k určité stagnaci a nevalné úrovni televizní pohádky přispěla především absence kritiky, která by byla zveřejňována v tisku. Scénáristka Irena Šlapáková upozorňovala především na absenci závazných pravidel, kterými by se natáčení televizních pohádek řídilo. Podle ní by měli tvůrci televizních pohádek přistupovat ke své práci s větší znalostí pohádkové literární teorie. Jedním z problémů televizní pohádky, o kterém Gergelová hovoří, byla otázka jejího výchovného dopadu na diváky. Pohádka sama o sobě jistě předává divákům určité výchovné poselství, hyperbolizací výchovné stránky ale může pohádka ztratit své kouzlo a svou přitažlivost pro diváka. Pohádky pak mohou být plny princezen, které nechtějí poslouchat nebo se nechtějí česat, nebo naopak princů a princezen, kteří nedodržují oficiální dvorskou etiku, ale místo toho pracují nebo hrají fotbal. Někteří autoři televizních pohádek vytváří své vlastní lidové pohádky, v kterých vystupují známé postavy z pohádek (např. princezny, čerti), jejich děj, který je složen z různých pohádkových motivů, však nemá vnitřní soudržnost a spojitost. Problematické jsou mnohdy i adaptace pohádek českých klasiků, např. B. Němcové, V. Martínka nebo J. Š. Kubína. Jedná se totiž o adaptaci adaptace lidové pohádky. Mnozí autoři televizní pohádky se nedostatečně seznámí s charakteristickými rysy materiálu, se kterým pracují. Výsledkem je pak vznik

televizních pohádek, které se zdají být stejné, ačkoli mají každá jiného autora. Zápletky těchto pohádek mohou být příliš složité, či naopak triviální a u mnohých postav nemusí být zcela jasné, jakou úlohu v ději pohádky vlastně sehrávají. (Gergelová, 1992: s. 53 – 58)

Již v české autorské pohádce meziválečného období můžeme zaznamenat silnou vlnu zcivilňování pohádkových postav. Vodníci, čarodějnice a další postavy původně z lidových pohádek už spíše než temnou démoničnost dávné lidové obrazotvornosti odrážejí typologii vesnických postav, které jsou nyní zobrazovány s jistou karikaturní nadsázkou. Autoři tvořící od konce 60. let 20. století pak zasazovali pohádkové postavy do přírodního světa zcela přirozeně. Tyto postavy byly součástí přírody, nikterak se z ní nevyčleňovaly. Dalším směrem, jímž se ubíraly proměny tradičních pohádkových postav, byly jejich humorné aktualizace a využití parodizačních postupů. V umělé autorské pohádce vznikající od roku 1990 i nadále nacházíme určitý okruh nadčasových postav, které vycházejí z lidových pohádek. Tento okruh je ovšem i nadále rozšiřován a aktualizován. Od 90. let 20. století se můžeme setkat s díly, která rozšiřují parodizační přístup k postavám i na způsob zobrazení postav v prostoru, v němž se setkává pohádkový příběh s konvencemi naučné literatury. Další rovinou proměny tradičních pohádkových postav spjatých s démonologií je vytváření nových postav, které spočívá v personifikačním konkretizování abstrakt, emočních stavů a povahových rysů (Šubrtová, 2011: s. 31 – 39).

Srovnání klasické a umělé pohádky

Základní rozdíl mezi pohádkou klasickou a umělou spočívá v odlišnosti historických epoch, v nichž vznikaly. V klasické pohádce nalezneme odlesk středověkého, feudálního způsobu života. Nadpřirozeno bylo zcela samozřejmou součástí každodenního života. Důvěra v pověrečná kouzla prostupovala všechny společenské vrstvy. Na druhé straně umělá pohádka vzniká v modernějším věku, kdy již hovoříme o zcela odlišné míře

vzdělanosti, literární vnímavosti a vůbec o odlišném vnímání objektivní skutečnosti. Nová epocha tedy neposkytuje prostor pro úspěšnější návaznost na žánr klasické pohádky (Vyhlídal, 2004: s. 76 – 77, 187).

To, co je základním pojítkem klasické a umělé pohádky, je skutečnost, že musí mít ve své fabuli motiv kouzla, zázraku či alespoň něčeho nepravděpodobného. Tento motiv se odráží především v přítomnosti čarovné postavy, která se v pohádce objevuje (Sirovátka, 1998: s. 152). Klasická pohádka v sobě zahrnuje a tedy i předává základní hodnoty společnosti. Mravní hodnoty, konflikty dobra a zla jsou zde jasně a srozumitelně předvedeny. Stejně posláni by měla mít i pohádka umělá, která by však měla tyto hodnoty zasazovat do soudobé společnosti a přizpůsobit jejich podání moderní době.

Podle Z. K. Slabého (1930), českého prozaika, literárního kritika a autora knih pro děti a mládež, byly lidové pohádky inspirovány jiným světem, k dnešnímu dětskému čtenáři promlouvá duch jiného prostředí a doby, což někdy znesnadňuje porozumění a vnímání celého příběhu. Pouhé variování známých předloh se tedy v podstatě míjí účinkem. Pohádka je však pro dítě důležitá, a proto je podle Z. K. Slabého třeba vytvořit novou, moderní pohádku, která ovšem ponese jisté znaky společné s pohádkou klasickou – silný náboj mravního patosu, konflikt, dvojpólovost dobra a zla, které ale mají být pojaty jinak, mají být předvedeny novým způsobem (Slabý, 1966: s. 23). Tradiční boj dobra a zla, který je zcela zřejmý v klasických pohádkách, podle Michala Černouška (1945 – 2005), pedagoga a vědce zabývajícího se psychologií, nezobrazují moderní pohádky dostatečně zřetelně, jako by v nich tento jasně rozlišený protiklad neexistoval. V klasické pohádce naopak bývá zlo personifikováno a je vždy uvedeno do evidentních aktů. Ačkoliv má pak zlo dočasně navrch, dobro je vždy jednoznačným vítězem (Černoušek, 1990: s. 19).

Výhodou umělé pohádky naopak může být její pestrost, napínavý děj a jeho dramatičnost, která je dnešní době vlastní. Umělá pohádka lépe odpovídá myšlení malého dítěte. Snáze

jí tak bude rozumět než některé klasické pohádky, která byla určena dospělým. Dětské čtenáře a diváky může také přitahovat dětský hrdina, s kterým se mohou snáze ztotožnit a který se v klasické pohádce objevuje jen zřídka. Stereotypnost klasických pohádek může některé čtenáře či diváky odrazovat (Sirovátka, 1998: s. 172).

2.3 Funkce pohádky

Nejdůležitější funkcí pohádek je podle M. Černouška strukturování skutečnosti. Pohádky vnášejí smysl a řád do dětem nesrozumitelného světa. Životní situace a problémy jsou v nich předkládány dětem ve srozumitelných obrazech a jasných symbolech. Pohádky probouzejí zvědavost dětí, podněcují jejich představivost a imaginaci, napomáhají rozvoji poznávacích schopností. Prostřednictvím pohádkových příběhů jsou dětem předkládány informace o základních morálních hodnotách i mezilidských vztazích. Proměny postav děti upozorňují na odlišné chování lidí v odlišných kontextech různých situací, v boji dobra a zla se pak zřetelně vyjevuje princip přestupek – vina – trest (Černoušek, 1990: s. 7 – 15, 29 – 30). Pohádka dětem zprostředkovává bohatství jazyka, obraznost, emocionální sílu a smysl pro základní lidské hodnoty. V souvislosti s tím hovoří literární kritik a teoretik literatury pro děti Otakar Chaloupka (nar. 1935) o tzv. referenčním hrdinovi. Jedná se o postavu, především dětskou, která je svou životní situovaností, okruhem poznání, stykem s dospělými či socializačními procesy blízká dětskému čtenáři (Chaloupka, 1989: s. 14, 66). Dítě potřebuje hrdinu, s kterým může pohádkové dobrodružství spoluprožívat. Může si tak ověřovat své vlastní představy o mravních kategoriích, své sympatie a antipatie a vůbec svůj současný pohled na svět (Slabý, 1966: s. 24). Pozitivem čtené nebo slyšené pohádky bezesporu je, že *posluchači poskytují slovní a myšlenkovou oporu, zatímco vizuální vnímání divákovi brání v tom, aby plynule a lehce vyjádřil obsah a zážitek z viděné pohádky* (Sirovátka, 1998: s. 165). Pomineme-li ovšem jednoduché pohádky zvířecí apod., vyžaduje pohádka obecně dosti rozvinutou představivost a schopnost přijímat znakovost a rozuzlení děje pohádky. O. Chaloupka se

tedy přiklání k názoru, že dítě je disponováno pro pohádku až v mladším školním věku (Chaloupka, 1989: s. 60).

V oblasti poznávacích procesů dochází v období předškolního věku u dítěte k intenzivnímu rozvoji. V průběhu tří let dítě učiní značný pokrok jak v rozsahu poznatků, rozvoji myšlenkových operací, ale i ve formách myšlení. Pohádkový příběh proto v tomto období může být *jedním z přirozených, neautoritativních a funkčních výchovně vzdělávacích prostředků*, které podněcují rozvoj myšlení. Při výběru pohádkového příběhu jsou důležité cíle, kterých chce vyprávěč dosáhnout. Měl by brát v úvahu to, co si mají děti z pohádkového příběhu odnést, jaké zkušenosti a prožitky má příběh dětem zprostředkovat, co je má naučit a nutné je promyslet také jeho aktuálnost (Svobodová, 2010: s. 131 – 133).

3 Reflexe pohádky u dětí z předškolní třídy mateřské školy „X“

3.1 Co je to pohádka podle dnešních předškoláků

Představy předškoláků o znacích pohádky

Na základě výzkumu provedeném v jedné z mateřských škol v Pardubicích jsem dospěla k závěru, že předškoláci považují za pohádku útvar, který je kreslený nebo animovaný. Do kategorie pohádek podle většiny dětí nespádají hrané filmové útvary, přestože některé z nich mohou být filmovým zpracováním klasických pohádek. Názory předškoláků jsou v tomto bez rozdílu mezi chlapci a dívkami. Předškoláci se většinou shodují v tom, že pohádky jsou pro děti. Podle osmi předškoláků jsou pohádky pro děti. Čtyři informátoři odpověděli, že jsou pohádky pro děti, ale že dospělí mají také svoje pohádky. Podle dvou dětí jsou pohádky pro děti i rodiče. Tři informátoři na tuto otázku neodpověděli. Dva informátoři upřesnili, že dospělí mají svoje pohádky např. (I10) o chánovi³ (tj. televizní seriály, telenovely), (I16) o příšerách, o duchách (tj. pravděpodobně fantasy, možná horory).

Děti považují za pohádku rovněž ty kreslené či animované příběhy, které neznají. To naznačuje, že dětem něco podvědomě napovídá, kdy se o pohádku jedná a kdy ne. Hlavním kritériem při tomto rozhodování je ztvárnění a zpracování dané pohádky. Všechny kreslené a animované pohádky či pohádkové příběhy byly velkou většinou informátorů⁴ označeny za pohádku, ačkoliv se na jejich názvu dokázali informátoři

³ *Velkolepé století*. Režie Durul Taylan. Turecko, 2011

⁴ Minimálně 83 % informátorů označilo všechny kreslené a animované pohádky a pohádkové příběhy jako pohádky.

shodnout jen u šesti z dvaceti čtyř kreslených a animovaných pohádek a pohádkových příběhů z obrázkového alba (řazeno sestupně: *Mašinka Tomáš* (1984), *Krtkova dobrodružství* (1957), *Šmoulové* (1981), *Pokémon* (1997), *Bakugan* (2007), *O loupežníku Rumcajsovi* (1967)). Například večerníčkovou pohádku Miloše Macourka *Macha a Šebestovou* (1982) označily za pohádku všechny děti, ale jen polovina z nich si dokázala vzpomenout na její název. Ještě markantnější rozdíl můžeme spatřit u večerníčkové pohádky Aleny Munkové *Štaflík a Špagetka* (1969). Téměř všichni informátoři⁵ tento večerníček označili za pohádku, jen dva z nich ovšem věděli, jak se jmenuje. Na tomto místě je vhodné znovu připomenout, že dětem bylo jako nápomoc během rozhovoru nabízeno vizuální ztvárnění pohádek. Pohádky jim nebyly čteny, ani přehrávány z CD přehrávače.

U hraných filmových pohádek si už informátoři nejsou zdaleka tak jisti tím, že se jedná o pohádku. Filmové pohádky zařadily do kategorie pohádek průměrně dvě třetiny dětí. I zde ovšem můžeme vysledovat tendenci toho, že jako pohádku označí děti i hranou filmovou pohádku, kterou neznají názvem. Například *Princeznu se zlatou hvězdou* (1959) natočenou podle literární předlohy Boženy Němcové označila za pohádku velké většina informátorů⁶, ani polovina z nich ji však nezná názvem, dokonce ji ani neviděla. Z výsledných dat vybočuje další filmová pohádka natočená podle literární předlohy Boženy Němcové, *Tři oříšky pro Popelku* (1973). Tu označili jako pohádku téměř všichni informátoři⁷, ovšem jen málo přes polovinu informátorů tuto pohádku zná. Tato skutečnost může být způsobena zařazením pohádky na druhé místo v obrázkovém albu pohádek. Děti tak mohly být ovlivněny svým očekáváním toho, že „uvidí pohádky,“ ačkoliv jim bylo řečeno, že jim budou ukázány „obrázky“, nikoliv však „pohádky“ či

⁵ 94 % informátorů označilo *Štaflík a Špagetku* za pohádku.

⁶ 83 % informátorů označilo *Princeznu se zlatou hvězdou* jako pohádku.

⁷ 94% informátorů označilo *Tři oříšky pro Popelku* jako pohádku.

„obrázky z pohádek.“ Je poněkud překvapivé, že děti neznají dané filmové zpracování klasické pohádky *O Popelce*, neboť se tato televizní filmová pohádka zařadila mezi divácky nejméně úspěšné a každoročně je během Vánoc zařazována do televizního programu. Možná je dnes tato pohádka rodiči chápána jako jedna ze zástupců klasických pohádek, které v některých rodinách jsou, v jiných nejsou předávány další generaci. Ve skupině rodin, v nichž je provozováno především „televizní sledování pohádek“, pak *Tři oříšky pro Popelku* (1973) pravděpodobně nejsou pro děti dostatečně přitažlivé, tak jako mnohé animované či kreslené pohádky. Připustíme-li možnost, že některé děti dokonce neznají děj této pohádky, přibude další možný důvod toho, proč děti tato pohádka neláká.

Fakt, že je pro předškoláky hlavním znakem pohádky její kreslené či animované ztvárnění, dokládá následující. Zdůvodnění některých informátorů, proč se podle nich jedná o pohádku, znělo: „protože to tak vypadá.“ Jedna z dívek (I10) označila *Gormity* (2008), které nezná, za pohádku. Důvodem bylo to, „že to vypadá jako Bakugani.“ Dětem tedy napovídá i vnější podobnost dané položky pohádky, kterou již důvěrně znají. Naopak *Tři oříšky pro Popelku* (1973), *Princezna se zlatou hvězdou* (1959), *Pan Tau* (1969), *Harry Potter* (2001), nebo *Pyšná princezna* (1952) jsou podle dívčina názoru filmy, některé (např. *Tři oříšky pro Popelku*) dokonce vysloveně filmy pro dospělé. Při nahlédnutí do seznamu položek obrázkového alba pohádek je jasné, že tato dívka neměla k čemu výše uvedené položky přirovnat, nebo s čím si je spojit. Z celého obrázkového alba pohádek nedokázala určit název ani u jedné z hraných filmových pohádek. Na některé se prý „jednou podívala, ale nebyla to pohádka, byl to film.“ U *Pyšné princezny* (1952) dokonce uvedla, že ji jednou viděla, ale pohádka to není. Její matka prý řekla, že se jedná o film. Je nutné dodat, že během rozhovoru informátorka nejednou zapojila svou fantazii. Dívka si vymyslela jak postavu z oblíbené pohádky, kterou měla nakreslit, tak i celý obsah této pohádky, z které měla postava pocházet. V závěru mi pak sdělila, že si pohádku právě vymyslela. Dále prý v rádiu slyšela zprávu, že „poletí takový zlý člověk,

že možná poletí nad námi.“ Těžko si představit reálnou zprávu, která by mohla být předobrazem pro tuto výpověď. Rovněž jeden z chlapců (I3) rozlišuje mezi pohádkou a filmem. Spíše než pohádky prý sleduje filmy. Mezi ně řadí například *Dobu ledovou* (2002), *Harryho Pottera* (2001), *S čerty nejsou žerty* (1984) nebo *Shreka* (2001). Některé položky z pohádkového alba prý nejsou pohádky, „protože tam nejsou loutky a takový věci.“ *Tři oříšky pro Popelku* (1973) i *Princeznu se zlatou hvězdou* (1959) však zařadil mezi pohádky. Těžko lze soudit, proč jsou například *Tři oříšky pro Popelku* (1973) pohádkou, zatímco *S čerty nejsou žerty* (1984) – v níž se, jak již název vypovídá, objevují i čerti – jsou filmem a ne pohádkou. Teoreticky bychom mohly zvažovat představu informátora, podle níž jsou některé filmy zároveň pohádkou, tedy pohádkou ve filmové podobě. Tuto úvahu ovšem vylučuje vyřazení položky *S čerty nejsou žerty* (1984) z kategorie pohádek. Zařazení *Legendy o Enyovi* (2009) mezi pohádky a *Shreka* (2001) mezi filmy by nahrávalo úvaze o podobě zpracování daného námětu (pohádka jako pohádkový seriál oproti „jednodílnému“ filmu). I tato úvaha je však vyloučena zařazením *Princezny se zlatou hvězdou* (1959) nebo *Třech oříšků pro Popelku* (1973) do kategorie pohádky. Problematika dětského rozlišování mezi „filmem“ a „pohádkou“ zůstane nezodpovězena, jelikož žádný z informátorů, který o něm hovořil, tyto dva pojmy nebyl schopen jasně odlišit.

S pohádkou mají děti spojeny pohádkové postavy. Dvě děti uvedly jako znak pohádky přítomnost prince a princezny. Nejlépe se uplatnění tohoto kritéria projeví na srovnání pohádek, které informátor nezná. Zatímco jedna dívka (I9) uvedla, že *Hrátky s čertem* (1956) jsou pohádka, neboť v nich vystupuje princezna, *Peklo s princeznou* (2009) už podle ní pohádka není. Důvodem je pravděpodobně civilní vzhled prince a princezny, nepřítomnost viditelných znaků nasvědčujících tomu, že se jedná o postavy z královského rodu. Jeden z chlapců (I15) naopak *Peklo s princeznou* (2009) zná a uvedl, že se jedná o pohádku. *Hrátky s čertem* (1956), které nezná, jsou podle něj pohádka, neboť v nich

vystupuje princezna. Viditelné znaky charakterizující pohádkovou postavu tedy mohou být v některých případech poměrně spolehlivým kritériem pro určení toho, zda se o pohádku jedná či ne. Jako důvod pro zařazení večerníčkové pohádky *O chytré kmotře lišce* (1982) mezi pohádky uvedla výše uvedená informátorka (I9), že „je tam liška“. V tomto případě mohla hrát roli již výše uvedená podobnost něčemu, co dítě zná. Daná informátorka totiž zná pohádku *O Mikešovi* (1971) – zde tedy vidíme podobnost jak v přítomnosti zvířecího hrdiny, tak podobnost v kreslené formě pohádky. Nicméně i zvířata nadaná nadpřirozenou schopností mohou být pro děti znakem pohádky.

Většina informátorů nebyla schopna definovat další znaky pohádky. Výjimku tvoří několik dále uvedených informátorů. Znak pohádky, který uvádí jedna dívka⁸ (I6), bychom mohli přeformulovat do tvrzení, že do pohádek patří slušnost, zdvořilost, úcta k druhým lidem a ochota druhým pomoci. Večerníčkový seriál *O loupežníku Rumcajsovi* (1967) je podle ní pohádka, „protože to je stvořený, jako že to je pro děti. Že se tam nezabíjej a že tam jsou hezký postavičky, nervou se tam a že si hezky lidi pomáhaj.“ Toto zdůvodnění pěkně vystihuje, jak by měla podle informátorky pohádka vypadat. Pohlédneme-li však na položky, které informátorka zařadila mezi pohádky, je velice sporné, zda tyto položky odpovídají její výše uvedené definici. Některé animované seriály s pohádkovými prvky z pásma Animáček (např. *Pokémon*), které dívka řadí pohádky, jsou na vzájemných soubojích vystavěny. Z rozhovoru s dívkou je zřejmé, že jak prostřednictvím činností, které vykonává doma (ráda něco umývá, matce pomáhá péct cukroví, stará se o křečka), tak prostřednictvím čtených i televizních pohádek s dívčí hrdinkou (*Červená karkulka*, *Malenka*, *O Šípkové Růžence*, *Saxana*⁹, *Sněhurka*, *Tajemství staré Bambitky*¹⁰) jí je vštěpována dívčí gender role, která zahrnuje vlastnosti jako

⁸ Dívka pochází z úplné rodiny. Matka je zubní laborantka, otec je obchodně-technický zástupce.

⁹ *Dívka na koštěti*. Režie Václav Vorlíček. ČR, 1971.

¹⁰ *Tajemství staré bambitky*. Režie Ivo Macharáček. ČR, 2011.

empatie, citovost, jemnost či bezmocnost. Tyto vlastnosti tak mohou mít spojitost s dívčinou představou o pohádce.

O dalším znaku pohádky hovoří dva chlapci (I3, I8). Je jím jakási představa o jistém odtržení pohádkového světa od reality. Výpověď jednoho z chlapců¹¹ (I8) můžeme přeformulovat do tvrzení, že pohádka nezobrazuje svět tak, jak ho každodenně spatřujeme my. U televizního seriálu *Cesty domů* (2010), který sleduje chlapcova babička, uvedl, že se nejedná o pohádku, „je to lidská podoba.“ Pohádku bychom tedy mohli chápat jako něco, co lze snadno odlišit od reálného života. Tomuto tvrzení ovšem odporuje jeho rozřazení dalších položek: televizní seriál *Ulice* (2005) označil jako pohádku, zatímco o *Shrekovi* (2001) uvedl, že se o pohádku nejedná. Pohádkové zázemí tohoto chlapce se zdá být vcelku široké. Sleduje *Večerníček* i *Animáček*. Rodiče chlapci čtou každý večer před spaním, občas mu prý čtou i babička s dědou a doma má „spoustu“ pohádkových knih. Přesto chlapec nezná žádné klasické pohádky. Nicméně znak pohádky uvedený tímto chlapcem podporuje i výpověď dalšího informátora (I3), podle kterého nejsou některé položky pohádkami, „protože tam nejsou loutky a takový věci.“ I v podtextu tohoto tvrzení můžeme spatřovat jisté povědomí o jakémsi odtržení pohádky od reality, jako jeden ze znaků pohádky zmíněný dvěma informátory. Tento chlapec rozlišuje mezi pohádkou, která je pro něj kreslená nebo animovaná, a ostatními nepohádkovými útvary (mezi něž řadí i některé zfilmované klasické pohádky), možná způsobené tím, že mu doma rodiče nečtou. Přesto zná jako jedno z deseti dětí *Tři oříšky pro Popelku* (1973) a dále také *Princeznu se zlatou hvězdou na čele* (1959) a *S čerty nejsou žerty* (1984) (poslední položku ovšem nezařadil mezi pohádky). Znalost těchto pohádek bych přisuzovala faktu, že tento informátor má starší sestru, která pravděpodobně tyto pohádky sleduje. Právě kreslené či animované ztvárnění pohádky může odlišnost pohádky od

¹¹ Chlapec pochází z úplné rodiny, má tříletou sestru. Matka je právnička, otec je vysokoškolsky vzdělaný.

reality ještě zvýraznit, jak dosvědčuje i odpověď dalšího informátora (I15). Večerníčkový seriál *Štaflík a Špagetka* (1969) označil za pohádku, „protože je to kreslené.“

Jeden chlapec (I8) nepřímo zmínil ve své výpovědi další znak pohádky – její dějovost. *Hlas Československa* (2012) není podle názoru daného informátora pohádkou, „protože se tam vystupuje, protože tam zpívají.“ U určení tohoto znaku je již zapotřebí informátorovy znalosti dané položky, o níž hovoří. Ač nelze tento znak uplatňovat na položky, které informátoři neznají, jedná se o podstatný znak pohádky. Zdá se, že tento informátor dokáže vnímat, možná z části podvědomě, podstatu pohádky nebo útvaru s pohádkovými znaky. Jeho představa o pohádce se do velké míry kryje se skutečným dělením těchto položek. Z kategorie pohádek vyloučil jak *Hlas Československa* (2012), protože se v něm zpívá, tak televizní seriál *Cesty domů* (2010), protože je zřejmě podle něj na pohádku příliš reálným odrazem skutečného světa.

U výše uvedených informátorů, kteří byli schopni uvést další znaky pohádky, nenalzáme společné charakteristiky.

Jako znak pohádky by se také nabízel šťastný pohádkový konec, který českým pohádkám přisuzují nejen folkloristé. Odpovědi několika informátorů na otázku, jak pohádky končí, byly ovšem do jisté míry překvapivé. Jen dva informátoři, jeden chlapec (I15) a jedna dívka (I14), si myslí, že všechny pohádky končí dobře. Podle zbylých informátorů odpovídajících na tuto otázku dopadají některé pohádky dobře, jiné špatně. Ostatní děti si s touto otázkou nevěděly rady. Konkrétní příklad špatného konce uvedla jedna dívka (I13). Šťastný konce prý nemá stará pohádka o slonech, protože „ono se narodilo slůňátko a ta máma umřela“. Další informátoři se alespoň pokusily vymezit okruh pohádek se špatným koncem. Podle jednoho z chlapců (I16) dopadají špatně třeba „ty taťkovy, ty moc hezký nejsou. Taťka má spíš takový hnusný.“ Z rozhovoru s tímto informátorem si lze pod „těmi taťkovými“ představit filmy, v nichž se objevují upíři, zelení duchové,

příšery, skřeti. Podle druhého chlapce (I17) končí některé pohádky dobře, jiné špatně, „třeba *Piráti z Karibiku*¹² jsou hrozný.“ Z obou těchto odpovědí nelze vyvodit, že by tyto filmy či pohádky měly špatný konec, nýbrž že jsou něčím „hnusné, hrozné.“ Pokud nebudeme uvažovat o tom, že se jedná přímo o horory, lze si představit, že se v průběhu jejich děje objevují scény, které by v pohádkách nenalezly své místo, scény, ve kterých se zabíjí a v nichž se objevují děsivé postavy či příšery. Stejně tak podle jedné z dívek (I10) dopadají některé pohádky dobře, jiné špatně. Jako příklad těch, které končí špatně, uvedla „třeba filmy,“ aniž by toto vyjádření více upřesnila. I tato odpověď by tedy teoreticky mohla souviset s výše naznačeným. Pohádka, která končí podle této informátorky dobře, je například *Sněhurka*. Poslední odpovídající dívka (I9) pouze uvedla, že některé pohádky asi mají špatný konec, ale žádnou takovou nezná. Otázkou tedy zůstává, zda se tito informátoři někdy skutečně setkali s pohádkou se špatným koncem, nebo zda jen, ovlivněni vědomím toho, že v reálném světě nemá vždy vše šťastný pohádkový konec, nevyklučují možnost takového závěru.

Porovnáme-li souhrn znaků pohádky, které zmínili někteří informátoři, s odbornou definicí pohádky, můžeme nalézt jisté styčné body. Zaprvé se dětská i odborná definice shodují na tom, že má pohádka nějaký děj. Tohoto bodu se nepřímo dotýká jeden z informátorů (I8). Druhého bodu odborné definice, fantazie či nadsazenosti pohádky, se dětská definice dotýká prostřednictvím povědomí o jisté odtrženosti skutečného světa od fantazijního světa pohádky (I3, I8). Konkrétním příkladem může být přítomnost pohádkových postav. Některé děti si jsou vědomi toho, že s drakem či čertem se v reálném světě potkat nemohou. Třetím bodem odborné definice je osobité zpodobení skutečnosti. Toto zpodobení skutečnosti si děti uvědomují možná nepřímo. Nicméně styčné body reality a pohádky u některých dětí můžeme nalézt. Jako příklad lze uvést odraz reálných mezilidských vztahů. Už samotné uvědomění si možnosti, že by dítě mohlo přijít o rodiče

¹² *Piráti z Karibiku: Prokletí Černé perly*. Režie Gore Verbinski. USA, 2003.

jako Harry Potter (I3), tento fakt dokládá (uvedeno na příkladu filmu *Harry Potter*, kterého vylučuje z kategorie pohádek zejména poslední bod definice pohádky). Rovněž ve čtvrtém bodě, představení etického modelu světa, se dětská definice pohádky shoduje s definicí odbornou. Slušnost, zdvořilost a úcta k druhým lidem a ochota druhým pomoci (I6), by měly být součástí reálného světa, v němž žijeme. Jistý rozpor, alespoň co se týká českých pohádek, nalzáme v názorech na pohádkový konec. Zatímco podle odborných definic končí české pohádky vítězstvím dobra nad zlem, podle některých dětí mohou pohádky končit i špatně. Pátý bod odborné definice, absolutní protiklady, se promítá do kladných a záporných postav uvedených dětskými informátory. Ačkoli není toto rozlišování vždy zcela zřetelné, mezi záporné postavy děti stále ještě jednoznačně zařazují především čerty a čarodějnice, jako příklad kladných postav pak uvedly vílu a kocoura Modroočka. Za poslední bodem, jistým zjednodušením či nadsázkou, už si stojí odborná definice sama. Děti tento bod přímo ani nepřímo nereflektují.

Dětská reflexe pohádkových postav

Pod pojmem pohádková postava si předškoláci z mateřské školy „X“ nejčastěji představí lidského nebo zvířecího hrdinu vystupujícího v pohádce, který je nadán nadpřirozenými schopnostmi. Postavy z pohádek mají podle informátorů podobu klasických pohádkových postav, pohádkových postav vystupujících v umělé pohádce i postav, které nalezneme spíše v literární a filmové tvorbě připomínající fantasy.

Z výzkumu vyplývá, že hlavní charakteristikou pohádkových postav podle dětí je schopnost dokázat něco, co je pro člověka nereálné, nebo něco, co je nereálné pro informátory v jejich současném věku. Asi polovina informátorů se pokusila charakterizovat pohádkové postavy z hlediska jejich schopností a dovedností. Podle několika dětských informátorů (I3, I10, I14, I15) jsou některé pohádkové postavy nadány schopností kouzlit a čarovat, v případě záporných postav pak schopností někoho „zakouzlit“, začarovat. Pohádkové postavy ale dovedou spoustu dalších neobvyklých

věcí, kterými se odlišují od obyčejných smrtelníků. Dovedou létat (I5, I16: duch), být neviditelní (I5: duch), umí se proměňovat (I16: vlkodlak), dýchat pod vodou (I2: mořská panna), prolézat zdmi (I5: duch), ale také dokážou dělat salta (I14), udělat tři kotrmelce za sebou (I14), zvednout nohu až k hlavě (I2: baletka), udělat správný rozštěp (I2). Z výčtu schopností pohádkových postav, který uvedly dvě dívky (I2, I14), je zřejmé, že tyto dívky přisuzují některým pohádkovým bytostem schopnosti, kterých mohou v dospělosti dosáhnout přinejmenším někteří lidé, nikoli však dívky v jejich současném věku. I zde tedy vidíme, že dívky přisuzují některým pohádkovým postavám takové schopnosti, které jsou pro dívky v současné době nereálné, nicméně kterých by v budoucnu mohly dosáhnout i ony. Pro jednu dívku¹³ (I2) je dnes pohádková postava baletky Ely¹⁴ vzorem, který se snaží napodobit. Bude-li se však baletu věnovat i nadále, možná dokáže zvednout nohu až k hlavě či udělat správný rozštěp. Rodiče se mohou snažit dívku knihou o malé baletce Ele, kterou od nich dívka dostala za vystoupení z baletu, motivovat k výdrži a dalšímu pokroku v baletu. Jelikož se zdá, že je dívka z velké části obklopena pohádkovým světem, může být pro ni tento způsob motivace vhodný. Dívka chodí na dramatický kroužek, kde ztvárňují pohádku *Koralína*, doma si hraje s kamarádkou na princeznu a rodičům „představují divadlo“, oba rodiče jí doma čtou, někdy jí čtou i babička a dědou. Dívka zná klasické i umělé pohádky, věří na Ježíška. Současně si je ale dívka vědoma jistého oddělení pohádkového světa a reality, neboť jedním z jejích přání je, aby se jednou ocitla v kouzelném světě, kde by baletila a koupila by si tam kouzelné piškoty.

Pohlédneme-li na pohádkové postavy, které děti znají, můžeme říci, že dnes i nadále přezívají některé postavy klasických pohádek, především princ a princezna, čarodějové, čerti a kouzelníci. Z velké většiny jsou ale předškoláky oblíbenými pohádkovými

¹³ Dívka pochází z úplné rodiny, má staršího bratra. Rodiče jsou pracovníci letiště.

¹⁴ Bussellová, D: *Malá baletka Ela a kouzelné baletní střevíčky* (2012)

postavami postavy umělých kreslených a animovaných pohádek, které na sebe berou nejčastěji zvířecí podobu (kocour Modroočko, papoušek Blu¹⁵, lenochod Sid, kočka Tom a myš Jerry, čipmankové Alvin, Simone a Theodor, tučňáci Skipper a Kowalski¹⁶), mohou mít ale také podobu dopravního prostředku (lokomotiva Tomáš, závodní auto Blesk McQueen) nebo pohádkového stvoření (víly Bloom či Flora¹⁷, modrá stvoření nazývající se Šmoulové, víla Zvonilka). Nicméně i tyto postavy jsou stále postavami pohádkovými. Mají nadpřirozenou moc, nadpřirozené schopnosti, u dopravních prostředků a zvířat je už sama schopnost mluvit něčím výjimečná a zvláštní. Největší skupinu oblíbených pohádkových postav tvoří zvířata, mezi nimi kocour Modroočko (I7, I11, I13), pejsek a kočička (I14), koníček a hříbátko (I10), had (I5). Z postav pocházejících z klasické pohádky nebo majících v klasické pohádce svůj předobraz mají děti rádi Červenou karkulku (I6), čerta (I9), draka (I16), vílu Zvonilku (I14) a vílu Thumbelinu (I10). Dvěma informátorům se líbí Harry Potter (I3, I15). Oblíbeným hrdinou jednoho informátora (I8) je závodní auto Blesk McQueen¹⁸ (I8). Dvě dívky (I2, I4) uvedly jako svou nejoblíbenější pohádkovou postavu baletku. Informátoři dále znají některé postavy z klasických pohádek (např. děd Vševed, Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Popelka, Sněhurka, Zlatovláska), převážnou většinu jich však znají z pohádek umělých (např. Gargamel¹⁹, Hurvínek, Křemílek a Vochomůrka, Modroočko, Pejsek a kočička, Rumcajs, Sid, Manfred a Diego²⁰, Tom a Jerry). Někteří informátoři (I2, I5, I6, I7, I9, I10, I14, I15, I16) se do jisté míry dokážou oprostít od konkrétních postav, které znají,

¹⁵ *Rio*. Režie Carlos Saldanha. USA, 2011.

¹⁶ *Tučňáci z Madagaskaru*. Režie Nicholas Filippi. USA, 2008.

¹⁷ *Winx Club*. Režie Iginio Straffi. USA/Itálie, 2004.

¹⁸ *Auta*. Režie John Lasseter. USA, 2006

¹⁹ *Šmoulové*. Režie Ray Patterson. USA/Belgie, 1981.

²⁰ *Doba ledová*. Režie Carlos Saldanha. USA, 2002.

a uvést postavy, jež mohou v pohádkách obecně vystupovat. Do této skupiny lze zařadit postavy mající svůj původ v klasické pohádce, které dnes ale můžeme nalézt i v pohádce umělé (anděl, čaroděj, čarodějnice, čert, drak, duch, ježibaba, kouzelník, král, princ, princezna, rytíř, služka, víla), postavy, z nichž u některých lze diskutovat o tom, zda se vůbec v pohádkách objevují (kostra, mumie, pirát, upír, vlkodlak), a také zvířecí postavy, které jsou mezi děti velmi oblíbené (had, hříbátko, kočička, koníček, netopýr, pavouk, pejsek, zajíček).

Asi třetina informátorů, kteří odpověděli na otázku, jaké pohádkové postavě by se chtěli podobat, si zvolila svou oblíbenou pohádkovou postavu. Jedna dívka (I2) by chtěla umět zvednout nohu k hlavě jako baletka, umět dýchat pod vodou jako mořská panna a umět surfovat jako akrobat. Druhá dívka by chtěla být vílou Zvonilkou, která umí čarovat a dovede ještě „hodně dobrých věcí“. Dva chlapci (I3, I15) by chtěli umět čarovat jako Harry Potter, jeden (I15) by se chtěl ještě podobat pirátovi, protože „je dobrý a může jezdit na lodi“. Další dvě dívky (I9, I13) by si přály podobat se princezně a být krásnou, jedna dívka (I10) by si přála být Hello Kittykou, nebo vílou Thumbelinou, protože by chtěla umět létat a „dívat se na svět z nahoře“. Jeden z chlapců (I5) by chtěl umět létat a být neviditelný jako duch.

Většina informátorů odmítá, že by jim pohádkové postavy mohly nahánět strach. Devět dětí uvedlo, že se žádných pohádkových bytostí nebojí (I1, I5, I9, I12, I13, I14, I15, I16, I17). Šest z nich byli chlapci, tři dívky. Jen pět dětí (I2, I3, I6, I7, I10), čtyři dívky a jeden chlapec, uvedlo, že se bojí některých pohádkových postav. Jedna z dívek (I2) se bojí čertů, draků a ježibab, další (I6) čarodějnice a kostry, třetí dívka se bojí pavouků, netopýrů a duchů (I7), kteří se prý v pohádkách objevují. Poslední ze čtyř dívek se bojí zlých čarodějů. Jediný chlapec (I3) uvedl, že se bojí nepřítele Harryho Pottera v jednom z dílů stejnojmenné filmové série. Bojí se prý Baziliška, jehož pohledem lidé zkamení. Nebyla nalezena spojitost mezi výše uvedenými daty a socioekonomickým statutem

rodičů, ani žádným jiným kritériem. Jediné, co lze z dat vyvodit, je předpoklad, který by mohl souviset s tradičními stereotypy chlapecké a dívčí role, tedy, že chlapci jsou odvážnější a dívky bojácnější. I dívky tato bojácnost postupem času opouští, nicméně pravděpodobně později než chlapce. Proto vidíme ve vzorku informátorů, kteří se bojí nějakých pohádkových postav, čtyři dívky a jednoho chlapce.

U některých informátorů existuje povědomí o tom, že pohádkové postavy žijí v pohádkovém světě, který vlastně vytvářejí lidé, ve světě, s kterým lze různým způsobem pracovat. To potvrzuje jeden z chlapců²¹ (I16), když hovoří o tom, co všechno umí drak: „Na draku si to můžeš vymyslet, protože on asi doopravdy neexistoval.“ V této výpovědi však ještě stále nacházíme drobné pochybnosti o tom, jestli by drak přeci jen nemohl existovat. Další chlapec²² (I15) hovoří o tom, že čarodějové umí kouzlit, umí někoho začarovat, „ale mohou jenom jako, protože jinak by to doopravdy nešlo.“ Podle jedné informátorky²³ (I10) umí hrát pohádkové postavy pohádky. Tito dva informátoři (I10, I15) dokonce mají představu o tom, jak pohádky vznikají. Dívka (I10) popisuje vznik pohádky takto: „Pohádkové postavy umí hrát pohádky, jsou to jenom převlečení lidé. Vždycky to hrají nějací lidé a potom tam dají jiné postavičky.“ Chlapec (I15) pak detailněji popisuje to, jak vznikají kreslené pohádky v laboratoři. Uvádí také příklad z *Harryho Pottera*. V jednom z dílů se objevuje velké zvíře, které prý může být ve skutečnosti malou postavičkou, za kterou se střídají pozadí, a ve finále to pak vypadá, jako když běží velké zvíře. Výše uvedení tři informátoři (I10, I15 a I16) jsou tedy schopni udržet si od pohádky jistý odstup. Vědí, že pohádkové postavy ve skutečnosti neexistují, tedy i pohádka je něco smyšleného.

²¹ Chlapec pochází z úplné nukleární rodiny, má mladší sestru. Rodiče jsou právníci.

²² Chlapec pochází z úplné nukleární rodiny, má starší sestru. Matka je učitelka základní školy, otec pracovníkem papírenské firmy.

²³ Dívka pochází z úplné nukleární rodiny, nemá sourozence. Matka je pracovnice telefonního operátora, otec je pracovník výrobní společnosti – obor elektromechanika.

Zdá se, že prvotním úkolem většiny novodobých animovaných pohádkových postav je děti pobavit. Dialogy i ztvárnění pohádek, v nichž tyto postavy vystupují, jsou pro dnešní děti zábavné a pravděpodobně zábavnější než filmová ztvárnění některých klasických pohádek. Z výzkumu vyplývá, že převyprávění klasické pohádky rodičem však může tento nedostatek zábavných prvků úspěšně odstranit. Otázkou je, zda je tomu i naopak. Zda můžeme ve všech animovaných pohádkách či příbězích s pohádkovými prvky založených do značné míry na vtipu nalézt hlubší poselství určené dětem. Nicméně i v těchto pohádkových útvarech se odrážejí přinejmenším některé morální zásady, a především pak pravidla mezilidských vztahů. Další otázkou, která je spojená s pohádkami, v nichž vystupují zvířecí hrdinové, je, zda děti dokážou přebírat morální vzory i vzory chování od zvířecích hrdinů, kteří patří k nejoblíbenějším pohádkovým postavám. Je možné, že s oblibou zvířat namísto lidí v pozici pohádkového hrdiny mohou mít děti problém s nalezením referenčního hrdiny a nedokážou tak zcela jasně vnímat modely překládané pohádkou a přenášet je do světa lidí. Samotný fakt, že pro informatory bylo obtížné určit, které postavy jsou v pohádkách kladné a které záporné, je trochu zarážející. Čarodějnice, čarodějové a čerti více či méně i nadále zastupují kategorii záporných postav. Určit však, jaké postavy jsou v pohádkách kladné, už pro děti tak snadné nebylo. Dalo by se říci, že vlastnosti pohádkových postav přecházejí z klasických pohádek i do pohádek umělých. Kladní hrdinové jsou i nadále odvážní, ochotně pomáhají druhým, jsou skromní, dokážou se dělit, k ostatním se chovají s úctou. Možná už ale nejsou tito hrdinové v umělých pohádkách tak černobílí, pro děti tak jednoduše čitelní jako v pohádkách klasických a dětem se tedy hůře odlišují.

Znamé a oblíbené pohádky předškoláků

Mezi nejznámější a oblíbené pohádky předškoláků z mateřské školy „X“ patří především pohádky či příběhy s pohádkovými prvky, které mohou znát děti z televizních obrazovek. Naprostou většinu oblíbených pohádek tvoří kreslené nebo animované umělé pohádky.

Všechny děti znají večerníčkovou pohádku *Krtkova dobrodružství* (1957) a animované pohádky *Mašinka Tomáš* (1984) a *Šmoulové* (1981).

Téměř všichni informátoři znají pohádkové seriály z pásma Animáček. Výjimkou je jedna dívka²⁴ (I13), která sice zná *Mašinku Tomáše* (1984) a *Šmouly* (1981), u nich je ale velká pravděpodobnost, že je nemusí znát právě z tohoto pásma. *Mašinka Tomáš* (1984) i *Šmoulové* (1981) existují rovněž v knižní podobě a zhlédnout se dají i na DVD. O dalších pohádkových seriálech z tohoto pásma (*Gormiti*, *Legenda o Enyovi*, *Winx Club*, *Želvy Ninja*) informátorka řekla, že se nejedná o pohádky. Dívka ovšem zná večerníčkové pohádkové seriály, filmové hrané pohádky – zpracování klasických pohádek (např. *Zlatovláska*) i pohádky umělé (např. *Princové jsou na draka*²⁵) – a také knižní pohádky – rovněž literární adaptace pohádek klasických (např. *O Šípkové Růžence*) i pohádky umělé (např. *Deník kocoura Modroočka*). Dále některé děti sledují animované (např. *Auta*²⁶) a filmové (např. *Tajemství staré Bambitky*) televizní pohádky. V tomto případě se ale jedná spíše o jednotlivce, kteří tyto pohádky znají, nikoliv o většinu dětí. Rostoucí oblibu si v poslední době u dětí získávají vedle animovaných televizních seriálů také animované filmové pohádky (např. *Auta*, *Doba ledová*, *Hledá se Nemo*, *Madagaskar*, *Rio*), a to především mezi chlapci. Většina chlapců tyto animované filmové pohádky s oblibou sleduje, zatímco u dívek se jedná o výraznou menšinu. I mezi těmito pohádkami nacházíme převahu těch, v nichž vystupují v hlavních rolích zvířata. Nadpoloviční většina dětí má ráda i pohádky knižní. Jedná se o literární adaptace klasických pohádek (např. *O Zlatovlásce*, *O Sněhurce*, *O Šípkové Růžence*), ale také o umělé pohádky (např. *Deník*

²⁴ Dívka pochází z úplné nukleární rodiny, má staršího bratra. Matka pracuje jako zubní laborantka, otec je vysokoškolsky vzdělaný. Rodiče této dívky doma každý den čtou, od babičky a dědy zná knihu *Jak šel Mikeš do světa*. Dívka zná klasické pohádky, rovněž některá filmová zpracování těchto pohádek (př. *Jak se budí princezny*). Zná i pohádky umělé, večerníčkové pohádkové seriály a hrané filmové pohádky (př. *Princové jsou na draka*).

²⁵ *Princové jsou na draka*. Režie Jiří Adamec. ČR, 1980.

²⁶ *Auta*. Režie John Lasseter, Joe Ranft. USA, 2006.

kocoura Modroočka, Zvonilka, O krtkovi, Letadélko Jurášek). Z výzkumu vyplývá, že předpokladem pohádky pro to, aby se stala mezi dětmi oblíbená, je, že musí být kreslená či animovaná (v případě televizní tvorby) a v hlavních rolích by měla vystupovat zvířata. Pomineme-li tři klasické pohádky o zvířatech, které děti znají (*Kocour v botách, O kohoutkovi a slepičce, Tři malá prasátka*), šanci uspět mezi dětmi má dnes již jen pohádka umělá.

Rozřadíme-li dětmi oblíbené pohádky do jednotlivých kategorií, největší skupinu tvoří umělé pohádky o zvířatech (např. *Bob a Bobek, Dášenska, Ferda mravenec, Pojd'te, pane, budeme si hrát*²⁷, *Tom a Jerry, Tučňáci z Madagaskaru*). Do skupiny pohádek umělých pod vlivem klasické pohádky spadají především večerníčkové pohádkové seriály (např. *Malá čarodějnice, O loupežníku Rumcajsovi, O makové panence a motýlu Emanuelovi, O skřítku Racochejlovi*) a dále některé hrané filmové pohádky (např. *Kouzla králů, Peklo s princeznou, Princezna ze mlejna, Šíleně smutná princezna, Tajemství staré bambitky*). Mezi oblíbené umělé moderní pohádky patří jak knižní produkce (např. *Letadélko Jurášek, Malá baletka Ela a kouzelné střevíčky*), tak televizní tvorba (např. *Burákovy povídačky, Mach a Šebestová, Mašinka Tomáš*). Klasické pohádky potom znají děti jednak z literárních adaptací od K. J. Erbena a Boženy Němcové, jednak z filmových zpracování těchto pohádek (např. *Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Jak se budí princezny, O Červené karkulce, O perníkové chaloupce, Princezna se zlatou hvězdou, Sněhurka, Tři zlaté vlasy děda Vševěda*). Zajímavý je fakt, že nejoblíbenější hrdinkou klasických pohádek je Sněhurka. Až za Sněhurkou se umístila Růženka a teprve po ní pak Popelka a Červená karkulka. Tato skutečnost by mohla být způsobena tím, že Sněhurka byla nejvýrazněji z těchto postav zpracována studiem Disney.

²⁷ *Pojd'te pane, budeme si hrát*. Režie Břetislav Pojar. ČR, 1965

Knižní a televizní produkce dětem rovněž nabízí knihy, televizní animované filmy i seriály, které děti zábavným způsobem seznamují s historií (např. *Byl jednou jeden vynálezce*, *Expedice Kolumbus*, *Jak vycvičit draka*, *Legenda o Enyovi*) nebo s přírodou a biologií (např. *Byl jednou jeden život*, *Mrňouskové*). Jeden z chlapců²⁸ (II) na začátku rozhovoru uvedl, že „už“ se na pohádky nedívá. Zmínil ale několik položek (*Vynálezce*²⁹, *Byl jednou jeden život*, *Expedice Kolumbus – Tajemství hradu*, *Expedice Kolumbus – Faraonův amulet*), u nichž lze nalézt určité společné znaky: jedná se o naučnou literaturu nebo naučné televizní seriály pro děti, z nichž chlapec může získat informace o historii, o lidském těle nebo o tom, jak věci fungují. Společné je těmto položkám také vystupování dětských hrdinů. Tento informátor již tedy zřejmě nesleduje pohádky, přesto ale zůstává v rovině knižní i televizní tvorby určené dětem. Z obrázkového katalogu pohádek zná informátor devatenáct položek, mezi nimi večerníčkové pohádkové seriály, pohádkové seriály z pásma Animáček a také některé z hraných filmových pohádek. Z rozhovoru s informátorem bylo vidět jeho značné zaujetí knižní sérií *Expedice Kolumbus*³⁰. U tohoto chlapce můžeme hledat jistou spojitost mezi socioekonomickým postavením jeho rodičů a zájmem chlapce o pohádky. Cílem rodičů může být snaha zorientovat své dítě v dnešním světě, vytrhnout ho z iluzorního světa pohádek a lépe ho tak připravit na jeho budoucí život.

²⁸ Chlapec pochází z úplné nukleární rodiny, má staršího bratra. Matka pracuje v nadnárodní společnosti, otec je ředitel banky.

²⁹ *Byl jednou jeden vynálezce*. Režie Albert Barillé. Francie, 1994.

³⁰ pozn. Kolumbus je název létající badatelské autolodi, která dvěma dětským hrdinům umožňuje poznání dob dávno minulých.

3. 2 Situace, během nichž se předškoláci setkávají s pohádkou

Kontakt s pohádkou nejčastěji zprostředkovává předškolákům televizní obrazovka. Polovinu informátorů seznamují s pohádkou rodiče prostřednictvím četby před spaním. Pro druhou polovinu informátorů je druhým nejčastějším místem setkávání s pohádkou mateřská škola. Mimo prostory domova a mateřské školy se děti setkávají s pohádkou spíše v ojedinělých situacích.

Z televizní obrazovky znají informátoři velkou většinu pohádek. Všechny děti se na televizi alespoň občas dívají. Většina z nich se vždy musí rodičů zeptat, zda si televizní obrazovku může zapnout. Program, který v ní děti sledují, si však prý určují samy. Téměř vše, co informátoři v televizi sledují, jsou pohádky nebo pohádkové filmy či pořady pro děti. Dva chlapci³¹ (I1, I11) uvedli, že se na televizi moc nedívají. Děti sledují na televizních obrazovkách pohádkové seriály z pásma Animáček, kreslené a animované pohádky a pohádkové příběhy, večerníčkové pohádky a někteří i filmové televizní pohádky. Především mezi chlapci jsou dnes velmi oblíbeny novodobé animované filmové pohádky, často se zvířecími hrdiny (např. *Auta* (2006), *Doba ledová* (2002), *Madagaskar* (2005), *Rio* (2011)).

Velmi oblíbené mezi dětmi je pásmo pohádkových seriálů Animáček. Všechny děti znají z tohoto pásma několik pohádkových seriálů. S výjimkou jedné dívky (I13) lze předpokládat, že všechny děti toto pásmo alespoň občas sledují. Zhruba polovina dětí uvedla, že se alespoň někdy dívá na Večerníček. Ostatní děti jej prý nesledují, několik večerníčkových pohádek ale znají všichni informátoři. S největší pravděpodobností jej

³¹ Oba chlapci pochází z úplné nukleární rodiny. Rodiče jednoho z chlapců (I1) jsou vysokoškolsky vzdělání, rodiče druhého (I11) pracují jako zubní sestra a elektromechanik. Oběma chlapcům rodiče doma čtou, oba také znají klasické i umělé pohádky.

tedy v mladším věku sledovaly všechny děti. Výjimkou je jeden chlapec³² (I12), který zná jen *Krtkova dobrodružství* (1957). Opět je zde velká pravděpodobnost, že zná tuto pohádku z knihy. Chlapci prý rodiče nečtou, knih má doma dvanáct a prohlíží si je sám. Někdy mu prý čtou babička a děda. Konkrétní knihy ale nebyl tento informátor schopen uvést. Dívka (I13), která pravděpodobně nesleduje *Animáček*, uvedla, že v televizi sleduje *Kouzelnou školku*³³. Z tohoto pořadu pro předškolní děti zná Michala a „živého plyšáka“ Františka, kteří si povídají. Jedna dívka (I10) se dívá s rodiči na pořad o pečení dortů, *Božské dorty od Markéty*³⁴. Některé děti také znají i hrané filmové pohádky. Čtyři informátoři uvedli, že se někdy dívají s rodiči na televizní zprávy. Jedná se o tři chlapce (I5, I8, I17) a jednu dívku (I9). Jednoho z chlapců (I17) už prý začínají bavit.

O knize dnes nelze říci, že je hlavním zprostředkovatelem a zdrojem pohádek pro děti. Tuto funkci již z velké části převzala televize. Asi jen polovina dětí se setkává s pohádkou každý večer před spaním, když jim rodiče čtou. Děti mají doma v knižní podobě klasické pohádky (např. *Moudrý zlatník*, *Sněhurka*, *Šípková Růženka*, *Zlatovláska*), ale i umělé pohádky (např. *Bob a Bobek*, *Dášenka*, *Letadélko Jurášek*, *O krtkovi*). Některé děti si pohádkové knihy doma prohlíží, neboť ještě nedovedou číst. Žádný z informátorů však neuvedl, že by si je prohlížel s někým. Do četby se zapojují i někteří prarodiče. Jen několik informátorů³⁵ uvedlo, že jim prarodiče nečtou. Čtyři z nich jsou chlapci, jedna je dívka. Dvěma chlapcům (I11, I15) čtou alespoň večer před spaním doma rodiče. Jednomu z nich (I15) sice prarodiče nečtou, může se u nich však dívat na televizi a pouštět si pohádky. Dalšímu chlapci (I17) pravděpodobně nečtou ani

³² Rodiče tohoto chlapce jsou rozvedení, má staršího bratra. Matka je prodavačka, otec je bez práce.

³³ Pořad České televize. Střídavě moderují Michal Nesvadba, Magdalena Reifová, Ladislav Trojan, Jana Šulcová a Jitka Molavcová.

³⁴ *Božské dorty od Markéty*. Režie Michal Herz. ČR, 2013.

³⁵ Pět informátorů (I3, I4, I11, I15, I17) uvedlo, že se prarodiče nezapojují do četby pohádek.

rodiče doma, protože říká, že „už ho to s knihami moc nebaví a už se na ně moc nedívá“. Stejně tak jednomu z chlapců (I3) už prý rodiče dlouho nečetli. Jedné dívce (I4) z knih „zatím nikdo nečte“. Tato dívka ale zná z knih *Kráska a zvíře*, *Sněhurku*, *Tři prasátka* a další pohádky. Buď si tedy knihy doma sama prohlíží, nebo jí z nich někdo četl. Téměř u všech informátorů platí tvrzení, že pokud jim rodiče či prarodiče čtou, znají tyto informátoři klasické pohádky. Jako příklad lze uvést pohádku *O Zlatovlásce*. Dva chlapci (I5 a I11) tuto pohádku znají, její filmové zpracování ale s pohádkou nedokázali identifikovat. Informátoři, kterým doma rodiče či prarodiče pravidelně čtou, znají i další klasické pohádky: *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* (I5, I9), *Kráska a zvíře* (I15), *O Červené karkulce* (I2, I6), *O kohoutkovi a slepičce* (I14), *O moudrém zlatníkovi* (I11), *O perníkové chaloupce* (I2, I6), *O ptáku Ohniváku* (I14), *O Sněhurce* (I2, I13, I15), *O Šípkové Růžence* (I2, I6, I13, I15, I16), *O třech prasátkách* (I14), *Obušku, z pytle ven* (I2), *Oslíčku, otřes se* (I2), *Otesánek* (I16), *Princezna na hrášku* (I9), *Stolečku, prostři se* (I2), *Tři zlaté vlasy děda Vševěda* (I11, I16). Oproti tomu informátoři, kterým doma rodiče nečtou, znají jen pohádku *O Sněhurce* (I7, I10), někteří (I3, I12 a I17) si sami nevybavili ani jednu klasickou pohádku. Jeden z chlapců³⁶ (I3) prý doma knihy má, ale nepamatuje si jaké, protože už je dlouho nečetli. On sám knihy číst nechce, protože ho to nebaví. Přestože jinak v rodině prarodiče fungují, ani oni chlapci nečtou či nevypráví pohádky. Chlapec zřejmě tráví poměrně hodně času u televizní obrazovky. Na televizi se prý dívá téměř pokaždé, když přijde domů z mateřské školy. Rád sleduje *Harryho Pottera* (2001), *Dobu ledovou* (2002) nebo *Rio* (2011). Žádné příležitosti, kdy by chlapec trávil čas s rodiči u knih, sledováním televize či návštěvou kina nebo divadla, informátor neuvádí. Další chlapec³⁷ (I12) má doma dvanáct knih. Čtou mu prý jen babička s dědou. Nicméně ani tato četba se nikterak nepodepisuje na znalostech pohádek daného informátora. Během

³⁶ Otec je projektantem vodohospodářských staveb, matka byla dlouhou dobu na mateřské dovolené, nyní je zřejmě stále bez práce.

³⁷ Rodiče chlapce jsou rozvedení, matka pracuje jako prodavačka, otec je bez práce.

rozhovoru neuvedl jediný název pohádky, ani ničeho, co sleduje v televizi. Během prohlížení obrázkového alba pohádek dokázal pojmenovat jen devět položek. Jednalo se o pohádkové seriály z pásma Animáček, *Krtkova dobrodružství* (1957), *Harryho Pottera* (2001) a *Shreka* (2001). U další dívky (I7), která přišla o matku, je evidentní, že ji do značné míry formuje výchova otce. Pohádkové knihy prý sice doma má, ale otec jí z nich nečte, protože na to nemají čas. Každé ráno a večer sleduje dívka televizi. Zná tedy pohádkové seriály z pásma Animáček, *O Sněhurce*, *Deník kocoura Modroočka*, kterého zná z mateřské školy, a dále v televizi sleduje vojáky, zprávy, hokej, auta, závody. Do protikladu k výše uvedeným informátorům můžeme postavit jednoho chlapce (I5), jehož rodiče jsou rozvedení. Po určitou dobu žil s matkou u svých prarodičů, kteří mu zřejmě dokázali vynahradit nestabilní rodinné zázemí. Babička mu povídá pohádky, matka mu čte každý den večer před spaním. Má prý doma spoustu pohádkových knih, několik jich má u babičky (např. *O Zlatovlásce*). Tento chlapec zná jak klasické pohádky (*Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, *O Zlatovlásce*), tak i umělé animované seriály (např. *Mašinka Tomáš* (1984)) a animované filmy (např. *Hledá se Nemo* (2003)). Z výše naznačeného lze vyvodit závěr, že předávání tradice klasických pohádek se odehrává jen ve stabilním prostředí úplné rodiny, popřípadě při aktivní spolupráci prarodičů s neúplnou rodinou dítěte. Děti z neúplné rodiny (I7, I12) znají o poznání méně pohádek než ostatní děti. Rodiče jim doma nečtou, klasické pohádky tedy neznají. Z toho vyplývá i fakt, že pohádkou je pro ně útvar kreslený, nikoliv hraný, protože nejsou seznámeni s pohádkou klasickou, která bývá zpracovávána právě v podobě hraných filmových pohádek. Na příkladu jednoho chlapce (I5) z neúplné rodiny ovšem vidíme, že zapojování prarodičů do výchovy takového dítěte může situaci značně změnit. V dané třídě mateřské školy „X“ lze také vysledovat jistou tendenci (která ovšem neplatí bez výjimek) toho, že vysokoškolsky vzdělaní rodiče doma čtou dětem pohádky, obvykle večer před spaním. Tyto děti pak znají mimo umělých pohádek, s kterými se mohou setkat především na televizních obrazovkách, i pohádky klasické. Děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů pak

častěji zařazovaly hrané filmové pohádky, jež jsou nejčastěji zpracováním právě pohádek klasických, do kategorie pohádek. Můžeme zde tedy spatřovat spojitost mezi vzděláním rodičů a tím, co dítě vnímá jako pohádku. Opět je nutno podotknout, že tento jev neplatí absolutně.

Společným místem, kde předškoláci přicházejí do kontaktu s pohádkou, je mateřská škola. Děje se tomu tak především během každodenní četby pohádky před spaním. Učitelka dává během školního roku dětem na výběr knihy, z kterých jim bude číst. Kniha *Divokraj* pryč u dětí neuspěla. Zaujala je kniha *Pipi dlouhá punčocha*, kterou jim učitelka četla v prvním pololetí. Ve druhém pololetí u dětí zvítězil kocour Modroočko. V divadle o něm zhlédli představení, někdy ho před spaním poslouchají z CD přehrávače, rovněž školka v přírodě byla laděná na toto téma. Zde se opět potvrzuje, jak jsou dětmi oblíbeni zvířecí hrdinové. Občas učitelka před spaním pouští dětem i pohádky z CD přehrávače, např. *Maxipsa Fika*, *Makovou panenku*, *Rákosníčka*, *Včelí medvídky*. Četba před spaním trvá asi deset minut. Učitelka čte dětem každý den dvě kapitoly z knihy Josefa Koláře *Deník kocoura Modroočka* (1963), kterou ilustrovala Helena Zmatlíková. Než učitelka začne dětem číst, zeptá se, zda si někdo pamatuje, o čem byly minulé kapitoly a co se v nich odehrálo. Některé děti vykřikují odpovědi, jiné se hlásí. Když si děti zopakují, co se v knize odehrálo minule, učitelka začíná číst. Její hlas není monotónní, pozměňuje hlas v závislosti na tom, jaká postava právě promlouvá. Napětí některých okamžiků je zdůrazněno hlasem, poté následuje krátká odmlka. Během četby děti pozorně sledují učitelku a napjatě poslouchají. Svůj výraz děti mění podle obsahu, který poslouchají. Někdy se smějí, jindy mají vážnou tvář plnou napjatého očekávání.

Během pobytu na školní zahradě děti jezdí na koloběžkách, stavějí na písku, prolézají prolézačky, houpou se na lanech zavěšených nízko mezi stromy, „vaří sirupy“ z bobulí rostoucích na keřích, starají se o berušky, které si nachytaly do kbelíčku, na písku staví

hrad pro vílu Arielu³⁸ obklopený mušlemi, některé posedávají na lavičkách. Z těchto neřízených činností (tedy činností neorganizovaných učitelkou) je patrné, že někteří předškoláci bezděčně zapojují do svých her fantazii a využívají při tom i pohádkové postavy. Ty dodávají smysl jejich činnostem, dokážou tak oživit například hromadu písku posázenou mušlemi a proměnit ji v podmořský hrad obývaný mořskou vílou Arielou. Během dopoledního volného programu si děti ve třídě prohlížejí knihy o moři a o vesmíru. Některé stavějí stavebnice, vaří v dětské kuchyňce, nebo si spontánně hrají, např. na situaci, kdy v domečku vypukne požár a přijede hasič. Dívky mi ukazují šaty pro princezny, které mají ve školce k dispozici, korunku a kouzelnou hůlku, ovšem až po mém vyzvání. Chlapci se učí novou stolní hru z nového souboru her, který třída dostala. Jedná se o obdobu stolní hry *Člověče, nezlob se*, ale hra je tematicky zaměřena na dinosaury. Z těchto činností lze vyčíst jistý posun dítěte směrem ke školnímu věku, a to především u chlapců. Ti si prohlížejí naučné encyklopedie, místo aby listovali pohádkovými knihami, které mají k dispozici v dětské knihovně. Toto ovšem nelze zobecnit na všechny chlapce, neboť někteří mi během rozhovoru sdělili, že znají některé pohádkové knihy (např. *O loupežníku Rumcajsovi*) právě z mateřské školy. Rovněž dívky jsem během zúčastněného pozorování nezahlédla spontánně převlečené do šatů pro princezny, zatímco vařením v dětské kuchyňce trávily poměrně hodně času. Z výše uvedeného můžeme pozorovat postupné formování gender role, která je určena společností. Chlapce jsem během zúčastněného pozorování nezahlédla „vařit v kuchyňce“ a dívky jsem nespátřila při prohlížení encyklopedií o vesmíru, ani o moři.

Jak již bylo řečeno výše, klasická pohádka se předává téměř výlučně vyprávěním či čtením. To může být ještě v některých případech zastoupeno posloucháním klasické pohádky z CD přehrávače. Klasické pohádky na CD nosičích, převyprávěné často známými interprety, jsou dnes běžně dostupné v různých vydáních. Některé dívky (I2, I6,

³⁸ *Malá mořská víla*. Režie John Musker. USA, 1989

I14) si někdy před spaním pouští pohádky z CD přehrávačů. I to jistě přispívá k rozšíření jejich klasického pohádkového repertoáru. Jedna z dívek (I14) má například svůj vlastní CD přehrávač, na kterém si může pouštět, co chce. Někdy poslouchá písničky, jindy si pouští pohádky (např. *O kohoutkovi a slepičce*, *Maxipes Fík*, *Včelí medvídci*). Co se týče hraček majících spojitost s pohádkou, čtyři informátoři mají doma plyšové postavy z pohádky, Krtka (I14, I16), Pata a Mata (I16), šmoulu Nešiku (I10) a čerta (I9). Dva chlapci mají figurky postav z pohádkového seriálu *Želvy Ninja* (I15) a auta Blesk McQueen (I8). Hračky některých chlapců mají podobu modelů vlaků a vrtulníku (I5), terénního auta (I17), auta (I16), tři chlapci mají doma lego (I3, I8, I16). Jedna z dívek (I4) uvedla, že má doma vaření, panenky, domeček pro panenky, oblékání pro panenky, a ponpony – třásně pro roztleskávačky. Další dvě dívky mají doma panenky (I9, I10), lego (I10), plyšáky (I7, I9, I10), auta (I7), vaření (I7) a pastelky (I7). Další z dívek (I2) si vzpomněla jen na plyšovou opičku. Jedna dívka (I13) má prý doma tolik hraček, že už si je nepamatuje. Vzpomněla si jen na plyšáky (Hello Kitty a velkého medvěda). Další z dívek (I14) má prý také hodně hraček a neví, co s nimi má dělat. Jeden z chlapců (I11) uvedl, že doma hračky má, ale nehraje si s nimi. Z uvedeného je patrné, že hračky informátorů zřejmě nehrají důležitou roli při předávání pohádkové tradice. Spíše se podoba hraček u dívek a chlapců orientuje na seznamování dětí s jejich genderovou rolí. Jistou výjimku vidíme u jedné z dívek (I7), která má doma mj. auta. Zde se opět projevuje vliv otcovy výchovy a nepřítomnost matky.

Kontakt s pohádkou se může odehrávat i mimo domov a mateřskou školu, ovšem není již tak častý. Dvě dívky ze třídy se vídají i mimo prostory mateřské školy a sledují spolu pohádky (př. *Pták Ohnivák* (1997), *Tři oříšky pro Popelku* (1973)). Další dívka (I2) si zase hraje s kamarádkou na princeznu. Obléknu si šaty, korunku a hrají divadlo rodičům, kteří představují diváky. Zhruba polovina dětí uvedla, že již někdy byla s rodiči v kině, nejčastěji na animovaném filmu (př. *Auta* (2006), *Doba ledová* (2002), *Kung Fu*

Panda (2008)). Do divadla s rodiči předškoláci téměř nechodí. Jeden chlapec (I12) prý s rodiči do divadla chodí, nicméně neuvedl žádné představení, které by si zapamatoval. Další chlapec (I11) uvedl, že byl s mateřskou školou „na prasátkách“.

3.3 Dětská reflexe významu pohádky

Velká většina informátorů nedokáže vyjádřit, jaký význam pro ně má pohádka. V tomto věku toho ještě tedy pravděpodobně nejsou schopni. Vidíme ovšem, že pro velkou část dětí je zřejmě především sledování televizních pohádek činností, kterou vyplňují svůj volný čas. Někteří informátoři uvedli, že se s nimi na televizi někdy dívají rodiče, nebo sourozenci. Pravděpodobně se ale nejedná o pravidelné společné chvíle dětí a rodičů, které tráví pohromadě. Takovéto chvíle prožívá asi polovina dětí při četbě pohádek před spaním, kdy mohou děti poslouchat pohádku od rodiče a být mu při tom na blízku.

Na otázku, proč si čteme pohádky nebo proč se na ně díváme, dokázalo odpovědět pět informátorů. Poměrně překvapivá byla odpověď jednoho chlapce (I15): „Pohádky si čteme, abychom věděli, co máme dělat, když něco nevíme.“ Tento chlapec dovedl poměrně obsáhle převyprávět obsahy různých pohádek. Matka mu čte každý večer pohádky před spaním, mimo jiné také z knihy obsahující několik krátkých pohádek – např. „*O nenošených bačkůrkách, O nevyčištěných zoubkách, O neukázněných hračkách*“. Podle dvou dívek (I9 a I10) si čteme pohádky proto, abychom (dobře) usnuli. Ač se v tomto názoru shodují, z rozhovorů s nimi vyplývá, že jedné z dívek (I9) čte doma matka před spaním (předpokládejme tedy téměř každý den), zatímco druhé z dívek (I10) prý doma čtou otec i matka, ale dlouho už jí nečetli, protože chodí pozdě spát. Večer se dívá na pohádky, navečeří se a pak „už je to dlouho“. Rovněž porovnání počtu pohádek, jejichž názvy uvedly dívky samy během rozhovoru či během procházení obrázkového

alba pohádek se nedá srovnávat. První dívka (I9) si sama vzpomněla jak na televizní pohádky (např. *S čerty nejsou žerty* (1984)), tak na pohádky, které jí čte doma matka (např. *Princezna na hrášku*), a převážnou část položek obrázkového alba pohádek znala. Druhá z dívek (I10) uvedla jen několik pohádek, které lze všechny shlédnout na televizní obrazovce (kromě *Deníku kocoura Modroočka*, kterého zná z mateřské školy, a *Sněhurky*, kterou má údajně v knize), a z obrázkového alba pohádek dokázala určit název zhruba u poloviny položek – tedy polovinu toho co první dívka. Nutno dodat, že téměř polovinu tohoto počtu tvořily pohádkové seriály běžící v pohádkovém pásmu Animáček. Názor dalšího z chlapců (I16), který na otázku odpověděl, je ten, že si pohádky čteme, „aby nás to pobavilo.“ Z rozhovoru s tímto chlapcem vyplývá, že má pohádky spojené především se zábavou a s pobavením. Otec jemu a jeho sestře vypráví pohádku *O veliké řepě* a „dělá ji srandovně.“ Namísto pohádky o řepě vypráví pohádku *O veliké ředkvičce*. I z některých jím zmíněných televizních pohádek je patrné, že účelem pohádek je podle něj spíše pobavit, než se – kupříkladu podle prvního chlapce – dozvědět, co máme dělat. *Mrňouskové*, na které se rád dívá v televizi, jsou „srandovní malí hmyzy“ a rovněž postavy z filmu *Doba ledová* zažívají mnohé veselé příhody. Jeho oblíbená pohádka je také „o srandovních medvědech³⁹, kteří ze sebe dovedou třeba postavit mašinu.“ Pohádkovou realitu navíc bere s jistým odstupem, neboť tvrdí, že berušky z *Mrňousků* velké jako krávy „jsou nesmysl“ a co drak dovede nebo nedovede, si člověk může vymyslet, „protože on asi doopravdy neexistoval.“ Hlubší význam tedy tento chlapec v pohádkách zřejmě nehledá. Podle poslední dívky (I13), která na tuto otázku odpověděla, si čteme pohádky, „protože je máme rádi“. Dívce čtou doma každý den oba rodiče, někdy jí čtou i babička s dědou (např. *Jak šel Mikeš do světa*). Podíváme-li se na odpovědi pěti dětských informátorů skrze perspektivu socioekonomického statusu jejich rodičů, můžeme zde nalézt možné souvislosti. Matka prvního z chlapců (I15) je učitelkou

³⁹ *Pojďte pane, budeme si hrát*. Režie Břetislav Pojar. ČR, 1965

na základní škole. Do vztahu se svým synem možná přenáší některé výchovně-vzdělávací metody a snaží se mu některé věci vysvětlovat. Na pohádky se tak podle chlapce nedíváme nebo si je nečteme proto, že bychom je měli rádi, nebo proto, aby nás příjemně uspaly. Z pohádek si máme odnést určité poznání, z pohádek se můžeme mnohému naučit a mnohé odpozorovat. Můžeme se ovšem domnívat, že se jedná o chlapcovu reprodukci matčina vysvětlení významu, který pro nás pohádka má. Rodiče druhého chlapce (I16) jsou oba vysokoškolsky vzdělaní právníci. Možná mají tendenci k tomu, vytrhnout dítě co nejdříve z pohádkového světa a seznámit jej s realitou, která ho obklopuje. Pohádky pak lze chápat jako zábavu, jako formu odpočinku. Žádný z informátorů, který odpovídal na otázku významu pohádky, nedovedl reflektovat její etický rozměr. Jen dva informátoři se nepřímo dotkli tohoto základního znaku pohádky, předávání určitého poselství a etických hodnot, když hovořili o tom, jaké pohádkové postavě by se chtěli podobat. Chlapec (I15) uvedl, že by chtěl být pirátem, „protože je dobrý a může jezdit na lodi.“ Pirát z Karibiku také „zachraňuje“. Dívka (I14) by si přála být vílou Zvonilkou, která „umí čarovat a umí ještě hodně dobrých věcí“. Ač tedy většina informátorů nedovede přímo reflektovat etický rozměr pohádek, možná jej podvědomě přijímá.

Podle M. Černouška je nejdůležitější funkcí pohádky strukturování skutečnosti a vnášení smyslu a řádu do světa, který není dětem zcela srozumitelný. (Černoušek, 1990: s. 9) Z výzkumu je však patrné, že například u jednoho chlapce (I1) mohla pohádka tuto funkci plnit v mladším věku. Nyní si tento chlapec zdůvodňuje některé skutečnosti zcela racionálně, do jisté míry až překvapivě na svůj věk (např. stěhování sousedů, kteří prý už na byt asi neměli peníze). Svou roli při tom zcela jistě sehrávají vysokoškolsky vzdělaní rodiče chlapce, kteří jej v současné době seznamují s knižní i televizní naučnou tvorbou pro děti, přičemž pohádka již zůstává v pozadí. Podle názoru O. Chaloupky je dítě disponováno pro pohádku (mimo jednoduché pohádky zvířecí apod.) až v mladším školním věku. Teprve tehdy má podle něj dítě dostatečně rozvinutou představivost na to,

aby bylo schopno přijímat znakovost a rozuzlení děje (Chaloupka, 1989: s. 60). Nelze ovšem přehlédnout fakt, že jednoho chlapce (I3) například pohádky o princeznách nebaví, a podle svých slov pohádky neumí, už se dívá na filmy (např. *Doba ledová* (2002), *Harry Potter* (2001)). Další chlapec (I1) „už se na pohádky moc nedívá“, třetí z chlapců (I12) už se dokonce na pohádky „nedívá hodně dlouho“. Přinejmenším u některých chlapců se již tedy v předškolním věku klasická pohádka nesetkává s ohlasem. V úvahu připadají dvě možné situace. Za první, s klasickou pohádkou se někteří z chlapců setkali již v dřívějším věku a (podle názoru O. Chaloupky) jí nemuseli nutně porozumět, resp. nemuseli porozumět významům, které má dítěti pohádka předat. Za druhé, v dnešní době pokročili někteří předškoláci na takovou úroveň myšlení, která jim umožnila porozumět klasické pohádce již v mladším věku, a v současné době se seznamují, byť ještě zjednodušeným způsobem, s reálným světem kolem nich (např. naučené televizní seriály pro děti). S ohledem na výsledky výzkumu bych se přikláněla ke druhé variantě, která ovšem neplatí pro všechny předškoláky obecně, nicméně tomuto se postupně přibližují jednotlivé děti. Od klasické pohádky se při tom odkloní dříve chlapci než dívky. Chlapci obecně opouštějí svět (klasických) pohádek dříve, někteří při tom mohou přecházet, řekněme do další úrovně fantazijní oblasti, a to do světa fantasy filmů (I15).

4 Závěr

Cílem této práce bylo zachytit, jak je předškoláky z mateřské školy „X“ reflektována pohádka, která je tradičním folklorním útvarem. Současně jsem se snažila postihnout situace, při nichž je v dnešní společnosti pohádka předávána, a určit, kdo je v těchto situacích zprostředkovatelem pohádkové tradice. Jedním z dílčích cílů byla i analýza oblíbenosti klasické a moderní pohádky u dítěte předškolního věku.

Na základě provedeného výzkumu jsem dospěla k následujícím tezím. Předškoláci považují za pohádku útvar, který je kreslený nebo animovaný. Hraná filmová zpracování pohádek nejsou u většiny dětí za pohádku považována. Rozhodující roli při určování toho, co je pohádka a co pohádka není, tedy hraje vizuální zpracování daného útvaru. Podle většiny předškoláků je pohádka útvarem pro děti, který s nimi občas sledují i rodiče. Dva předškoláci uvedli, že rodiče mají své vlastní pohádky pro dospělé. Pohádkami pro dospělé chápou tyto informátoři televizní seriály, telenovely a fantasy filmy. Dále děti spojují pohádku s pohádkovými bytostmi. Pohádkovou bytostí je pro předškoláky postava ze světa lidí nebo zvířat, nadpřirozená bytost (např. drak), ale i postmoderní postava (např. mluvící auto). To, co činí tuto postavu pohádkovým hrdinou, je podle předškoláků jeho nadpřirozená schopnost, schopnost dokázat něco, co je pro člověka nereálné, co je nereálné pro informátory v jejich dětském věku, nebo něco, co se vymyká přirozenému řádu světa. Další znaky pohádky nebyla schopna většina dětí zformulovat. Pouze tři informátoři, schopní pro tento věk neobvyklého nadhledu, přidávají další znaky charakterizující pohádku: mezilidské vztahy, v nichž hrají důležitou úlohu slušnost, zdvořilost a ochota pomáhat druhým, jisté odtržení pohádkového světa od reality a dějovost pohádky. Tito informátoři pocházejí z rodin s vyšším socioekonomickým a vzdělanostním statusem.

Dalším dílčím cílem výzkumu bylo zachytit situace, během nichž dítě přichází do kontaktu s pohádkou. Nejčastějším zprostředkovatelem pohádek je televizní obrazovka. Kromě dvou předškoláků, kteří uvedli, že se na televizi moc nedívají, je zřejmě sledování televize téměř každodenní součástí volnočasových aktivit. Většina dětí se vždy musí předem zeptat rodičů, zda si může televizi zapnout. Zdá se ale, že ve většině případů se jedná spíše o formalitu. Téměř všechny děti sledují na televizních obrazovkách pohádky a pohádkové seriály z pásma Animáček. Jedná se o pásmo pohádek a pohádkových seriálů pro děti, které mohou sledovat každý všední den, vždy ráno a večer. Dále předškoláci sledují kreslené a animované pohádky a pohádkové příběhy, večerníčkové pohádky a někteří předškoláci se dívají i na hrané filmové televizní pohádky. Zdá se, že velká většina informátorů sleduje v televizi jen pořady určené dětským divákům. Na druhém místě jsou pro polovinu dětí zprostředkovatelem pohádek rodiče, kteří jim čtou pohádky večer před spaním. Je možné vysledovat jistou tendenci toho, že dětem čtou před spaním obvykle vysokoškolsky vzdělaní rodiče. Toto ovšem nelze zobecnit na všechny případy. Pro druhou polovinu dětí je druhým nejčastějším zprostředkovatelem kontaktu s pohádkovou tradicí mateřská škola. Zde se děti setkávají s pohádkou především během každodenní četby před odpoledním odpočinkem. V rámci aktivit organizovaných mateřskou školou ale občas navštěvují i divadelní představení Východočeského divadla či Malé scény Východočeského divadla, nebo navštěvují výstavy pro děti, které jsou tematicky zaměřené na pohádkový svět. Ve třídě mají děti k dispozici knihovnu, která jim nabízí spoustu pohádkových knih. Dívky si ve třídě mohou vypůjčit šaty a šperky, jimiž se mohou ozdobit a hrát si na princezny. Interiér třídy je ale z velké části rozčleněn tak, aby dětem nabízel možnost realizovat hry nápodobou, tj. hrát si „na někoho“ (např. na kadeřnici). Ojedinele se pak děti v rámci mateřské školy setkávají s pohádkou během navštěvování dramatického zájmového kroužku. V daném roce, kdy výzkum proběhl, ztvárňovaly děti pohádku *Koralína*. Tento zájmový kroužek je organizován pro děti z dané mateřské školy.

Dalším dílčím cílem výzkumu bylo zmapovat, jaké pohádky jsou dnes mezi předškoláky známé a oblíbené. Z výzkumu vyplývá, že v dnešní době už má u dětí šanci uspět z velké části jen pohádka umělá a především ta, ve které vystupují v hlavních rolích zvířata. S klasickou pohádkou se setkávají téměř výlučně ty děti, kterým čtou doma večer rodiče pohádky před spaním. To ovšem nevylučuje, že tito rodiče čtou dětem i umělé pohádky. Naprostou většinu pohádek, které děti znají, tvoří umělé pohádky, s kterými se děti setkávají především prostřednictvím televizních obrazovek. Všechny děti znají večerníčkový seriál *Krtkova dobrodružství* (1957) a pohádkové seriály vysílané v době výzkumu v pohádkovém pásmu *Animáček*, *Mašinku Tomáše* (1984) a *Šmouly* (1981). S těmito pohádkovými seriály se děti mohou setkat i v knižní podobě.

Posledním dílčím cílem výzkumu, nikoli však hlavním, bylo zjistit, zda jsou děti schopny odlišovat realitu od fantazie. Tuto otázku je nutné rozdělit do dvou částí. Za prvé, zejména chlapci již začínají být schopni odlišovat realitu od fantazie ve smyslu nadpřirozena. U některých předškoláků již dokonce můžeme spatřit tendenci distancovat se od pohádky jako útvaru pro děti, za které už se někteří předškoláci zřejmě nepovažují. U dívek pravděpodobně nastupuje tento proces o něco později. Za druhé, s velkým zapojováním fantazie ve smyslu vymyšlení, které ovšem zůstává částečně v rovině reálné pravděpodobnosti, jsem se setkala jen v případě jedné dívky.

Při porovnání souhrnu znaků, které uvedli dětsí informátoři, s body definice pohádky, jak je určili folkloristé, vidíme, že v hlavních bodech definice pohádky se předškoláci s folkloristy neshodují. Předškoláci charakterizují pohádku především jejím kresleným či animovaným ztvárněním. S pohádkou mají také spojeny pohádkové postavy. Folkloristé oproti tomu kladou důraz především na dějovost pohádky a na etický model světa, který nám pohádka předkládá. Pouze několik informátorů se dotklo jednotlivých bodů odborné definice pohádky, často ještě nepřímou. Zjednodušení či nadsázku pohádky nebylo schopno reflektovat žádné z dětí.

Závěrem bychom mohli říci, že informátoři v současném věku postupně upouštějí od pohádky v tom smyslu, jak byla definována folkloristy, a dávají přednost tvorbě pro děti, ve které můžeme jednoznačně nalézt pohádkové prvky, nemůžeme však již hovořit o pohádce. Ojediněle již začíná u některých jedinců vystupovat do popředí vzdělávací tvorba, která je ovšem ještě podaná zjednodušeně, přizpůsobená dětským intelektuálním možnostem.

Seznam použité literatury a pramenů

Anderson, G.: *Fairytales in the ancient world*. London, New York: Routledge, 2000.

Argilli, M.: *Jak psát pohádky dnes*. In: Zlatý máj 10. Praha: Kruh přátel dětské knihy, 1966. Překl. J. Vladislav.

Čapek, K.: *Marsyas; Jak se co dělá*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

Černoušek, M.: *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990.

Červenka, J.: *Lidová slovesnost a estetická výchova nejmenších*. In: Zlatý máj 14. Praha: Albatros, 1970.

Dvořák, K.: *Nejstarší české pohádky*. Praha: Argo/Prag, 2001, 2. vydání.

Gergelová, B.: *Televizní adaptace pohádek*. In: Národopisná revue. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1992.

Grimm, J., Grimm W.: *Pohádky bratří Grimmů*. Praha: Albatros, 1985. Překl. M. Kornelová.

Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.

Horák, J.: *Český Honza*. Praha: Knižní klub, 2005, 16. vydání.

Hroch, M.: *Úvod do studia dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

Chaloupka, O.: *O literatuře pro děti*. Praha: Československý spisovatel, 1989.

Jeřábek, R., Brouček, S.: *Lidová kultura*. Praha: Mladá fronta, 2007.

Klímová, D., Otčenášek, J.: *Česká pohádka v 19. století*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2012.

- Leščák, M., Sirovátka, O.: *Folklór a folkloristika*. Bratislava: Smena, 1982.
- Polívka, J.: *Slovanské pohádky I*. Praha: Orbis, 1932
- Propp, V. J.: *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, 2008.
- Richter, L.: *Pohádka... ..a divadlo*. Praha: DDD, 2004.
- Simpson, J., Roud, S.: *A Dictionary of English Folklore*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Sirovátka, O.: *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998.
- Slabý, Z. K.: *O moderní pohádce*. In: Zlatý máj 10. Praha: Kruh přátel dětské knihy, 1966.
- Svobodová, E. a kol.: *Vzdělávání v mateřské škole. Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010.
- Šebek, F.: *Dějiny Pardubic. I. díl*. Pardubice: Městský národní výbor: Krajské muzeum východních Čech, 1990.
- Šubrtová, M.: *Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990 – 2010*. Brno: Masarykova univerzita, 2011.
- Švaříček, R., Šed'ová K. a kol.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007.
- Vágnerová, M.: *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.
- Vařejková, V.: *Česká autorská pohádka*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998.

Vyhlídal, Z.: *Klasická pohádka a skutečnost*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004.

Internetové zdroje

Český statistický úřad. *Obyvatelstvo podle pohlaví a podle věku, rodinného stavu a nejvyššího ukončeného vzdělání v obci Pardubice*. In: Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

Ke dni 26. 3. 2013.

Dostupné z:

<http://vdb.czso.cz>

Český statistický úřad. *Školská zařízení*. Ke dni 26. 3. 2013.

Dostupné z:

<http://vdb.czso.cz>

Přílohy

Příloha A: Kresby dětských informátorů (pohádkové postavy)

I1: *Autolod'*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 5 let, bratr 9 let, úplná nukleární rodina, matka vysokoškolačka, otec ředitel banky.

I2: *Baletka*, kresba pořizena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, bratr 8 let, úplná nukleární rodina, matka pracovnice letiště, otec pracovník letiště.

I3: *Harry Potter*, kresba pořizena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 6 let, sestra 10 let, úplná nukleární rodina, matka byla dlouho na mateřské dovolené, pak zřejmě bez práce, otec projektantem vodohospodářských staveb.

I4: *Královská baletka*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, sestra 14 let, úplná nukleární rodina, údaje o zaměstnání rodiče mateřské škole neposkytlí.

I5: *Had*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 6 let, mladší sestra (možná nevlastní), rodiče jsou rozvedení, matka pracovnice společnosti (stavebně-inženýrské služby), otec hokejista.

I6: *Červená karkulka*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, čekala narození sourozence, úplná nukleární rodina, matka zubní laborantka, otec obchodně-technický zástupce.

I7: *Auto, sluníčko, silnice a mráček* z pohádky Deník kocourka Modroočka, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, údajně starší bratr, který s nimi ovšem nežije, matka zemřela, otec zedník.

I8: *Závod'ák Blesk McQueen*, kresba pořizena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 6 let, sestra 3 roky, úplná nukleární rodina, matka právnička, otec vysokoškolák.

I9: *Čert*, kresba pořizena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, bratr 2 roky, úplná nukleární rodina, matka prodavačka, otec provozní pracovník.

I10: *Koníček a hříbátko*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, bez sourozence, úplná nukleární rodina, matka pracovnice telefonního operátora, otec pracovník výrobní společnosti (elektrotechnika).

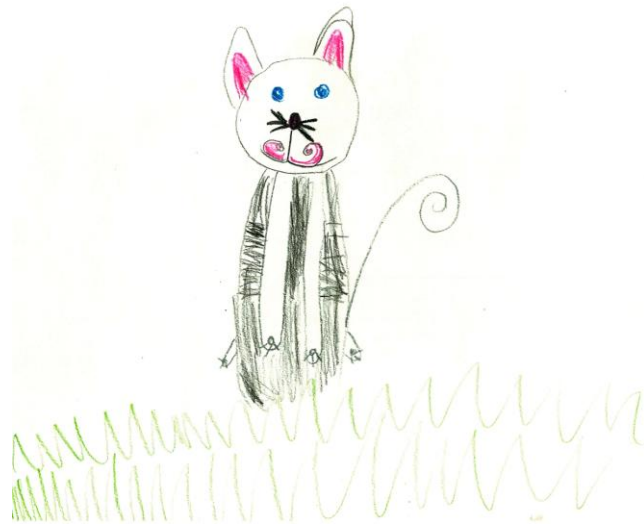
I11: *Kocour Modročko, živá voda, tři zlatá jablka, maňásek na ruku (prasátko)*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 5 let, sestra 13 let, úplná nukleární rodina, matka zubní sestra, otec elektromechanik.

I12: *Panák*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 6 let, bratr 10 let, rodiče jsou rozvedení, matka prodavačka, otec bez práce.

I13: *Anděl*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 5 let, starší bratr, úplná nukleární rodina, matka zubní laborantka, otec vysokoškolák.

I13: *Kocour Modročko*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 5 let, starší bratr, úplná nukleární rodina, matka zubní laborantka, otec vysokoškolák.

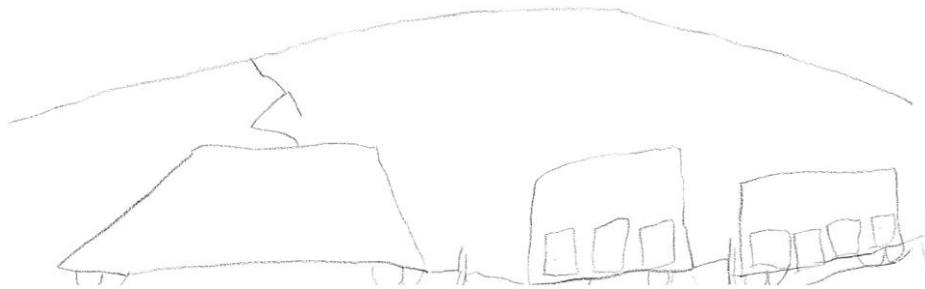
I14: *Víla, kočička a pejsek*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorkou dívka, 6 let, bratr 2 roky, úplná nukleární rodina, matka pracovnice farmaceutické firmy, otec ředitel pobočky zahraniční výrobní společnosti.

I15: *Harry Potter*, kresba pořizena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 6 let, sestra 8 let, úplná nukleární rodina, matka učitelka základní školy, otec údaj o zaměstnání mateřské škole neposkytl.

I16: *Drak*, kresba pořizena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 6 let, sestra 3 roky, úplná nukleární rodina, matka právnička, otec právník.

I17: *Vlak*, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 5 let, starší sestra, úplná nukleární rodina, matka pracovnice banky, otec pracovník banky.

I18: ?, kresba pořízena během realizace výzkumu v červnu 2012. Autorem chlapec, 7let, několik sourozenců, úplná nukleární rodina, rodiče údaje o zaměstnání mateřské škole neposkytli. S tímto informátorem nebyl proveden rozhovor, kvůli jeho řečové vadě.

Příloha B: Témata návodného rozhovoru

1. Oblíbená pohádková postava

- co dítě nakreslilo
- z jaké pohádky postava je
- kde ji vidělo/slyšelo (pohádka televizní/knižní/na CD)
- proč se mu líbí
- chtělo by se jí podobat (v čem).

2. Další pohádkové postavy

- jaké zná další pohádkové postavy
- z jaké pohádky jsou
- kde je vidělo/slyšelo (pohádka televizní/knižní/audio)
- co umí.

3. Televize

- dívá se na televizi
- na co se dívá
- s kým se dívá
- jaké zná televizní pohádky
- dívá se na Večerníček
- dívá se s rodiči na televizi (na co)

- může se dívat, na co chce

- může se dívat, kdy chce.

4. Pohádkové knihy

- má doma pohádkové knihy (jaké)

- od koho knihy dostává

- kdo mu z nich čte (s kým je prohlíží)

- poslouchá pohádky před spaním (vyprávěné/čtené/audio).

5. Co je pohádka

- pro koho jsou pohádky

- proč si je čteme (díváme)

- jsou i pohádky pro dospělé

- jaké postavy se v pohádkách objevují

- chtěl by být pohádkovou postavou

- co by chtěl umět jako pohádková postava

- bojí se pohádkových postav.

6. Volný čas

- co dítě rádo dělá (sport, hudební nástroj, výtvarný kroužek)

- jaké má doma hračky

- s kým si hraje

- s čím/na co si hraje
- co dostává k narozeninám, k svátku
- má doma počítač
- co s ním dělá (hraje hry sám nebo s někým)
- může na počítač, kdy chce.

7. Obrázkové album pohádek

- je/není to pohádka (proč)
- zná ji (odkud, jak se jmenuje, o čem je)
- tři přání.

Příloha C: Komentovaný přepis rozhovorů s informátory

Rozhovory pořízeny v červnu 2012.

Vysvětlivky k přepisu rozhovorů:

T = tazatel

X = číselné označení informátora

= přerušení

& = přemýšlení

* = odmlka

\$ = smích

INFORMÁTOR 1:

1: Já už se nedívám na pohádky.

T: Ne? A na co se díváš?

1: Já se už moc nedívám.

T: Už na nic?

1: (kroutí hlavou)

T: A rodiče ti čtou nějaký pohádky?

1: Ano.

T: A jaký?

1: My máme doma Expedice Kolumbus.

T: Aha.

1: Že třeba tam bylo, jak on (?) co měli třeba za chování. Třeba psům házet kosti, nebo třeba oni neměli ručníky, tak se o ně utírali, o psy. Tam třeba bylo.

T: A tak mohl bys mi namalovat nějakou postavu z toho?

1: Mohl. (začíná kreslit) ... To nebude postava, to bude autolod'.

T: Autolod'? Tak mi namaluj autolod'.

1: (chvíli kreslí)

T: (1 dokreslí) Už to máš hotový?

1: Ano.

T: Tak mi řekni, co to je.

1: Tady jsou kola na vysunování, tady by se dal vysunout balon, tady jsou okna, tady je kdyby to jelo po vodě, tak aby to mohlo plavat. Tady je kabina.

T: A ještě jednou, jak jsi říkal, že se to jmenuje?

1: Kolumbus.

T: Kolumbus? A to je film, nebo seriál?

1: Ne, to je v pohádce.

T: Jo, v pohádce. Aha.

1: Knížka, jsou tři díly.

T: Je to pohádková knížka? (ostatní děti mi ukazují korále) A rodiče ti z toho čtou?

1: První díl ještě nemáme dočtený. Třetí jsme pak četli, ten jsme dočetli a teďka čteme druhéj.

T: Aha.

1. A pak se vrátíme k prvnímu.

T: Aha, tak to máš rád, jo?

1: (kývne)

T: Můžu si ten obrázek vzít? Dáš mi ho?

1: (souhlasí)

T: Tak a ještě bych se tě na něco zeptala, můžu? Pamatuješ si ještě nějaký pohádkový postavičky? Znáš ještě nějaký?

1: Ano.

T: A jaký třeba?

1: Známe ještě máme pohádku Vynálezce, Byl jednou jeden život, máme pak Prázdniny pod psa, to jsme si ještě nepouštěli. To je film. A máme ještě pár filmů.

T: A co se ti na těch pohádkách líbí?

1: Tam je třeba jak je Vynálezce, tak tam jsou zajímavý věci, jak třeba se zjistilo, že planety neobíhají kolem Země, ale kolem Slunce, jak se to tam

jako ... jak se to tam... A ten vynálezce, kterej vynalezl dalekohled, byl Galileo Galilei. To je v třetím dílu. Eště v nějakým bylo hrášek, o hrášku.

T: O hrášku?

1: Ano.

T: To je pohádka, nebo to bylo v tom dílu?

1: To je taky v tom Vynálezci, to je zase jinej díl, to bylo ve čtyřce.

T: Jo takhle.

1: Cédéčko čtvrtý. Tam je ještě na jednom cédéčku víc.

T: Víc těch dílů.

1: No.

T: Tak a v televizi se díváš teda hlavně na pohádky? Jaký třeba ještě znáš televizní?

1: Já se už moc jako nedívám na tyhle.

T: Moc se nedíváš na televizi?

1: Spíš hrajeme.

T: Doma, s rodičema?

1: Jo ... ne! Když my si hrajeme spíš s Vojtou. To je můj brácha.

T: To je bráška? A kolik mu je?

1: Je větší. Má devět roků a chodí do třetí třídy.

T: Už chodí do školy. Takže si spolu hlavně hrajete.

1: Já budu chodit do první teďka. V září.

T: Tak se těšíš?

1: Jo.

T: Takže na televizi už se teda moc nedíváš?

1: Moc ne.

T: A pohádkový knížky doma máš?

1: Mám.

T: A jaký?

1: Máme teda Expedice Kolumbus dva, jedna, první knížku, druhou, třetí, tři díly. Pak máme Rychlé šípy, pak Vojta má pár komiksů.

T: A kdo ti z těch knížek čte?

1: Mamka. A když mamka je pryč, tak taťka.

T: A babička s dědou ti taky čtou?

1: Děda už umřel, už ho nemáme a babička Miládka jezdí jenom na hlídání a babička Zdenička jenom když může, protože ta má psa. A jednou oni k nám přijeli a zastavilo jim to až tam, kde si dávaj odpočinek, ve Spojile, řidiči. Tak nezastavil na zastávce, ale tam, kde si dává odpočinek.

T: A kdo ti ty knížky dává?

1: Já jsem dostal to druhej díl na narozeniny, to mi dala babička: & Rychlé šípy, první díl, to je komiks jsme měli, možná, nebo jsme si to půjčili od Kučerů. Velkou knihu jsme si půjčili od Kučerů, určitě

T: A kdo jsou Kučerovi?

1: To jsou sousedi. A ještě jsme měli Matěchy, několik sousedů, ten druhej to musel pronajímat, ten náš ale tam v tom domu vedle úplně nás to nejsou Kučerovi, tam se stěhujou. Že třeba

Matěchovi bydlí na Studánce, protože asi na to neměli peníze nebo jim to vyhovovalo víc na Studánce

T: Aha, takže knížky si půjčujete od sousedů, babička ti dává a k Vánocům taky dostáváš?

1: K Vánocům jsem taky pár dostal.

T: A co jsi ještě dostal k Vánocům?

1: (mlčí)

T: Vzpomeneš si?

1: První díl nevím, třetí taky ne.

T: A posloucháš nějaký pohádky před spaním, nebo ti čtou rodiče?

1: Čtou.

T: Čtou ti vždycky?

1: My máme teďka tu dvojku, tam ... třetí se jmenuje Faraonův amulet, druhé Tajemství hradu, a to první nevím. Třetí jsme četli jako druhé, ten první jsme nedočetli, ale začali jsme ten třetí. A vždycky na konci tam jsou obrázky třeba ty věže jsou tam očíslované v tom Tajemství hradu, třeba kde stály. Tam je lupa červená ta přečte tajný písmo. To bylo to je v první, druhý, třetí a v té druhé a třetí je ještě lupa, kterou se to dá přečíst. Já když to vidím obráceně, to je tam napsané, tak to umím přečíst. I malým písmem, nemusím přes lupu. A oni dřív měli záchod, to vedlo do příkopu a listy z kapradí měli používat místo toaletního papíru.

T: A neposloucháš pohádky třeba z rádia? Cédéčko.

1: Ne, my nemáme rádio. A někdy my jak jsme to četli, tu jedničku, tak tam, oni, aby nevěděli, že oni lítaj, nebo že

oni vylítnou na tom balonu a aby nebyli vidět, tak tam můžou zmáčknout neviditelnou plachtu a oni nebudou pak vidět. To tam je taky a můžou se přestěhovat do minulosti. Třeba oni se přestěhovali & oni byli na hradu, navštívili, a pak oni se potřebovali přestěhovat do doby, kdy žil Bernard Derminský?, on tam pak strašil vždycky. A tam bylo, že oni měli dát mísy na chodbu a pořádně sledovat, jestli nestoupne hladina. Tak to tam třeba bylo.

T: A na Večerníček se nedíváš?

1: Ne.

T: Už ne? A dívali jste se s bráchou?

1: Jo, ale už ne.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky? Kdo se na ně dívá a kdo si je čte?

1: & a ještě my nemáme žádnýho menšího bráchu, ani sestru.

T: Aha, takže máš jenom jednoho staršího bráchu?

1: (kývne)

T: A jaký postavičky se třeba často objevují v pohádkách?

1: &

T: Vzpomeneš si?

1: Ano. Už si vzpomínám. (dlouhá pauza) Krteček. (dlouhá pauza)

T: Tak už asi nevíš, vid'. A bojíš se nějakých pohádkových postav?

1: Ne.

T: Nebojíš se?

I: Ne. A Vojta jednou, on večer mě postrašil a vůbec jsem se nebál. A my jsme, já jsem byl ve Velinách#

T: A kde to je?

I: U Velin. To je ta vesnice. A tam jsme pak dokola a my jsme jednou měli večer stezku odvahy a já jsem a Vojta mi říkal, že Vojtu jednou strašidlo poponeslo a jeden tam oni byli schovaný pod chatama a jeden písek jako házel.

T: Aha. Ale ty ses nebál tam

I: Ale prošel jsem to v pohodě. Šli jsme po svíčkách

T: Tak to seš šikovnej. Tak a chtěl bys něco umět jako nějaká pohádková postava? Něco, co pohádková postava dovede? (přijdou děti, dávají mi náhrdelník z korálků...) Tak a vzpomeneš si Ivošku, za co jsi byl na karnevalu převlečenej?

I: Za kuchaře.

T: Za kuchaře? A to sis vybral sám?

I: Já jsem byl ve školce, to jsem byl taky za kuchaře a mamku napadlo, že bych mohl být zase znova.

T: Máš nějaký koníčky? Co rád děláš?

I: Rád maluju. Mamka bude na třídní schůzce, já budu na chodbě a budu si malovat.

T: A sportuješ?

I: Chodím do atletiky v úterý. A my jsme nestihli atletický závody. Jednou už byly, to jsme stihly a po druhý už ne.

T: A máte doma počítač?

I: Ano. Máme jeden v pracovně a pak mamka má dva a taťka má pracovní a normální. Ten sklápovací ten pracovní

T: Notebook? A hraješ si na počítači?

I: Někdy jo. S dohledem Vojty. Vojta má svůj program a rodiče taky svůj.

T: A co děláš na počítači?

I: Vojta mě tam někdy kontroluje, na co tam klikám.

T: Aha, a na co tam klikáš?

I: Vojta mi to najde a pak hrajem.

T: Nějaký hry?

I: Ano.

T: A kdybys měl tři přání, co by sis přál? Jako v pohádce

I: (dlouho přemýšlí) koně, & raketu, & a stormy

T: Stromy? A jaký?

I: Dub, keře

T: A kam by sis je dal?

I: Na zahradu

T: Vy máte doma zahradu?

I: Ano. My tam máme hrášek na zahradě

INFORMÁTOR 2:

T: Tak (...), mohla bys mi nakreslit nějakou oblíbenou pohádkovou postavičku?

2: (Kývne)

T: Jo? Namaluj mi něco.

2: (začíná kreslit)

T: Už seš hotová? Tak cos mi to namalovala?

2: Baletku

T: Baletku? A to je z nějaký pohádky?

2: (asi kývne nebo hmm)

T: A z jaký?

2: &.... Baletka z kouzelnýho světa.

T: To je pohádka?

2: (Kývne)

T: Hmm, a odkud ji znáš tuhle pohádku?

2: Hm.... Já jsem ji našla v nějaký knížce.

T: To jste měli doma tu knížku?

2: Já jsem ji dostala za balet, za vystoupení z baletu.

T: Aha, ty seš baletka, jo? A co se ti líbí na tý postavě?

2: Že má ty růžový oblečky a kouzelný střevíčky.

T: Hmm, chtěla by ses jí podobat?

2: (Kývne)

T: A v čem bys chtěla bejt jako ona?

2: &

T: Nevíš?

2: Ne

T: A má nějaký jméno ta baletka?

2: Má ale už si ho nepamatuju.

T: Aha, tak a znáš nějaký další pohádkový postavy? Jaký máš ráda ještě?

2: & Popelka

T: Popelku?

2: (Mlčí)

T: A co se ti líbí na popelce?

2: Že má ty modrý šaty

T: Hmm.

2: A že má ty blondatý vlasy

T: A jak se jmenuje ta pohádka?

2: Tři oříšky pro popelku

T: A tam má ty blondatý vlasy?

2: Ale jedna měla v malovaný a druhá měla *

T: V malovaný pohádce nějaký?

2: Ta druhá měla v tý normální měla jiný vlasy.

T: Hmm... A hraješ si na nějakou pohádkovou postavu doma?

2: Na baletku

T: A ještě na nějakou?

2: eeee.. (&) ..na princeznu s kamarádkou

T: S kamarádkou? A jak si na ni hrajete s kamarádkou?

2: Že máme nějaký šaty a korunku a představujeme divadlo.

T: A kdo se na vás dívá?

2: Rodiče

T: Rodiče?

2: (kývne)

T: Díváš se v televizi na nějaký pohádky?

2: (Kývne)

T: A na jaký?

2: Na králíčka Pétu... a ... na Sněhurku... (&)

T: A tyhle pohádky máte doma na DVD?

2: (Kývne)

T: Nebo běžej v televizi?

2: Máme je na DVD a ještě Šmouly \$

T: Taky Šmouly? A co se ti na těch pohádkách líbí?

2: Ten králíček pět'a jak je bílej tak se mi na něm líbí ty ouška.

T: Ouška? A máš doma nějaký zvířátko?

2: (Kývne)

T: A jaký?

2: & opičku

T: Opičku? A plyšovou?

2: (Kývne)

T: A živý zvířátko?

2: Rybičky

T: Rybičky máte?

2: (Kývne)

T: A díváš se na Večerníček?

2: (Kývne)

T: Každý den?

2: Jenom někdy když to stihneme...a nejvíc se mi v tom večerníčku líbila Dášenska

T: Dášenska? A můžeš se dívat na televizi kdy chceš? Nebo ti to musí rodiče dovolit?

2: Rodiče mi to dovolej

T: A zakazují ti to někdy?

2: (Kývne) ...třeba když si mám jít čistit zuby...\$...a nebo se umejt, při reklamě

T: Máte doma nějaký pohádkový knížky?

2: Já mám jednu tlustou, která je asi takhle tlustá a už jsme z ní přečetli asi takhle velkou půlku

T: Hmm, a kdo ti ji čte?

2: Maminka

T: Maminka?

2: I tatínek

T: Oba dva? A babička s dědečkem taky někdy ti čtou?

2: Trpaslíky

T: Trpaslíky?

2: (Kývne)

T: Hmm, a jak se jmenuje ta velká knížka?

2: Svět za pohádkovým světem

T: Hmm, a o čem je?

2: Je tam Růženka, mořská panna, Popelka, Sněhurka ... & Karkulka, Perníková chaloupka

T: Takže ty jsou všechny v té velký knížce? To je taková pohádková knížka?

2: Ale je jich tam víc ale já už si nepamatuju

T: Hmm, a díváš se někdy s rodičema na televizi?

2: (Kývne)

T: A na co?

2: Ehm & na Šíleně pyšnou princeznu

T: Smutnou? Šíleně smutnou princeznu?

2: (Kývne)

T: Nebo na Pyšnou princeznu

2: I na Pyšnou princeznu

T: Na obě dvě?

2: (Kývne)

T: A ještě na něco?

2: & už na nic

T: Už ne? Tak a od koho dostáváš ty knížky s pohádkama?

2: Od maminky, od tatínka, od bráchy

T: Máš bráchu?

2: (Kývne)

T: A kolik mu je let?

2: &

T: Je starší?

2: (Kývne)

T: Už chodí do školy?

2: (Kývne) ...do druhý

T: Do druhý třídy?

2: A až já půjdu do první tak brácha půjde do třetí

T: Hmm, a hrajete si spolu?

2: Někdy jo \$

T: Někdy? A co spolu děláte? Na co si hrajete?

2: Třeba že já postavím domeček a Vojta má letadlo a nad ním letí a takhle když do něj práskne čumákem tak se zboří

T: Aha. A posloucháš pohádky před spaním? Nebo ti někdo čte před spaním?

2: Někdy mi čtou a někdy poslouchám.

T: Hmm, z rádia?

2: Z cédéčka

T: Z cédéčka?

2: Já si to dám do rádia cédéčko a poslouchám třeba ... třeba poslouchám & Oslíčku, otřes se, Obušku z pytle ven a Stolečku prostří se

T: Hmm

2: A ještě poslouchám na rádiu Popelku

T: Jo?

2: Někdy jo

T: Pro koho myslíš, že jsou pohádky? Kdo si je čte? Kdo se na ně dívá?

2: dlouho &

T: Jsou pro děti, nebo pro rodiče?

2: Pro děti i pro rodiče

T: Pro všechny?

2: (Kývne)

T: Tak a jaký postavy se v pohádkách nejčastěji objevují? Vzpomeneš si?

2: dlouho &

T: Třeba čerti?

2: (Kývne)

T: Ještě nějaký?

2: &... princezny

T: Princezny

2: Král

T: Hmm

2: Princové, královny, služky * rytíři dlouho &

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

2: Čertů

T: Čertů

2: * Draků

T: Hmm

2: * Ježibab &

T: A chtěla bys umět něco, co umí pohádková postava?

2: (Kývne)

T: A co?

2: * Zvednout nohu až k hlavě

T: Hmm, jako baletka?

2: (Kývne)

T: A ještě něco?

2: Udělat správně rozštěp & a umět serfařit a umět dýchat pod vodou

T: A jaká postava to umí?

2: Dýchat pod vodou mořská pana, zvednout nohu až k hlavě baletka, serfařit umí akrobat

T: Akrobat? * A vzpomeneš si, jakou masku jsi měla na karnevalu? Za cos byla?

2: & Když jsi tady byla? (kývnu) Za vílu.

T: Za vílu jsi byla? A kdo ti vybíral tuhle masku?

2: Maminka

T: Maminka ti ji vybrala?

2: Myslím, že jsme se koukli na nějaký šaty, Ježíšek mi je donesl u babičky a mamka to našla ve skřínce a ty křídýlka jsem dostala od toho Ježíška, tady od Ježíška

T: Tady ve školce?

2: Ne, doma

T: Doma?

2: Máma je našla na skřínce

T: Co ráda děláš doma? Co tě baví?

2: * Ležet v posteli

T: Ležet v posteli a nic nedělat

2: Jo

T: Ještě něco?

2: Pomáhat mámě s vařením

T: To děláš ráda?

2: (Kývne)

T: A už něco umíš uvařit?

2: * Třeba buchtu

T: Jo? Pak ráda chodíš na ten balet. Jo?

2: (Kývne) na zpívčo

T: Na zpívání?

2: (Kývne) a na plavčo a na dramatařák...
dramatařák máme tady ve škole na
bublinkách

T: Aha, a co tam děláte?

2: Se učíme nějaký divadlo a nebo
hrajeme různé hry

T: A jaký divadlo se učíte?

2: Teď se učíme Koralínu

T: Koralínu?

2: (Kývne)

T: A co to je?

2: To je pohádka o tom jak byly dvě
mámy a dva tatínkové, jedna maminka s
jediným tatínkem byla hodná a druhý
měli místo očí knoflíky a ty byli zlí

T: Aha. * A máte doma počítač?

2: (Kývne)

T: A hraješ si na něm? Dovolěj ti to
rodiče?

2: Hmm, někdy jo a hraju tam lega

T: Lego?

2: (Kývne) někdy i Popelku

T: To je počítačová hra?

2: (Kývne) tam v popelce je malování,
pexeso, kouzla, hádanky

T: A ještě se tě zeptám. Kdybys měla tři
přání jako v pohádkách, co by sis přála?

2: Abych mohla serfařit

T: Serfařit?

2: (Kývne) abych mohla... abych měla
třeba... & abych skočila do vody a
mohla pod tou vodou dýchat

T: A poslední přání?

2: Abych byla jednou v kouzelném světě

T: Hmm, a co bys tam dělala?

2: Baletila a koupila bych si tam ty
kouzelný stře.. baletní kouzelný piškoty

T: Piškoty? A co umějí ty piškoty?

2: Když si je nazuješ, tak si můžeš
stoupnout úplně na špičky.

INFORMÁTOR 3:

T: ..., máte tady papíry tyhle někde? Vezmeš si jeden?

3: Máme. (odběhne hledat papíry)

T: Pojd' se posadit. Mohl bys mi namalovat nějakou pohádkovou postavičku, kterou máš hodně rád?

3: No, já neumím pohádky, ale já moc nechodím na pohádky, ale dívám se na filmy.

T: No, tak nějakou filmovou. Někakou oblíbenou postavu, jo?

3: (začíná kreslit) To asi neznáte, to je z Anglie nebo z Ameriky, já nevím. A to je příběh o takovém chlapci, který má na čele jizvu ve tvaru blesku. Harry Potter se jmenuje.

T: Hmm

3: (Kreslí) A je to kouzelník, má hůlku.

T: Takže to není pohádka, ale je to film, jo?

3: (Kývne) Já se dívám třeba na Dobu ledovou, to je taky film. Na tyhle věci (dál kreslí) on má ještě takovej hábit. Nějak takovejhle.

T: Takhle vypadá?

3: (Kývne)

T: Jo? Tak už je to všechno?

3: Jo.

T: Tak jo. Takže z jaký pohád... Jo, ty jsi říkal, že to není pohádka teda, že to je film. A jak se jmenuje ten film teda?

3: Harry Potter

T: Hmm, a kdes ho viděl ten film? V televizi?

3: No, my... on chodí, ale my ho máme nahranýho.

T: Aha, takže si ho pouštíš doma?

3: (Kývne) Já si ho nepouštím a ještě máme Rio a takový věci.

T: Ty si ho nepouštíš?

3: No, mě ho pouští ségra, ona si stáhla teďka poslední díl.

T: A kolik je ségře?

3: Deset

T: Deset. Hmm. Takže díváte se spolu na něj?

3: No jo, jo, pokud je doma.

T: A jinak se nedíváš?

3: (Kroučí hlavou)

T: A co se ti líbí tady na tý postavě?

3: Že to je jako fantasmagorie, mě se líbí fantasmagorie a takový.

T: Fantasmagorie?

3: (Kývne)

T: Hmm. Tak a chtěl by ses tý postavě podobat? Tomu Harrymu?

3: (Kroučí hlavou)

T: Nechtěl? A proč ne?

3: Protože jeho jeden velkej nepřítel je Voldemort

T: Aha a toho by ses bál?

3: Ne, ne, moc ne ale jako on zabil jeho rodiče, on nemá rodiče

T: Aha

3: Takže on musí žít u mudlů

T: Hmm

3: Mudlové jsou ty, kdo neumějí žádné čáry a kouzla

T: Aha a co všechno umí tahle postava?

3: Čarovat různě a stávat se mu věci, který jiný ne který jiným jiným ne to, který se jim nestává věci

T: Co třeba?

3: Třeba že...ale musejí i chránit taky jednu velkou věc jejich, která je ukrytá v jejich škole

T: Hmm

3: V Bradavicích

T: A co tam je ukrytého?

3: Kámen mudrců

T: Aha

3: Který mění kov v ryzí zlato

T: Hmm

3: A navždy chrání před smrtí, vyrábí elixír života

T: A znáš ještě nějaký další pohádkový postavy?

3: No, jo.

T: Jaký třeba?

3: Ron a Hermiona, to jsou jeho přátelé. A pak ještě je jeho jeden nepřítel, ale v tom dílu se ho bojím. To je dvojka, to je Tajemná komnata. Tam jsou třeba různě... tam je třeba že von je... tam je jeden kluk, kterej se jmenuje Tom Riddle a oni nevědí, že je to Voldemort

T: Hmm

3: To je převlečený Voldemort

T: Tak a z nějakých jiných pohádek nebo filmů? Znáš nějaké postavy?

3: Z Rio znám, Rio znám, to je Blue, to je pták normální a pak znám takový postavičky z Doby ledový

T: No a jaký třeba?

3: Sida, Manfreda? a Diego

T: A na to se díváš doma taky v televizi?

3: No my to máme na cédéčku

T: A ještě nějaký máte na cédéčku?

3: Ne my, no, my to máme občas jenom stáhnutý na počítači

T: Takže se díváte na počítači na to?

3: My se teďka nemůžeme dívat, protože nám mamka dala trest

T: Za co?

3: My jsme byli na sluneční pláži vevnitř a mně se nechtělo z toho ven, protože jsem tam byl poprvé, jak je to teď opravený, tak mě se tam hodně líbilo a nechtěl jsem ven

T: Takže za to se teď nemůžete dívat?

3: (Kývne)

T: A jak dlouho?

3: Nevím, do odvolání.

T: Aha

3: Mamka dává velký tresty, když neposloucháme

T: A jinak se můžeš dívat, kdy chceš, když zrovna nemáš trest?

3: No jo, pokud mi to dovolí.

T: Musíš se jí zeptat, jo?

3: (Kývne)

T: A jaký další pohádky ještě znáš?

3: Už jich moc neznám

T: Ani filmy žádný?

3: Filmy? Ty se by tam ještě nějaký našli.

T: Jaká třeba?

3: Potterů je víc těch dílů, to je na pokračování, to je i knížka

T: Tu máš taky doma?

3: No to má moje ségra.

T: Ségra? A kolik jí je?

3: Deset

T: Hmm

3: A vona si jí čte a mamka jí to zabavila, protože ona pořád jenom čte

T: Aha

3: Mamka už nechce, aby četla

T: Proč ne?

3: Nevím. Mamka už to nechce, ale chtěla to. Ale už to nechce, protože pořád už jenom čte.

T: Takže už si nevzpomeneš na žádný další filmy, kromě Harryho Pottera?

3: * No taky by se tam nějaký našly, ale já už nevím co. Jaký by se tam našly ještě.. My jich máme hodně, já se v tom nevyznám. Máme i hry na počítači a takový věci

T: A co hrajete za hry na počítači?

3: Vikingy

T: Se ségrou?

3: (Kývne) Hrajeme Vikingy, pak hrajeme Oheň a voda a ty Vikingové moc teďka nehrajeme, protože vona Hela hraje teď nějakýho panáčka Iglúho, ten ji začal bavit, pak tam Hela má na druhým místě jednoho Snowbordáka, kterej jezdí na sněhu a ona se do něj zakoukala a hrozně jí je to začalo bavit ale já mám ty Vikingy a tu Oheň a vodu.

T: Máte jenom jeden počítač?

3: Ne dva

T: Takže můžete hrát oba najednou?

3: Ne, my hrajeme oba na jednom

T: Aha, takže se střídáte?

3: Ne jako my se nestřídáme, že my tam máme takovej... my tam máme, my hrajeme jenom pro dva hry

T: Když hrajete spolu?

3: Ale v tom Vikingu se střídáme, protože to není pro dva. Tam jenom řežeš a v tom jsou zamrzlý Vikingové

T: Aha a jak často hrajete?

3: No moc ne, jenom když nám to mamka dovolí

T: A hraješ si doma na nějakou postavu pohádkovou nebo filmovou?

3: Ne. Ale chodím na kroužek, který se jmenuje dramaturgo a tam jsou postavičky z toho, jak se dělá... my jsme tam hráli dřív loutky, ale teď už je nehrajeme

T: A díváš se na Večerníček?

3: Ne

T: Nedíváš?

3: Ne protože teďka se nesmíme dívat ani na televizi

T: A když můžete?

3: No tak taky ne.

T: Taky se nedíváš?

3: Ne

T: Takže si jenom pouštíte ty filmy, co máte doma?

3: No. Máme i takový ty pohádky třeba o princeznách, ale ty mě nebavěj moc

T: A na co se rád díváš?

3: Mě se líběj takový ty drsný věci a takový třeba mlátičky a takový věci

T: A takový máte doma?

3: No moc ne ale jako když by jeden panáček vykopl by si ho nahoru a pak mu dal pěstí do hlavy.

T: Tak to se ti líbí?

3: (Kývne)

T: A je to v nějakým filmu, kterej máte doma?

3: Ne

T: Takže to znáš odkud?

3: No můj jeden kamarád má hrozně rád ty roboty a takový lego a já taky, já ho mám doma půlku krabice

T: Lega?

3: (Kývne) Půlku krabice od banánů.

T: Aha, takže by se ti líbilo, kdyby o tom byly ty filmy?

3: No vo legách máme filmy, to máme, to nám taťka ukazuje. Třeba já nemám elektrický lego ale to normální

T: Hmm, a máš doma nějaký pohádkový knížky?

3: No moc jich není tam, moc jich tam není

T: Moc ne? A jaký tam máte třeba?

3: No já si žádný nepamatuju, protože jsme je dlouho nečetli a taky je nechci číst

T: Proč ne?

3: Protože mě nebavěj

T: Takže ti nikdo doma nečte pohádky? Ani babička?

3: Jenom když to nestihnu

T: Co když nestihneš?

3: Nečtou mi, když to nestihnu. Třeba že ... do pěti minut mám být převlíklej v pyžamu a pokud to nestihnu, tak to tak to, tak mi nečtou

T: A jinak ti čtou před spaním?

3: No před spaním mi nečtou, protože to nechci

T: A posloucháš před spaním nějaký pohádky třeba z cédéčka?

3: Jo, jenom toho Harryho Pottera

T: Toho Harryho posloucháš?

3: Ona si ho Hela nahrála na mobil

T: A babička s dědou ti nečtou pohádky?

3: Ne, ona babička teď se nějak upřísnila kvůli mamce, že na mě musí řvát

T: Aha. Proč?

3: Protože já třeba neposlechnu

T: A od koho dostáváš ty knížky, co máš doma?

3: Třeba když mám třeba narozeniny a tak, ale já už budu mít, myslím, že za tři dny, narozeniny. Takže už se těším a už máme objednané dort

T: Jo?

3: (Kývne) Takový disco ale obří a v tom je taková čokoláda.

T: A co by sis přál k narozeninám?

3: Takovou krabici v který jsou věcičky na solární věci a tam jsou třeba... je to od deseti let ale stejně by mi to mamka koupila a pak ještě chci takový vono se to solární.. buď to otáčí nebo to jezdí nebo to pluje

T: A to něco skládáš? Nebo tam jsou věci, který potom sami jezdějí?

3: No, to jezdí po všemkoliv, ale musíš to mít rovný, aby to nespadlo. A pak ještě chci takový modrobílý auto, který je jenom na slanou vodu a jezdí to, na slanou vodu to jezdí

T: A jak to auto vypadá?

3: Normální auto

T: Jako velký?

3: No, ne, doopravdický ne, takový malý.

T: A tam napustíš vodu?

3: Slanou a jezdí to, dokud to nevypotřebuje

T: A pro koho jsou pohádky? Co myslíš?

3: Nevím

T: Nevíš? Kdo se na ně dívá?

3: Hlavně já, pokud jdu po obědě doma.

T: Tak se díváš, když jdeš po obědě domů?

3: (Kývne)

T: A na co?

3: Na Dobu ledovou třeba

T: A ještě na něco?

3: No, teď jsem se díval na začátek toho... toho Ria

T: Takže se díváš vždycky, když přijdeš ze školky?

3: Jo, dívám, skoro vždycky

T: A vybavíš si nějaký pohádkový postavy, který se často objevují v pohádkách?

3: # Nejvíce, který znám, kde je nejvíce Harry Potter, to je Harry Potter

T: A chtěl bys umět něco, co umí pohádková postava?

3: Jo, třeba lítat na koštěti

T: To bys chtěl umět?

3: (Kývne)

T: A kdo to umí? Harry?

3: (Kývne)

T: A ještě něco bys chtěl umět?

3: No, čarovat třeba. Že by třeba z týchle pastelky kdybych měl ještě tady hůlku,

tak třeba by se mi z toho udělala taková raketa. Ale malá.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

3: No jo, v Harrym Potterovi ve dvojce.

T: A jaký postavy?

3: To je takovej had, jmenuje se Bazilišek a on je hrozně velkej. On je větší než ten malej, je větší, je velkej jako auto... a je hrozně dlouhej hrozně. On ten právě bazilišek právě svým pohledem zkamení lidi

T: Takže toho se bojíš?

3: Jo. A je tam zkamení Hermiona, to je jeho kamarádka, pak zkamení, zkamení pak skorobezhlavý Nick, to je takový duch, kterej si může takhle si zatáhne za ucho a odklopí se mu hlava a zase si ji nasadí a může zase vidět dál. Kdo se ho kdysi pokoušel stít, ale neudělal to pořádně

T: Pamatuješ si, za cos byl na karnevale? Jakou jsi měl masku?

3: Ne

T: Už si nepamatuješ?

3: Ne, já teď na karnevaly nechodím ani se mi nechce

T: Jakto?

3: Protože mě už nebavěj

T: A co rád děláš, když seš doma?

3: Hraju si s legem

T: Ještě něco?

3: Ne

T: Sportuješ?

3: No jo, chodím na fotbal.

T: A hraješ na nějakej hudební nástroj?

3: Ne

T: Tak ještě se tě zeptám, kdybys měl tři přání, jako v pohádkách, co by sis přál?

3: Nevím

T: Nevíš? Cokoliv

3: No, nevím

INFORMÁTOR 4:

T: Už to máš hotový? Tak mi řekni, co jsi to nakreslila.

4: Královskou baletku.

T: Tu znáš z nějaký pohádky?

4: (kývne)

T: A jak se jmenuje ta pohádka?

4: Musím si nejdřív vzpomenout. & Už vím. Že jedna princezna má svoji kamarádku královskou baletku.

T: A odkud to znáš?

4: Z domova.

T: A z nějaký knížky?

4: Jo. Z knížky.

T: A co se ti na tý baletce líbí?

4: Ona umí krásně baletit. A ještě ta princezna.

T: Chtěla by ses jí v něčem podobat?

4: (kroutí hlavou)

T: Ne? Jenom se ti líbí, jak baletí?

4: (kývne)

T: A znáš ještě nějaký další pohádkový postavy?

4: Jo.

T: Jaký třeba?

4: Červená Karkulka, Kocour v botách a Hurvínek. Anebo ještě Krteček.

T: Odkud znáš tyhle postavy?

4: Protože to, my máme, já mám u babičky Hurvínka a tyhle ty který jsem říkala, mám doma.

T: A to máš v knížkách, nebo filmy?

4: Dětský pohádky.

T: Knižky?

4: Dětský pohádky na CDčku.

T: Takže to poloucháš, není to v televizi.

4: (kývne)

T: A hraješ si doma na nějakou postavu?

4: Jo, hraju. Na princeznu.

T: Ještě na něco?

4: Ještě třeba na motýlka a ještě na klokana.

T: A jak si hraješ na princeznu?

4: Protože já mám doma šaty. Ale klokana nemám oblek, takže prostě jenom skáču.

T: A máš nějakýho sourozence?

4: Jo, ségru, ale ta, doufám, že dneska přijede, jinak se už z toho zblázním.

T: Je starší?

4: Jo.

T: Kolik jí je?

4: Čtrnáct.

T: A jak se jmenuje?

4: Verunka.

T: Hrajete si spolu?

4: Ne, protože ségra si nechce hrát.

T: A ty by sis s ní chtěla hrát?

4: (kývne) ale občas is spolu hrajem na počítači.

T: Nějaký hry?

4: (asi kývne) a když tu není ségra, tak mamka jí, ségra jí vždycky napíše lístek, aby věděla, kde jsou ty hry, a mamka ho zas někde má a už to je asi pátej lístek.

T: A sama si taky hraješ na počítači?

4: Jo, mamka má jednu hru. A já mám taky svůj dětskej počítač.

T: Ty máš svůj počítač?

4: Hm. A mám tam i pexeso. Od jedničky až do trojky.

T: A hraješ na počítači často?

4: Skoro furt.

T: Každý den?

4: Ne, kterej den, kterej jdu do školky, ne.

T: Takže jenom o víkendu, když se doma s rodičema?

4: Třeba i v pátek, i když nemám trénink.

T: Jakej trénink?

4: Tancování.

T: Ty chodíš tancovat?

4: Jo. Ségra taky. Ségra hip hop a já mažoretky a roztleskávačky. Kdybychom měli hůlku, mohla bysem ti něco ukázat.

T: A co tě ještě baví? Co ještě doma děláš?

4: Maluju si a hraju si s kuchyňkou a umím už uplíst copánky. Mamka mně to včera naučila, teda minule.

T: A díváš se na nějaký televizní pohádky?

4: Jo, mám i doma flanku a tam mám i Chipmunky. A ten mán má doma tři Chipmunky a ten vyskej se jmenuje Alvin a ten pán se jmenuje Dave a vždycky křičí „ALvine!“

T: A jaký ještě máš doma pohádky? Nebo na co se ještě díváš v televizi?

4: O Vánocích se občas dívám na Pipi dlouhou punčochu a mám ji i doma na CD.

T: A ještě nějaký pohádky máš?

4: Hm. Asi už sto. A mám jenom tři dětský pohádky mám na třech flashcech a musí se to přepínat. Takže já mám doma v pokojíčku (?) se ségrou samy televizi, ale já umím jenom když si pouštím na cédu, jinak neumím to na flashku a umí si ji zapínat sama.

T: A můžeš se dívat, kdy chceš?

4: Jo, ale nejdřív se musím zeptat mamky.

T: A dovolí ti to vždycky?

4: Občas ne, občas jo.

T: A na Večerníček se díváš?

4: Ne, my ho vždycky nestihnem. Ale Animáček občas jo a Animáček občas ne.

T: A díváš se s rodičema na televizi?

4: Jo, když mi to dovolej.

T: A na co třeba?

4: Na nějaký pohádky třeba na princeznu, ... ale .. a dívám se i na Scooby Doo. V obýváku nemáme satelit,

ale budu ho mít, takže tam budu mít asi tři nebo pět nebo čtyři rodinných filmů a dřív jsem měla jenom dva.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

4: Jo, mám. Děda nám měl, děda nám kupuje, ale už nekupuje. Protože ještě nejsou, ale byly dřív.

T: Co není?

4: Knížky.

T: Knížky už nejsou?

4: Ehm (kroutí hlavou), ale doufám, že zas budou.

T: Jak to, že nejsou knížky?

4: ...

T: Ty, který bys chtěla, nejsou?

4: Hm. A mám ještě asi pět sestřenek. A hodně kámošek. A budu chodit sem do školy a do 1. B. A bude tam devět holek a ostatní kluci.

T: A vzpomeneš si na nějaký knížky, co máš doma?

4: No.. Kráska a zvíře, Sněhurka a Tři prasátka a Lví král, Bambi ... a ještě to a ještě mám v jednom takhle velkým tom pouzdru a mám tam hodně těch pohádek na cédo a takhle je velký.

T: A tam máš jaký pohádky na těch CD, nebo to jsou DVD?

4: CD.

T: A kdo ti čte z těch knížek?

4: Zatím nikdo. Mamka mi je koupila, až budu chodit se umět číst, tak si budu číst. A můžu číst i svým svojí sestřence. Ale ještě neumím zatím.

T: Takže ti z nich nikdo nečte? Ty si je jenom prohlížíš, nebo ani to ne?

4: No.. občas jo. A to a já jsem si jednou chtěla podat knížku a šlápla jsem si na poličku a ta se pode mnou rupla.

T: A babička s dědou ti čtou?

4: (kroutí hlavou)

T: A posloucháš pohádky před spaním?

4: Občas.

T: Z CD?

4: (kýve)

T: Pro koho myslíš, že jsou pohádky?

4: Pro mě. A občas i pro ségru.

T: A pro rodiče taky?

4: Jo, kouká se se mnou někdy mamka a nebo i taťka.

T: A jaký postavy se často objevují v pohádkách, vzpomeneš si?

4: (kroutí hlavou) Ale rozhodně mám jednu nejoblíbenější pohádku na flance Bářbí a kouzelný módní salón a ten kouzelný módní salón má tam tetu a to je v Paříži.

T: A pamatuješ si, za co jsi byla na karnevalu?

4: Jo, za vílí baletku.

T: A to sis vybrala sama?

4: Hm.

T: A rodiče ti pomáhali s kostýmem?

4: (kroutí hlavou)

T: To sis sama připravovala?

4: Hm. (kýve)

T: A co ráda děláš, když seš doma?

4: Když jsem doma, koukám se na pohádku.

T: V televizi?

4: (kýve)

T: Co si pouštíš?

4: Nějaký pohádky. Já se potřebuju jít vykakat.

T: Tak utíkej.

4: (odchází) Už jsem tu.

T: Tak jaký máš doma hračky?

4: Vaření, panenky, domeček pro panenky, oblíkání pro panenky a masky a ještě ty ponpony a to jsou na roztleskávačky takový třásně.

T: A kdybys měla tři přání, jako v pohádce, co by sis přála?

4: Abysem měla nejvíc čokolády.

T: A další dvě přání?

4: Aby abysem aby tu bylo navždycky teplo a aby už tu nikdy nepršelo.

T: A ještě něco?

4: (kroutí hlavou)

INFOMRÁTOR 5:

T: Mohl bys mi namalovat nějakou oblíbenou pohádkovou postavu? Někakou, kterou máš rád?

5: Hm. * Já jich ani moc neznám.

T: Ty žádný neznáš?

5: Moc jich neznám.

T: Tak nějakou, kterou máš rád.

5: Hm. & Jo, ale jestli tu máme zlatou pastelku. To bude horší.

T: Tak to třeba kdyžtak udělej touhle, ta vypadá tak skoro jako zlatá.

5: Jenom je taková tmavě

T: Nebo tady máš světlý žlutý

5: Jo. * Mám obrys udělat černej, protože já potřebuju tu postavu udělat bílou?

T: Tak jo, nebo můžeš klidně nějakou modrou, jak chceš.

5: Tak třeba rybu. (začíná kreslit a povídá při tom). Bude to had. (kreslí)

T: Tak, hotovo? Nebo tam ještě něco doděláš?

5: Hotovo.

T: Tak jo, tak mi řekni, cos to nakreslil.

5: Hada na poušti,

T: A z jaký je pohádky?

5: Nevím. Ale z nějaký určitě je.

T: A jak tě napadl zrovna had jako pohádková postava?

5: Protože jsem ho někde viděl, v pohádce nějaký. Ale už nevím, jak se jmenovala.

T: Už si ji nepamatuješ?

5: (kroutí hlavou)

T: Tak jo, tak mi řekni, jestli znáš ještě nějaký další pohádkový postavy?

5: Zlatovlásku, Dlouhý, Široký a Bystrozraký, potom ještě Jiříka, princeznu Zlatovlásku, Krkavce, potom eště Modroočka, Zelenoočku, Bělovouse ze ?, Natrhouška a potom už nevím.

T: Hm. A tyhle postavy znáš odkud?

5: Z pohádek.

T: Z pohádek, a z jakých? Z televize nebo z knížek?

5: Z knížek a * z knížek.

T: Jenom z knížek?

5: (kývne)

T: A z televize znáš taky nějaký pohádky?

5: &

T: Vůbec tě nenapadnou nějaký televizní? A díváš se na televizi doma?

5: Někdy ráno a o víkendu.

T: A na co se díváš?

5: Na Barandov, na Animáčka.

T: Na Animáčka? A jaký tam jsou pohádky, vzpomeneš si? Co dávají na Animáčku?

5: Mašinku Tomáš, pak Mrňousky & pak ještě večerní zas Animáček.

T: Jo večerní Animáček? A na Večerníček se nedíváš?

5: Dívám.

T: Taky se díváš?

5: Hm, já stihnu cokoliv.

T: A co tam dávají teďka? Jakou pohádku?

5: Hm.. to.. za pohádku & Králiky z klobouku.

T: A můžeš se doma dívat na co chceš nebo ti to rodiče vyberou?

5: No.. to.. já se zeptám mamky, jestli si můžu pustit televizi a můžu si to tam přepínat, jak chci.

T: A většinou ti řekne, že jo, nebo že ne?

5: No oni tam za mnou moc nechoděj, takže to ani moc neviděj

T: Ty máš v pokojíčku televizi?

5: (kroučí hlavou), moje mamka má vlastně obývací spojenej s tou s ložnicí a já mám vedle ní rovnou pokoj, takže ráno jako chodím k mamce a ona tam přes den má obývací a přes noc tam má ložnici.

T: Takže se tam díváš, jo? A díváte se spolu někdy, s mamkou?

5: Hm. Když třeba oba dva spolu snídáme.

T: A to si díváte na toho Animáčka?

5: (kýve)

T: A ještě na nějaký pohádky se spolu díváte nebo na něco jinýho?

5: * už nevím. Ale večer ještě dávaj něco. Viry.

T: Na to se taky díváš? A co se ti na tom líbí?

5: Hm, no prostě mně se všechno tam líbí.

T: A bydlíš s mamkou?

5: S mamkou jenom, protože jsme bydleli i s babičkou a s J? a v pokoji jsme měli jsme skladiště hraček, takže jsme nějaký museli nechat tam a nějaký si přivízt ke mně domů.

T: Aha a máš sourozence?

5: U sebe ne. Ale u taťky jo.

T: A bráchu nebo ségru?

5: Ségru.

T: Starší?

5: (kroučí hlavou) mladší. Teď jí bude v létě * asi jí bude dva roky.

T: A hrajete si spolu, když se vidíte?

5: (Kýve)

T: A co děláte? Jak si hrajete?

5: & Hm někdy se houpe na koníkovi, tam má takovou houpačku, někdy si s ní hraju s hračkami a ještě jsem si vymyslel a ještě jsem si udělal takovej jeden trik. Když začne brečet, tak dělám na ni opičky.

T: A kde pracuje maminka?

5: Mamka pracuje, dozoruje vlastně stavby. A můj děda už dopracoval.

T: Dopracoval? Už je v důchodu?

5: Prodával koberce a jednou jim vykradli sklad. A různý podlahy. A babička už byla v důchodu ze školky a potom a teď už asi bude taky v důchodu,

protože oni si ji dvakrát vzali do školky.

T: Tam učila, jo

5: Hm. A my máme rovnou okno ze šestýho patra nasměrovaný na její třídu.

T: Tak jí někdy máváš z okna?

5: (kroutí hlavou) jak je ze šestýho patra, tak to je hned vedle parkoviště, tak moc nevidíme na to okno. Ale někdy nám mává, když jdeme domů.

T: Takže už s babičkou nebydlíte

5: (kroutí hlavou) ale někdy k ní přijdu, když mamka jde cvičit.

T: Tak a máš doma nějaký pohádkový knížky?

5: Hodně.

T: A jaký třeba? Vzpomeneš si?

5: Třeba O Zlatovlásce mám u babičky, pak třeba O lvičkovi S? Já mám všelijaký knížky, v kterých jsou různý pohádky. Potom mám třeba & už nevím.

T: Už nevíš? A kdo ti je dává, ty knížky?

5: A eště mám to ty Krysáky.

T: To neznám. A to dostáváš k narozeninám, nebo k Vánocům?

5: A ještě mám letadýlko Jurášek. A to, to jsem dostal, když se mi podařilo, Letadýlko Juráška, když se mi podařil zápis, když to, když mě tam vzali do školy, a ty Krysáky, ty mi mamka koupila, když jsem byl hrozně prosil a tak mi je koupila a přinesla mi je sem do školky.

T: To je maminka hodná. A čte ti z nich mamka nebo babička?

5: Čte mi z nich mamka babička mi zase povídá.

T: Ta ti vypráví pohádky, jo?

5: (kývne)

T: A mamka ti čte každéj den?

5: (kývne)

T: Před spaním, nebo odpoledne?

5: Před spaním.

A posloucháš někdy pohádky třeba z cédéčka před spaním, nebo ti vždycky čte mamka?

5: Poslouchal jsem dávno.

T: A teďka ti čte mamka, jo?

5: Hm.

T: Pro koho myslíš, že jsou pohádky?

5: Pro děti.

T: Pro děti? Pro dospělý ne?

5: Nevím.

T: Bojíš se nějakých pohádkových postav?

5: (kroutí hlavou)

T: Ničeho by ses nelekl?

5: Jenom čerta.

T: Jenom čerta? A ještě něčeho?

5: Hmm. Potom už ničeho.

T: Chtěl bys umět něco jako nějaká pohádková postava?

5: Třeba lítat.

T: Lítat? A ještě něco?

5: A bejt neviditelnej.

T: A kdo to umí lítat a bejt neviditelnej?

5: Duch.

T: Duchové? A nekákej konkrétní duch? Nějak se jmenuje?

5: Třeba já mám jedno divídíčko a jeden se jmenuje (?) a jeden se jmenuje potom ještě myslím, že Cvalda, ten je tlustej, a pak už nevím. Ale eště tam nějaký jsou.

T: Jaký postavy se v pohádkách hodně objevujou? Napadnou tě nějaký?

5: & Čerti a pak eště, pak už nevím.

T: Už nevíš? Už tě žádný nenapadnou?

5: To je nějakej divnej telefon, nebo co to je.

T: To je na nahrávání, to je diktafon. A co rád doma děláš?

5: Hm. Koukám se na divídíčka.

T: Jo, a na jaký třeba?

5: Třeba na Nema, na Rychlého [snejpse?], potom na Auta 2, já jich mám spousta, ale teď už žádný nevím.

T: A ještě něco děláš?

5: Hraju si a někdy poslouchám písničky z MP4.

T: A jaký?

5: Třeba Tomáše Kluse, potom mám ještě nějaký, ale nevím už, jaká to je skupina.

T: A sportuješ?

5: (kroutí hlavou) já nechci.

T: Proč ne?

5: Posledně jsem nechtě sportovat, ale teď chci, ale mamka mi to, mamka mě nechce objednat na hokej.

T: Tak třeba, až budeš větší ne?

5: Ale jeden kluk ze školky už chodí na hokej a to je myslím ještě mladší než já.

T: Ze školky, nebo tady ze třídy?

5: Ze třídy.

T: A jak se jmenuje?

5: M. a příjmením S.

T: A hraješ na něco, na nějakej hudební nástroj?

5: (kroutí hlavou)

T: A maluješ doma?

5: Moc ne.

T: A jaký máš doma hračky?

5: Modely vlaků, potom od babičky mám ještě jeden vrtulník, kterému se ale zasek motor. Takže nevíme, co s tím. Jestli je tam nějakej vlas nebo...

T: A co dostáváš k narozeninám, k svátku?

5: Jednou jsem dostal kalkulačku, autodráhu, takovou obří, na který mohly jezdit dvě auta a bylo tam takový kolo, na který se muselo dát turbo a oni ty auta jely vzhůru nohama. A když se nedá, tak oni spadnou. A potom je tam jen jedna rovinka na zabrzdění a potom zatáčka, takže to je trochu blbý.

T: Máte doma počítač?

5: (kroutí hlavou) ale budeme mít.

T: Budete?

T: Jako duch?

5: My jsme se nově nastěhovali. Asi před dvouma měsícem.

5: (kývne)

T: Jo a předtím jste bydleli u babičky a u dědy, jo?

5: (kývne) ale tam si myslím, že to bylo lepší.

T: Proč?

5: Nevím.

T: Co se ti tam líbilo víc?

5: Můj pokoj a že jsem tam mohl spát vždycky s mamkou, ale teď jak už máme rozdělený ty pokoje, tak nemůžu usnout a vždycky si ji musím vzít k sobě, abych usnul.

T: Aha. A vzpomeneš si, za co jsi byl na karnevalu?

5: Za výpravčího.

T: A to sis vybral sám?

5: (kývne) Já mám dvě to a můžu si vybírat.

T: Kdybys měl tři pohádkový přání, co by sis přál?

5: Jaký?

T: Kdyby sis mohl něco přát. Nějaký tři věci.

5: Pohádkový?

T: Jako v pohádce.

5: Abych si mohl dělat, co chci, třeba lítat, lízt po zemi, a potom ještě & ještě třeba abych mohl padat a aby se mi nic nestalo a potom ještě abych mohl prolezt všema zděma a všelijakýma otvorama.

INFORMÁTOR 6:

T: ..., mohla bys mi namalovat nějakou pohádkovou postavu, kterou máš ráda?

6: (kývne, začíná kreslit)

T: Už to máš? No, to je krásný. Řekneš mi, co to je?

6: Červená karkulka.

T: Červená karkulka? A odkud ji znáš? Z nějaký knížky, nebo z televize?

6: Z knížky.

T: Tu máš doma?

6: (kývne)

T: A od koho jsi ji dostala?

6: Od tety, nebo vod maminky, nebo vod tatínka, nebo vod babičky.

T: A co se ti na ní líbí? Proč ji máš ráda?

6: Protože, protože tam je ježibaba a protože a protože se mi tam líbí, jak navštívila babičku.

T: A ještě znáš nějaký další pohádkový postavy?

6: O Šípkové Růžence, tu mám taky knížku.

T: A ještě něco znáš?

6: Malenku, to je taková víla.

T: A ještě si vzpomeneš na něco?

6: Dubiňáček.

T: Dubiňáček? A to je z čeho? Z jaký pohádky?

6: &

T: Odkud ji znáš?

6: Z televize. A o Jeníčkovi a o Mařence.

T: A víš, jak se jmenuje ta pohádka, kde je Jeníček a Mařenka?

6: (kroutí hlavou)

T: A víš, o čem je?

6: (kroutí hlavou)

T: Vzpomeneš si na Perníkovou chaloupku?

6: (kývne)

T: Tu znáš? A v televizi se díváš na nějaký pohádky?

6: Na Sněhurku * a ještě jak se to, jak tam bylo, tak to bylo dobrý, že tam byly koníčkový hovna a voni takhle měli misk, oni tam dali a ono to vystřelilo na ně.

T: To bylo ve Sněhurce?

6: (asi kývne)

T: A ještě na něco se díváš v televizi?

6: Dívám. Oni to tam dávali Buchet je spousta. Potom ještě & potom ještě o Zajíčkovi tam máme a ne teda o Saxáně & co ještě tam mámě... to stejný tam holčička, ale jak se přesně jmenuje ... Karolínka asi, to je za pohádku, to jsme dostala od babičky, když jsem (?)

T: Knižku?

6: (kývne) a už si na žádnou nevzpomenu

T: Ne? A díváš se na Večerníček?

6: A jo, ještě na zajíce

T: Zajíce?

6: Tam dávaj

T: A co teď dávají ve Večerníčku, jakou pohádku?

6: Zajíčci, jak jsem říkala, Bob a Bobek

T: Jo, Bob a Bobek. A na Animáčka se díváš?

6: (kývne)

T: A vzpomeneš si, co tam dávají z pohádky?

6: Šmouly.

T: Šmouly? A ještě nějaký?

6: & Pak tam dávaj... pak tam dávaj... už si nevzpomenu.

T: To nevadí. A díváš se na televizi každý den?

6: (kývne?)

T: A můžeš se dívat, kdy chceš, nebo ti to rodiče musí dovolit?

6: Asi jo.. kdyby mi dali nějaký trest, když něco udělám..

T: Tak to nemůžeš, jo?

6: (kývne)

T: A jinak se ptáš mamky nebo tatky?

6: (asi kroutí hlavou)

T: Vždycky si to zapneš, jo.....?

6: (kývne)

T: A máš sourozence?

6: Jo, teď budu čekat miminko. Já mám jenom tatku, maminka je v nemocnici, ale jak jsme byli ve škole v přírodě tak se stejskalo miminku, už chtělo vylízt a kouknout, kde sem.

T: Aha, takže maminka je v nemocnici a čekáte tam#

6: Miminko. Ale nevíme, kdy se vyklube.

T: Tak snad už brzo. Tak se tam na maminku jezdíte dívat?

6: (kývne)

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

6: (kývne)

T: Jaký třeba.

6: * jak jsem říkala, z toho knížky ježibaba se to nejvíc líbilo.

T: Ježibaba?

6: Hm. A ještě Michala mám. Kouzelná školka.

T: A od koho dostáváš ty knížky?

6: Od všech.

T: Od všech? A dostáváš je k narozeninám?

6: (kývne)

T: A co dostáváš ještě k narozeninám nebo k svátku?

6: K svátku jsem jak jsem, jak jsem přijela ze školy v přírodě, tak jsem měla asi takhle velkýho koně.

T: Koně? Plyšovýho?

6: Hm. A ještě jsem dostala Sobíci, to jsou takoví malí kuličky a ty jedeš na magnet a oni hned vylezou

T: Aha. A čte ti někdo z knížek doma? (přibývají ostatní děti a mluví) Čtou ti?

6: Čtou a já to po nich opakuju.

T: A čtou ti každej den? (děti stále na mě stále mluví) Tak, K..., pouštíš si před spaním nějaký pohádky, třeba z cédéčka?

6: Hm. Před tím jsem měla Racochejla.

T: Racochejla? Takže si buď pouštíš, nebo ti čtou, jo?

6: (kývne)

T: A babička ti taky čte někdy, nebo děda?

6: Hm. Když spím u babičky, tak mi a čte nebo děda a děda mi čte o čertech

T: To máš ráda?

6: Hm, to ... protože to je jinak strašidelný \$

T: Tak a pro koho myslíš, že jsou pohádky?

6: Pro miminka a pro děti ještě ty jsou takovýhle, co mají čtyři roky a ještě* nevím

T: Nevíš už? A proč myslíš, že si doma čtete pohádky?

6: My je čteme protože to paní učitelka poručila, jak pojedem... jak půjdem už půjdu do školy, tak mně taťak čte a já to po něm opakuju

T: To říkala paní učitelka po zápisu ve škole, abyste si četli?

6: (kývne)

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

6: Třeba kostry. Nebo čarodějnice a ta musí být hodně strašidelná a (?) jak má záclonu třeba nebo všechny postavičky se mi strašidelných bojím

T: A pamatuješ si, za co jsi šla na karneval?

6: Za bílou paní, za čarodějnici, myslím, že za princeznu a když budu mít jednou karneval, tak půjdu, myslím, za cikánku, protože mám ty třásničky.

T: To si vždycky vymyslíš sama, za co půjdeš?

6: Ale některý mám kostými doma, tak mě vymyslí mamka, protože babička mě učila na Bílou paní a my jsme si čepici koupila, ta mě padala, ale to mně nevadilo

T: A co doma ráda děláš?

6: Vyměňuju křečka ráda a ráda něco umývám, okna

T: Jo? Pomáháš mamce?

6: Hm. A předtím jsem jí pomáhala na Vánoce. Pekly jsme s mamkou cukroví, já jsem natírala marmeládu, nebo táta nebo mamka a mamka udělala těsto, takový z perníku udělala a ona to upekla a bylo to fakt výborný

T: Tak zase budete něco pít, až mamka přijede, ne?

6: (kývne)

T: A budeš pomáhat s miminkem?

6: Hm.

T: Tak a sportuješ?

6: Sportuju na tenise.

T: Hraješ tenis?

6: Hm. Teď chodím na balet, ale už na něj nechodil, protože taťka řekl, že to je velká kravina

T: Takže už nebudeš chodit?

6: (kroutí hlavou) lepší je tenis, protože si to taky myslím, když dostanu medaili

T: A na nějakej hudební nástroj hraješ?

6: Hm... Pak myslím, že budu chodit na keramiku, do školy na plavčo, na angličtinu takhle a pak myslím, že za odměnu, když se budu dobře učit a když budu všechno dělat dobře, tat'ka mě přihlásí na koně

T: To bys chtěla?

6: Hm. Protože mně se koně hodně líběj, ale jsou nebezpečný.

T: A co dostáváš k narozeninám?

6: Třeba knížky, nějaký ?, nějakej svetr, hrníček. Já jsem předtím dostala, jak jsem měla narozky, tak už jak už mám šest, tak už jsem dostala, už mě je šest, tak už jsem měla jeden rok a babička mně udělala kouzelnou knihu na vaření

T: Tak byly recepty nějaký?

6: Hm. Třeba ty si chceš udělat Sněhurku nebo teda tu houbu, tu jak má červenej čepeček

T: Muchomůrku?

6: Hm. Tady uděláš vajíčko, si takhle oloupeš (ukazuje), skořápky, vajíčko ne teda, rajče si ukrojíš, lžičkou obereš a dáš to na to a trávu si uděláš pažitkou a vajíčkem si uděláš ty d'ubky

T: To ti babička vyrobila?

6: (kroutí hlavou)

T: To koupila?

6: Hm. A já to budu dělat, ty recepty.

T: Ještě jsi nezkoušela žádněj?

6: (kroutí hlavou)

T: Máte doma počítač?

6: Jo a já mám rozbitej počítač, to je velká škoda a byl dobrej, protože jsem se tam mohla učit písmenka, třeba jak se učím písmenka, tak mně běžel čas a já jsem musela rychle zmačknout to písmenko, jaký to bylo.

T: A hraješ taky nějaký hry na počítači?

6: Hraju rybičky a hraju na televizi hry ty na televizi, ovladač, auta. Ale teď je vybitý.

T: Kdybys měla tři přání, jako v pohádce, co by sis přála?

6: Být princeznou z Buchet je spousta a být loupežnice Bambitka a chtěla jsem být & hrnčírka.

T: Hrnčírka? Co by se ti na tom líbilo?

6: Protože jak by jsem to hrála v televizi, tak to bylo moc těžký tak se můžu třeba i soustředit, že něco můžu dělat. A Bambitkou to můžu jako loupit, to mě baví, pistolí a hrnčírkou mě baví nejvíc dělat hrníčky

INFORMÁTOR 7:

T: ... Mohla bys mi nakreslit nějakou pohádkovou postavu, kterou máš hodně ráda?

7: Jo.

T: Tak mi něco nakresli. Tady máš pastelky.

7: Auto. (kreslí) už to mám.

T: Tak jo. Tak mi řekneš, co jsi to nakreslila?

7: Auto, sluníčko, silnici a mráček.

T: Hm. A to je z nějaký pohádky?

7: Jo.

T: Z jaký?

7: Modroočkovi.

T: Aha, a kdo je Modroočko?

7: Kocourek.

T: A ten je tady taky někde?

7: Hm. (dokresluje) Tady dodělám uši, jsem zapomněla.

T: Tak a odkud znáš tu pohádku?

7: Mámě ji v knížce a v rádiu tady.

T: Aha, takže ji i posloucháte?

7: Hm.

T: A co se ti líbí na tý pohádce?

7: Mně se nejvíc, mně se nejvíc nelíbilo, jak se člověk zranil a ten Modroočko byl smutnej a mně se líbilo, jak chytal ptáky a říkal, „mně nechytíš, mně nechytíš“ \$

T: A znáš ještě nějaký další pohádkový postavy?

7: Hm. Šmouly, Mrňouskové, víly, auta, zajíčky, Kouzelné ? a už nevím. Bakugany a už nevím.

T: A odkud znáš tyhle postavy? Z knížek nebo z televize?

7: Z televize, dávají. Autoboty

T: A na televizi se doma díváš každý den?

7: No vždycky večer a ráno.

T: A na co se díváš?

7: Na pohádku večer a potom se dívám na film a potom táta pustí zprávy a já se na ně, já bysem chtěla nejvíc hry, táta třeba (spustí?) v noci, jsem byla sama. A pustím tam hry a já jsem se vzbudila a dívala jsem se

T: Na něj? Jak hraje hry?

7: Jo. jo, já tam hrála o postup a potom jsem to pustila a hrála

T: A na jaký filmy se díváš?

7: Na vojáky, na zprávy, na hokej, na auta, na závody, na povídání závody a už nevím

T: A líbí se ti to?

7: Jo.

T: A co se ti na tom líbí? Proč se ti to líbí?

7: Fotbal, hokej, tenis

T: To máš ráda?

7: Hm

T: A ty taky sportuješ?

7: Já taky sportuju, ale už to, musím se tátovi zeptat, jestli budu sportovat

T: A jak sportuješ?

7: My jsme si s Martinem, jak je ten můj tady kamarád, tak vždycky chodíme na (?) a tam tam je hřiště a tam si hrajem na závody a on vždycky je první a já vždycky druhý, třetí David

T: A co tam děláte? Běháte?

7: Běháte, opočinem si, potom kopáme, potom házíme kameny, číslice malujem

T: A s kým se doma díváš na tu televizi?

7: Tátou. Ale sem dlouho neviděla toho brácha, protože má špatné zámky (asi známky). Nemůže číst, nechtěl. To se musí učit. My jsme včera pro něj šli, ale musel odjet a tak jsme ho nestihli. Bylo to daleko.

T: A kde bydlí brácha?

7: On, já jsem tady (ukazuje) a on je až tady.

T: Aha, daleko bydlí. Takže doma bydlíš jenom s tatínkem?

7: Jo, anebo s tetou, Evou.

T: A kdo je Eva?

7: Bydlí kousek, jak jsou ty mašinky. Jak je ten les, tak tam bydlí. A teta zas se odstěhovala, tak bydlí u (kuřáků?) a mám dva sestry. Jeden kluk, jeden kluk.

T: Aha, dva sourozence?

7: Jeden Áďa a už nemáme nic. Jeden Áďa, jeden Jeník a jeden Mates. Ale Áďa je větší, protože on má tři roky, Mates má jeden rok a Jeník má taky jeden rok. A já mám už šest.

T: A ti s váma všichni bydlej, tihle kluci?

7: Ne, bydlej jinde. Jenom se mnou Filip. Ten bydlí o kousek dál, on je v druhým patře a já jsem v jiným patře. A Martin zas v posledním patře, v osmým (asi kamarád ze školky).

T: A můžeš se doma dívat, na co chceš, na televizi?

7: (kýve)

T: Nebo se ho musíš dovolit?

7: Musím se mu zeptat a potom to můžu pustit a říct mu, že to chci zvětšit, tak to zvětším si šipkou

T: A kde taťka pracuje?

7: Jak jsou ty zas mašinky, tam zatočíš, tam zas zatočíš, tam jsou závory, tam zajede můj táta a tam pracuje

T: Aha. A máš doma nějaký pohádkový knížky?

7: Mám. Jedny zvířátka ... ještě mám, jak se zamiloval kocourek... a potom jak se strejda vykoupal a potom babička jak... jak se narodilo dítě

T: Hm, to je všechno v těch knížkách?

7: Jo.

T: A od koho je dostáváš?

7: Od Ježíška a ještě ještě něco. Já mám takovou hračku srandovní, protože když byl ještě supermini, tak, tak táta (?) a Ježíšek mi ho přines a když ho pustím, tak on říká „Mňam Mňam Mňam, břicho mám plné (?)“. A vždycky můj táta se směje a vždycky si stoupne vedle postele a spadne tam.

T: A čte ti taťka pohádky z knížek?

7: Ne, nemá(m) čas.

T: Ty nemáš čas nebo taťka?

7: Protože já se dívám večer na filmy a potom táta řekne: „Koukej, deset minut, jdi chrápat a vyčistit zuby“. (předvádí, jak si čistí zuby) (?) Ale táta říkal, že pojedem na dovolenou.

T: Hm, spolu?

7: Jo, pudu vyzvednout i kamarády (?)

T: A ty se teda díváš večer na televizi, než jdeš spát?

7: Hm, jo.

T: Takže si neposloucháš žádný pohádky třeba z cédéčka, nebo ti nechte taťka?

7: ... Já poslouchám ráda, vždycky takhle sedím a táta mi řekne „Jdi do pelechu“ a já říkám „Ehm,ehm, já neci do pelechu, já chci se dívat“.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky?

7: &

T: Pro děti, pro dospělé, nebo i pro rodiče?

7: Pro všechny

T: Úplně pro všechny? A chtěla bys umět něco, co umí nějaká pohádková postava?

7: Jo.

T: A co?

7: Já už nevím. & Jo už vím, já jsem dneska stavěla delfína, ale nešlo mi to, protože my jsme museli uklízet a já jsem to nestihla.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

7: Pavouků, netopýrů, duchů.

T: A ti jsou všichni v pohádkách?

7: (kývne)

T: A v jakých?

7: Jak sežral delfína a kolouška a koníčka.

T: A co to je za pohádku?

7: Že vlk žil v lese a že potkal divočáka, kerej měl velké břicho a kterej dělal mé, mé, mé, meme meme.

T: Pamatuješ si, za co jsi byla na karnevalu?

7: Hm. (kýve)

T: A za co?

7: Já jsem byla za Sněhurku.

T: A to sis vybrala sama?

7: Ne, to mi táta koupil. A potom jsem měla nejdřív Berušku, potom Sněhurku a Martin za kovboje, on mě vždycky zachraňoval (kamarád ze školky)

T: A jaký máš doma hračky?

7: Mám auta, plyšáky, křečka, pastelky a potom vaření a řidítka a velký postel a malinký postel

T: A hraješ si doma?

7: Jo, hraju si doma, na maminku.

T: Na maminku?

7: A závodím na koni. (klape) Já bysem chtěla jezdit na koni a závodit. Včera jsme byli (?)

T: Máte doma počítač?

7: (kývne)

T: A hraješ na něm něco, nebo co na něm děláš? Nebo nemůžeš na počítač?

7: Táta chtěl hry a já jsem taky chtěla hry, tak mi to pustil a já jsem hrála hokej. A bylo to 4 : 0. My jsme vyhráli a oni prohráli. A potom to bylo 10 : 9.

T: A můžeš hrát na počítači, kdy chceš?

7: Jo. Ale táta já jsem včera chtěla hrát hry, ale táta říkal „je hodně hodin“. Chutná ti něco k jídlu? Mně chutnaj teda jahůdky a ještě ... já jsem si vzpomněla na tu dobrůtku. Dělá se to z rajčat, rajská polívka, knedlík, guláš (?)

T: A tat'ka ti doma vaří?

7: Jo, a eeéh nece. Já jsem pomáhala.

T: Tak a kdybys měla tři přání, jako v pohádce, co by sis přála?

7: Bysem si přála, abysem byla kůň, abysem jezdila na koni a ještě abysem byla Šmoula a ještě závodník formule a hokejista a Pardubice a chtěla bysem ještě fotbal hrát.

INFORMÁTOR 8:

8: Já už mám závodáka

T: A co to je za závodáka?

8: Blesk MCQueen.

T: A odkud to znáš?

8: Auta 2 a Auta 1.

T: A to je nějaká pohádka?

8: To je film.

T: Na něj se díváš v televizi?

8: Jo.

T: A co se ti na něm nejvíc líbí?

8: Je tam formule, odstartovala z posledního místa a předjela všechny, který mu stály ve cestě a Blesk McQueen skončil druhý.

T: A znáš nějaký pohádkový postavy?

8: Ne.

T: Neznáš žádný?

8: Ne.

T: Třeba čerty a takový

8: Ne.

T: Tak a díváš se pohádky v televizi?

8: Dívám.

T: A na jaký třeba?

8: Večerníček nebo Šmoulové v Animáčku, na Animáček.

T: A co dávaj v Animáčku?

8: V Animáčku dávaj Šmouly, Tom a Jerry, Mrňouskové, Winx Club a pak se

ségra bude dívat od jedenácti na My Little Pony.

T: Ty máš ségru?

8: Jo.

T: A kolik jí je?

8: Tři. A bude jí za dva nebo za jeden měsíc čtyři. Mně až za pět.

T: A hrajete si spolu?

8: Jo. A někdy mě provokuje.

T: A jak si spolu hrajete?

8: Že spolu někdy stavíme lego.

T: A na televizi se můžeš dívat, kdy chceš, nebo si musíš dovolit rodičů?

8: Musím si dovolit rodičů.

T: A dovolej ti to?

8: Dovolěj.

T: A můžeš se dívat, na co chceš?

8: Můžu.

T: Díváš se i s rodičema?

8: Jo.

T: A na co třeba?

8: Na zprávy nebo na sport.

T: Na zprávy se díváš?

8: No, já mám nejradši sport.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

8: Mám spousta.

T: Jaký třeba?

8: Mám jich spousta. Maxipes Fík, Bob ... ne Bob a Bobek ne, Pohádkové knížky z jiných zemí, kde je to trošku jinak než v těch českých a jinak nevím.

T: A kdo ti ty knížky dává?

8: Kupuju si je.

T: Takže jdete vždycky do obchodu a koupíte si nějakou knížku?

8: Jo. Ale ne úplně vždycky.

T: A k narozeninám dostáváš taky někdy?

8: No, k narozeninám... a já koupím ségře lego a já dostanu od mamky závod'áka.

T: Jo? K narozeninám?

8: Jo, ne, k Natálčinejm narozeninám.

T: K Natálčinejm narozeninám dostaneš ty taky něco?

8: Jo a (?) dráhu dostanu ke svým narozeninám.

T: A čtete doma někdo z těch knížek?

8: Čte.

T: A kdo?

8: Mamka a taťka.

T: A kdy ti z nich čtou?

8: Každý den.

T: A kdy, večer?

8: Večer.

T: Před spaním?

8: Před spaním.

T: A pouštíš si někdy před spaním pohádky třeba z céděčka?

8: Ne.

T: Ne? Vždycky ti čtou?

8: Jo.

T: A máš společnej pokoj se ségrou?

8: Jo, mám.

T: Pro koho si myslíš, že jsou pohádky?

8: ... Pro děti.

T: A čte to taky někdy knížky babička nebo děda?

8: Jo.

T: A jaký ti čtou?

8: ... Já mám i filmy ve knížce Auta 2 a teď už nevím.

T: A babička ti taky čte?

8: Jo.

T: Chtěl bys umět něco jako nějaká pohádková postava, kterou máš rád?

8: Já mám rád jenom já mám rád auta a sport.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

8: Já je moc neumím.

T: Tebe zajímají ty auta a takový?

8: Hm, ale dívám se.

T: A vzpomeneš si, za cos byl na karneval? Jakou jsi měl masku?

8: & Ne.

T: Co děláš rád, když seš doma?

8: Hraju si, ale nejvíc rád si chrupu v posteli.

T: A jak si hraješ?

8: Dobře.

T: Dobře? A co třeba děláš?

8: Co je tohle? (ukazuje na diktafon)

T: To je na nahrávání.

8: Hm.

T: A sportuješ?

8: Sportuju.

T: A co děláš?

8: Atletiku.

T: A hraješ na nějaký hudební nástroj?

8: Ne, a víš, kolik jsem hodil metrů? Devět.

T: No, pane jo.

8: Zlepšil jsem se. Hodil jsem nejdřív šest a pak devět.

T: A jaký máš doma hračky?

8: Lego, Blesk McQueen.

T: To je co?

8: To jsou takový hračky. Mám čtyři obaly z lega Blesk McQueen.

T: Co dostáváš k narozeninám a k svátku?

8: Lego, nějaký hračky

T: A máte doma počítač?

8: Máme, ale na chatě ne.

T: A děláš něco na počítači?

8: Jo.

T: Co třeba?

8: Dělán různých hry.

T: Hry hraješ?

8: Jo.

T: Sám?

8: Sám.

T: A rodiče ti to dovolej?

8: Dovolej.

T: A jak často hraješ hry?

8: Já se spíš dívám na sport, ale dneska budu si zkusím hru, jestli jsem to nezapomněl.

T: A na sport se díváš na počítači nebo #

8: Na počítači někdy i v televizi.

T: Kdybys měl tři přání, jako v pohádce, co by sis přál?

8: Chtěl bych, aby tam bylo o zvířátkách, to by byla ségra šťastná, kdyby tam zvířátka.

T: Kde?

8: Ve Večerníčku.

T: A ještě něco?

8: Ne.

T: Jenom zvířátka by sis přál ve Večerníčku?

8: Jo.

INFORMÁTOR 9:

T: ... mohla bys mi nakreslit nějakou pohádkovou postavu? Někoho, kdo vystupuje v pohádkách?

9: & já nevím

T: Nevíš? nenapadá tě žádná pohádková postava?

9: Ehm (kroutí hlavou)

T: Vůbec žádná?

9: Ne.

T: Já myslím, že si na nějakou vzpomeneš, ne? Díváš se na pohádky?

9: (kývne)

T: A na co se třeba díváš?

9: Čertova nevěsta.

T: A co se ti tam nejvíc líbí? Jaká postava? Koho máš ráda z čertovy nevěsty?

9: Čerta.

T: A nakreslíš mi ho?

9: Hm. (kývne, kreslí) Už to mám hotový.

T: Tak mi řekni, co to je?

9: To je čert.

T: Z té Čertovy nevěsty. A odkud ji znáš?

9: ... Já už nevím.

T: Už si nevzpomeneš? Někde jsi ji viděla, nebo ti ji někdo vyprávěl?

9: Vyprávěl.

T: A už nevíš kdo?

9: (kroutí hlavou)

T: A co se ti líbí na té postavě? Nebo na té pohádce?

9: Princezna.

T: Princezna se ti líbí?

9: (kývne)

T: A jak ta princezna vypadá?

9: Má hnědé vlasy ... je hezká.

T: Má šaty?

9: Hm.

T: A vzpomeneš si jaký?

9: Hm. Bílý.

T: A je ta princezna hodná, nebo zlá?

9: Hodná.

T: Chtěla by ses jí v něčem podobat?

9: Jo.

T: A v čem?

9: Hm. Hezkou.

T: Chtěla bys bejt hezká jako princezna?

9: (kývne)

T: Co ta princezna všechno umí? Jaká je? Co dělá v té pohádce?

9: Tancuje ... na bále... na zámku.

T: Taky bys chtěla umět takhle tancovat?

9: Hm.

T: A co ten čertík? Ten tam taky vystupuje?

9: Jo.

T: A co tam dělá?

9: Hm. Protože ta paní královna neměla ještě děti tak oni to podepsali.

T: Aha, aby měla miminko, jo?

9: Hm.

T: A je ten čertík hodnej nebo zlej?

9: Předtím byl takovej hodnej, ale byl zlej. Přišel si pro tu princeznu ten jejich luciper.

T: A ještě tam vystupujou nějaký další postavy?

9: Král, chůva, Kuba#

T: A to je kdo?

9: To je její princ.

T: A už si teda nevzpomeneš, odkud ji znáš, tu pohádku?

9: Mi jí vyprávěla, mi ji vyprávěl taťka.

T: A znáš nějaký další pohádkový postavy?

9: Krtečka, Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Princeznu na hrášku, Zlatovlásku, Křemílka a Vochomůrku, S čerty nejsou žerty a to je všechno.

T: A vzpomeneš si, o čem je Zlatovláska?

9: Vím.

T: O čem?

9: Protože má zlatý vlasy. Mají tam taky jiný Zlatovlásky, ale jenom jedna byla pravá. On si pak vybral#

T: Kdo?

9: Ten princ. A Musí splnit tři úkoly.

T: Vzpomeneš si jaký?

9: Hm. Živou vodu, musel přinést ještě ten prsten a pak ty krkavci.

T: A víš, jak se ten princ jmenoval?

9: Ehm (kroutí hlavou). Vladimír?

T: Ne. Jiříka znáš?

9: Hm.

T: Byl to Jiřík?

9: Jo.

T: A pak jsi ještě říkala S čerty nejsou žerty, to je o čem?

9: Že tam jsou čerti.

T: A kdo tam je ještě?

9: Je tam ještě princezna

T: Jenom jedna?

9: Ne, dvě.

T: A víš, jak se jmenujou?

9: ... Jedna se jmenuje Adéla ... a druhá nevím.

T: Ta se jmenuje Angelína. A víš, jak se jmenuje ten čert? Nebo si vzpomeneš ještě na někoho jinýho, kdo tam vystupuje?

9: Lucifer, strážce pekel, tam ten Petřík ... a už nevím

T: A myslíš, že ten čert v té pohádce je hodnej nebo zlej?

9: Zlej.

T: A ty princezny? Ty jsou hodný?

9: Hm.

T: Obě dvě?

9: Hm.

T: A odkud znáš tu pohádku?

9: Protože já ji znám z cédéčka.

T: Na cédéčku? Na televizi? Nebo ji posloucháš z rádia?

9: Spíš na televizi.

T: A pak jsi ještě říkala Dlouhý, Široký a Bystrozraký, na to si vzpomeneš?

9: Protože jeden byl Dlouhej, dlouhej Širokej a jeden Bystrozrakej, protože měl zavázaný takhle oči.

T: A víš, co dělali v tý pohádce?

9: Hm. Hledali princeznu, která byla to zakouzlená zlým tím kouzelníkem.

T: A našli ji?

9: Hm.

T: Takže to dobře dopadlo?

9: Hm.

T: A myslíš, že všechny pohádky dopadají dobře, nebo mají některý špatnej konec?

9: Jak který asi

T: A znáš nějakou takovou?

9: Ehm (kroutí hlavou)

T: A co si myslíš, že pohádkový postavy neumí? Co nedokážou?

9: Chodit. ...Já prostě nevím.

T: A víš, co dokážou?

9: (kroutí hlavou)

T: Nenapadne tě nic?

9: (kroutí hlavou)

T: A díváš se doma na televizi na něco?

9: Jo.

T: A na co se díváš?

9: Třeba na Animáček, pak se koukám ... nic už mě nenapadá.

T: A díváš se i n pohádky v televizi?

9: Jo.

T: A na jaký třeba?

9: Třeba na Šmouly ... Mrňouskové ...

T: Už si nevzpomeneš?

9: Ne.

T: A můžeš se dívat na televizi, kdy chceš, nebo se musíš zeptat rodičů?

9: Nemusím.

T: Nemusíš: Můžeš si ji zapnout a dívat se?

9: (kývne)

T: A na co chceš?

9: Jo.

T: A díváš se na televizi sama?

9: Někdy jo a někdy ne.

T: A s kým se někdy díváš?

9: S tatškou nebo s mamkou.

T: A na co se díváte?

9: Nevím.

T: Na toho Animáčka třeba?

9: Jo.

T: A díváte se někdy na zprávy?

9: Jo.

T: Taky se díváš s rodičema?

9: (kývne)

T: A co tam říkají? Pamatuješ si?

9: Ehm (kroutí hlavou)

T: A vzpomeneš si, na co se díváš na Vánoce, když dávají v televizi pohádky?

9: Nevím.

T: Máte doma nějaký pohádkový knížky?

9: Jo.

T: Jaký třeba?

9: ... Nevím.

T: Nevíš už?

9: (kroutí hlavou)

T: A máte nějaký?

9: Jo.

T: Hodně jich máte?

9: Jo.

T: A od koho je dostáváš?

9: Od babičky.

T: A od rodičů taky?

9: Jo.

T: A k čemu je dostáváš? Jen tak, nebo k svátku?

9: Jen tak.

T: A kdo ti z nich čte?

9: Mamka.

T: A kdy?

9: Večer.

T: Večer vždycky před spaním?

9: (kývne)

T: A co ti čte?

9: Třeba Zlatovlásku a ... už nevím.

T: A babička s dědou ti taky někdy čtou?

9: Jo, babička mi čte.

T: Jo? A co ti čte?

9: Liška

T: Bystrouška?

9: Hm. Nevím.

T: A vypráví ti někdy babička pohádky, nebo ti vždycky čte?

9: Čte.

T: A posloucháš někdy před spaním pohádky s cédéčka? Z rádia? Nebo ti vždycky čtou?

9: Čtou.

T: A máš sourozence?

9: Ehm (kroutí hlavou). Já mám jenom totiž malinkýho bratříčka.

T: A kolik mu je let?

9: Dva.

T: A jak se jmenuje?

9: Ríša.

T: A máte společnej pokoj?

9: Jo.

T: A hrajete si spolu někdy?

9: Jo.

T: A jak?

9: Nevím.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky?

9: Pro děti.

T: A dívají se na ně i dospělí, rodiče?

9: (kývne)

T: A jsou nějaký pohádky pro dospělé?

9: Jo.

T: A jaký třeba?

9: Nevím.

T: Jsou to ty stejný jako pro děti?

9: (asi kývne)

T: A proč myslíš, že si čteme pohádky?

9: Abysme dobře usnuli.

T: A chtěla bys být nějakou pohádkovou postavou? Někým z pohádky?

9: Princeznou.

T: A co bys chtěla umět jako ona, nebo jaká bys chtěla být?

9: Chtěla bych bílý šaty a už nevím.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

9: Ne.

T: A vzpomeneš si na nějaký zlý pohádkový postavy?

9: Na čerty nevím.

T: A hodný? Kdo je v hodnej v pohádkách?

9: Víla.

T: A z jaký pohádky třeba znáš vílu? Vzpomeneš si?

9: (kroutí hlavou)

T: A chodíš s někým do kina?

9: Už jsem dlouho nebyla, ale v pondělí jdu.

T: A s kým?

9: Jdu s kámoškou, tetou a s mamkou.

T: Madagaskar trojku. A dvojku a jedničku taky znáš?

9: Jo.

T: A líbí se ti?

9: Jo.

T: A co se ti tam líbí?

9: Alex, Marty a Glorie.

T: A co ráda děláš, když seš doma?

9: Hraju si.

T: A jak? Co děláš?

9: Nevím.

T: Máš doma nějaký hračky?

9: Jo.

T: A kreslíš si?

9: Jo.

T: Hraješ na nějakej hudební nástroj?

9: Na kytaru.

T: A sportuješ?

9: (kroutí hlavou)

T: Jaký máš doma hračky?

9: Třeba panenku nevím.

T: Máš doma nějaký plyšáky?

9: (kývne hlavou) hodně.

T: A jaký třeba?

9: Méd'ů, zajíčka, tuleně ... čerta a už nevím.

T: a co dostáváš, když máš narozeniny nebo svátek? Dostáváš nějaký hračky?

9: Právě že jsem dostala protože já budu mít zítra narozeniny tak mamka a taťka mi koupili koloběžku a brusle.

T: A máte doma počítač?

9: Jo.

T: A hraješ si na něm?

9: Jo.

T: Sama nebo s někým?

9: Sama.

T: A co tam děláš?

9: Já už nevím.

T: Na něco se tam díváš nebo hraješ nějaký hry?

9: Jo. Hraju hry.

T: Jaký?

9: Tučňáka

T: A to je z nějaký pohádky?

9: Ne.

T: A vypráví vám tady ve školce paní učitelka nějaký pohádky nebo čte?

9: Hm.

T: Vypráví?

9: Čte.

T: A jaký?

9: Modroočka.

T: A ještě nějakou?

9: (kroutí hlavou)

T: A kdy vám čte? Když jdete spát?

9: Hm.

T: A díváte se tady někdy na televizi?

9: Ne.

T: A z rádia vám paní učitelka něco pouští?

9: Písničky.

T: A pohádky ne?

9: Jo.

T: A víš jaký?

9: O včelích medvídkách, ještě toho Modroočka a už nevím.

T: A kdyby sis mohla vybrat, do jaký pohádky bys chtěla jít, tak jakou pohádku by sis vybrala? V jaký bys chtěla bejt? Kde by se ti líbilo?

9: Mně by se líbilo v Modroočkovi.

T: A proč?

9: Je hezká.

T: A o čem je? Kdo to je Modroočko?

9: Kočka. A Má tam člověka.

T: A má ta kočka nějaký kamarády?

9: (?) Zelenoočka a nikoho už.

T: Tak a kdybys měla tři přání, jako v pohádce, co by sis přála?

9: Nevím.

T: Nevíš? Vůbec nic tě nenapadá? Nebo něco umět...

9: Já bych se chtěla stát malířka.

T: A co bys malovala?

9: Nevím.

INFORMÁTOR 10:

T: ... mohla bys mi nakreslit nějakou pohádkovou postavu, kterou máš ráda?

10: (kývne) Nevadí to, když bude to kočička nebo koníček třeba?

T: To nevadí, když to bude z pohádky...

10: Já znám takovou pohádku o koníčkoví. Akorát já nevím, jak koníček vypadá, tak ho dělám jako převlečený kůň.

T: A tys toho koníčka z pohádky nikdy neviděla?

10: Viděla, ale nepamatuju si, jak vypadá.

T: Tak ho zkus.

10: (kreslí) Tahleta nožička se mi moc nepovedla, tak ji udělám tady, že ji má na druhý straně. ... Takhle hezky. ... Udělám takhle hezky kopýtko. A jsou kopyta hotový s koníčkem. Třeba tam ještě můžu udělat hříbátko. Akorát počkej, tady jsem zapoměla ouška. ... Udělám ještě roh. A už má roh, hezký. Takže to je kůň nosorožec, takový. Akorát to je koníček. Takže má ještě malinkou hřívu, malinkou. Kráťoučkou. Udělám mu hezky takhle tlamičku. A udělám mu takhle malinký růžek. Protože tenhle je větší, tak má i větší roh. Že tenhle vypadá jako převlečený trochu? Akorát není převlečený. A udělám tam takhle udělám tam vzádu tohle..na druhý straně hop..takhle udělám, to vždycky maj takhle koníci a takhle čárku hop hop, takhle udělám další nožičku a takhle udělám zase nohu a ještě ocásek. A jsou koníčkové hotový. Akorát ještě kopýtko jako má tendle. ... Akorát tendhle už má podkůvky, akorát nejsou vidět, protože vyšlapují na zemi.

Ale já mám doma podkovu od koníčka. Ještě jim udělám, aby věděli, aby všichni věděli, na čem stojí ty koníci. Tady je trošku takhle dolů, tady nahorů. A je to . Hezká travička, podívej. Akorát to udělám takhle, že pokračuje ještě. Akorát tohle vypadá jako ten jako dinosaur. Akorát já je trochu jinak neumím ještě. A mám to.

T: Takže jsou hotový? Z jaký pohádky je znáš?

10: Třeba.. pohádky o koníčkách.

T: A o čem je ta pohádka?

10: O koníčkách.

T: A co tam dělají koníčkové?

10: Že takhle jdou sem na pastvu, takhle, se napást. A potom půjdou na velkou horu Sněžku, protože a mají tam hodně v cestě kopců a ten největší je ta Sněžka. A ty koníčky choděj na pastvu, aby měli hodně jídla, aby ten kůň mohl nakrmit tohle hříbátko. A tak proto se vydávají takhle na pastvu.

T: A odkud znáš tu pohádku?

10:Odnikud. Jednom jsem to... jenom jsem se zamyslela o pohádkách.

T: Takže jsi ji vymyslela tuhle pohádku?

10: (kývne)

T: Aha.

10: Ale je taková krátká akorát.

T: A znáš nějaký pohádkový postavy?

10: Třeba Sněhurku a sedm trpaslíků, nebo ještě o kočičkách postavu.

T: O kočičkách? A co to je?

10: To jsou takoví kočička se zajíčkem, pohádka.

T: A tu znáš odkud?

10: To jsem taky vymyslela. A další je ten zajíček, co jsem dostala od toho pokladu od skřítků, když jsme byly ve škole v přírodě. Tak tu pohádku ještě o zajíčkovi. A taky ještě znám postavu Hello Kittytku, to je taky hezká pohádka.

T: A ta je o čem?

10: Tam jsou takoví zvířátka a takoví věci. A ještě Šmouly. Chcete vidět jednu jeho postavu akorát plyšáčka?

T: (Kývnu)

10: (běží pro plyšáka) To je Nešika.

T: To je tady ze školky?

10: Ne, toho mám z domova.

T: A ještě máš doma nějaký takový plyšáky z pohádek?

10: Hello Kitty mám ještě z pohádky a už nic víc.

T: A o čem je ta Sněhurka, vzpomeneš si?

10: Já ji mám i na cédéčku, písničky takový. A taky mám ještě knížku o Sněhurce. A v ní je, že ... chcete to vidět, jak to vypadá ta hra? Ta pohádka? (odbíhá a předvádí pohádku: že takhle byla stařenka a Sněhurce takhle podala jablíčko a ona se zakousla a takhle spadla a spala. A potom přišel princ a zachránil ji tím, že ji políbil. A potom odjeli a měli se šťastně až do smrti)

T: A co ti trpaslíci?

10: Ale trpaslíci, když spala v rakvi, tak brečeli.

T: A jsou ty trpaslíci hodný, nebo zlí?

10: Hodný.

T: A je tam nějaká zlá postava?

10: Je to ta stařenka, protože ta nebyla stařenka, ale zlá její máma. Protože jí tatínek to umřel totiž král její a potom už vládla jenom ta zlá čarodějnice. A převlíkla se a očarovala ty jablka a potom jí to dala a vůbec jí nepoznala. Tak se zakousla a to už víte.

T: A co se ti líbí na tý pohádce?

10: Líbí se mi na tý pohádce úplně všechno.

T: A co nejvíc?

10: Nejvíc jak Sněhurka odjela s tím princem, ten konec nejvíc se mi líbí.

T: Tak a co myslíš, že umí postavy z pohádek? Co všechno dokážou?

10: Hrát třeba hrát pohádky uměj. Ale jenom to jsou převlíklí lidi v těch pohádkách. Protože to vždycky nahrajou nějaký lidi a pak tam dají jiný postavičky. A pak to vznikne, že nejsou žádný převlečený, protože jinak by měly takhle lidský nohy ty postavičky. A jinak ty pohádky jsou krásný, který známe. Třeba jsme tady četli Modroočko, kočička.

T: A o čem to je? Co ta kočička dělá?

10: Chcete vidět její knížku pnaí učitelky z Modroočka? (Běží pro knížku) Tohle to je. Jestli chcete, tak si ji můžete prohlídnout.

T: A bude mi vyprávět, o čem to je?

10: Hm. Tady to je jenom začátek takhle. Tady jsme tady je jenom Modroočko a jeho pán a to je Modroočko a tady má tužku a tady je Zelenoočka a pije mlíčko.

T: A to je kdo, kamarád?

10: Kamarádka Zelenoočka. A tady jsou sedět na okně. A tady vyskočil na okno, tady už jsou tam oba.

T: A co se ti líbí tady na té pohádce? Na těch kočičkách?

10: Tadleta.

T: Ten Modroočko? Nebo jak leží v tom košíku?

10: Jo, takhle, jak tam nese (?). A to si mi nejvíc líbí i tohle.

T: Takže ty obrázky se ti líběj?

10: Hm, úplně všechny. Ale tady je chudák Zelenoočka.

T: A kdo je tohle?

10: Bělovous.

T: A to je kdo?

10: Možná to je ten rváč.

T: Ten je zlej?

10: Jo. Ale na něj je (?)

T: A co třeba pohádkový postavy neuměj?

10: Neuměj třeba vlízt z pohádky do pohádky.

T: To neuměj?

10: Ehm (kroutí hlavou)

T: Takže vždycky zůstanou jenom v tý jedný?

10: Jo. Nebo uměj vlízt do té stejné pohádky, do té samý. Třeba Hello Kitty tam přilezla do další Hello Kittyanky. Třeba.

T: A díváš se doma na televizi?

10: Hm.

T: A na co se díváte?

10: Díváme se třeba na dorty.

T: Na dorty? A to ej co?

10: ty jsou hodně dlouho dorty. To vytvářej dorty lidem. A to je všechno.

T: A už se jinak v televizi na nic nedíváš?

10: Ale dívám. Na Barrandov, na pohádky.

T: A tam dávají co?

10: Dávají tam Šmouly, dávají tam ještě Pokémony, Bakugany, Želvy Ninjy a večer tam dávají Winx, (zpívá:) To jsou holky z klubu víl. To znám písničku, konečně z těch Winx. A ještě tam jsou Mrňouskové, ale n aty se už moc nedívám. A potom až všechny pohádky skončej pro děti, tak začnou pro velký filmy.

T: A to jsou taky pohádky nebo filmy?

10: To jsou pohádky pro velký.

T: A co třeba to je?

10: Třeba to... třeba že... třeba.. to, jak tam je ten chán, na to se maminka dívá a takový věci. Akorát už si jiný nepamatuju.

T: A díváš se s rodičema na televizi?

10: Hm.

T: A na co?

10: Díváme se třeba na s rodičema na ty dorty, to maminku nejvíc zajímá i mě, i tatínka.

T: A můžeš se dívat na televizi, kdy chceš, nebo si musíš dovolit?

10: Musím si říct, jestli si můžu. I na počítač jediné jestli můžu.

T: A dovolej ti to vždycky?

10: Jenom někdy.

T: A může se v televizi dívat na co chceš?

10: Jo, můžu. Ale když chci cédéčko, tak si musím říct mamince, jestli to... jestli si můžu pustit pohádku v televizi.

T: A máš televizi v pokojíčku?

10: Hm.

T: Svoji, jo?

10: Hm. I v obýváku máme.

T: A máš sourozence?

10: Ehm, ještě ne.

T: A bude šmít?

10: Možná jo, možná budu mít.

T: A na co se díváš o Vánocích? Vzpomeneš si na nějaký pohádky?

10: Třeba jsme zpívali Vánoce, Vánoce přicházejí. Znáte to taky, ne?

T: Hm.

10: To jsme si hodně zpívali.

T: Tady ve školce?

10: Ne, doma. Ale když byly ty dárečky, tak to jsme byli všichni doma. Všichni jsme byli.

T: A díváš se někdy na zprávy s rodičema?

10: Ehm. Jenom někdy.

T: Někdy se díváš?

10: Hm, jenom fakt někdy. Ale já zkusím ještě tomu koníčkovi trochu udělat jako tendle to má hodně.

T: A budeš mi při tom povídat?

10: Hm.

T: Máš doma nějaký pohádkový knížky?

10: Hm. Třeba tu Sněhurku. A ještě třeba Modročko.

T: Tu máš taky doma?

10: Akorát trochu jinou, než má paní učitelka. Jak to přivezli ty z Anglie tu kočičku Modročko. A taky to je tak, že Modročko chtěl taky. Tam bylo to samý, jak tady, že tam má tu kostičku, tak tam je to samý.

T: A kdo ti z těch knížek čte?

10: Maminka a někdy i tatínek.

T: A kdy ti čtou?

10: Už nevím, protože mi dlouho nečetli.

T: Jak to?

10: Protože furt chcem... furt chodím dlouho spát už.

T: Co děláš večer?

10: Dívám se na pohádky a pak až skončí, tak se furt ještě navečeříme a už to je dlouho.

T: Takže už ti nestíhají číst?

10: Hm.

T: A čte ti někdy babička s dědou?

10: Vždycky, když u nich spím.

T: A co ti čtou?

10: Babička Jana to.. to.. hmm. Čtou mi takový věci, ale tu knížku už si nepamatuju.

T: A něco z knížek, jo?

10: Hm.

T: A povídáte si doma s rodičema? Třeba co bylo ve školce a takový?

10: Jo. To vždycky povídáme si. Vždycky a já si to někdy nepamatuju.

T: A před spaním teda neposloucháš pohádky třeba z rádia? Jenom se díváš na tu televizi?

10: Poslouchám. Protože skoro nikdy nedávají takový pohádky pro děti skoro.

T: V televizi, jo?

10:Hm.

T: A co třeba posloucháš z rádia?

10: Třeba poslouchám z rádia zprávy, z rádia.

T: Zprávy?

10: Jo, z rádia?

T: A to tě zajímá?

10: Hm.

T: A co tam třeba říkají?

10: Třeba, že poletí takový nějaký člověk zlý, jsem slyšela.

T: A kam poletí?

10: Letí takhle možná poletí nad námi.

T: Zlý člověk?

10: Jo, zlý. Ale nevím, jak vypadá.

T: A ještě něco tam říkají?

10: Ale další už si nepamatuju. Jedině tam jsou ještě zprávy, jestli bude pršet, nebo nebude.

T: Hm, o počasí?

10: Jo. Anebo jestli bude teda vedro, nebo jestli se můžu jet koupat a takový věci.

T: Pro koho myslíš, že jsou pohádky?

10: Nevím.

T: Nevíš? Kdo se na ně dívá? Kdo si je čte?

10: Maminky dětem. Ale až budu velká, tak si budu číst sama.

T: Jo? Až budeš umět číst?

10: Jo. Stejně za chvíli už budu ve škole, za chvíli.

T: A jsou nějaký pohádky pro dospělé?

10: Hodně jich je. Víc než pohádek pro děti. ... Ale vždycky ta zelená pro člověky je moc krátká. Když jsme jeli na kolech. Tak když byla zelená, tak jsme kousek odjeli, takhle asi takovej a byla červená, pak jsme ještě jeli na tu červenou a tady už jsme byli tam. A pak jsme jeli dál a takový a takový věci. To jsem byla dnes.. teda včera na kole.

T: A jak myslíš, že pohádky dopadají, jak končí?

10: Nějaký dobře a nějaký špatně.

T: A tak jaký třeba končej dobře?

10: Třeba Sněhurka, protože ta se probudila, protože ji políbil ten princ, třeba jako tady máme skládačku se Sněhurkou.

T: Takže to dopadne dobře, jo, ta pohádka?

10: Jo. (ukazuje mi puzzle) a takhle vypadá, když je postavená. Akorát tady to je v malým, ale.

T: A vzpomeneš si na nějakou pohádku, která dopadne špatně?

10: Třeba dopadnou filmy tak. Nějaký, jenom nějaký.

T: A proč myslíš, že si čteme pohádky?

10: Abychom usnuli večer.

T: Chtěla bys být nějakou pohádkovou postavou?

10: Hm.

T: Jakou?

10: Hello Kittykou.

T: A proč?

10: Anebo jak máme nebo Tambelínou nebo nějakou vílou.

T: A proč bys chtěla bejt jako oni? Co bys chtěla umět?

10: Chtěla bych umět létat a dívat se na svět z .. z nahoře.

T: A bojíš se nějaké pohádkových postav?

10: Jenom nějakých. Třeba se bojím nějakých postav čarodějů zlých, který třeba udělaj takhle z televize a třeba by rozbili sklo tím, a třeba by to udělalo ššš a musela bych být s ním a poslouchat ho.

T: A vzpomeneš si na nějaký hodný pohádkový postavy?

10: Třeba v pohádkách jsou hodní Šmoulové, ale teď vám řeknu, kdo je zlý v pohádkách. Třeba ve Šmoulech Gargamel, ten chce lovit Šmouly a chce je proměnit ve zlato, aby byl boháč. Ale počkat, tady se zlomila tužka. Můžu tohle vyhodit akorát do koše?

T: Jo. ... A co děláš ráda doma?

10: Ráda doma si hraju an počítači, nejradši.

T: A co tam hraješ?

10: Třeba takový hry. Na internetu.

T: A sama hraješ?

10: Hm, sama.

T: A musíš si dovolit rodičů?

10: Jo, jestli můžu na počítač.

T: A ten máš v pokoji?

10: Ne, ještě ne. Na taťkovým než na mamčiným, protože na maminčiným se to hraje blbě.

T: Jak to?

10: Protože tam to nemůžu mačkat a takhle posunovat.

T: A kreslíš si doma?

10: Hm, někdy jo.

T: A hraješ na nějaké hudební nástroj?

10: Mám tam hudební nástroje, ale jenom takový, který jsou jenom pro miminka.

T: A sportuješ?

10: jo, sportovala jsem na olympiádě.

T: A co jsi tam dělala?

10: Dělali jsme tam takový úkoly a všechno bylo zadarmo a mohli jsme si tam brát, co chceme, ale jenom s dovolením paní učitelky, jinak jsme nemohli.

T: A jaký máš doma hračky?

10: Plyšáky, panenky, lego a ještě tam mám stůl, na kterým si můžu malovat.

T: A jaký máš plyšáky?

10: Jenom ty dva Hello Kitty a Šmoulinka. Anebo máme doma ještě takovýdlehého koníka.

T: A chodíš někdy do kina, nebo do divadla?

10: Maminka s tatínkem mi řekli, že pojedou na svý narozeniny do kina, ale jestli budu hodná. Ale ještě nevím na co.

T: A jinak s nima někdy chodíš?

10: Jo.

T: A na co třeba?

10: Třeba jsem šla na Panda 2. A dopadla dobře.

T: A vypráví vám paní učitelka tady nějaký pohádky?

10: Jo, ale někdy nám pouští písničky.

T: A co dostáváš doma k narozeninám, nebo k svátku?

10: Teďka jsem dostala kolo a přilbu. Akorát kolo už jsem měla dřív, protože abych mohla jet s dětma protože na tom malým se stydím, protože to bych vypadala jako miminko a přitom už jsem mi je třeba šest.

T: A kdyby ses mohla ocitnout v nějaký pohádce, kterou by sis vybrala?

10: Vybrala bych si Tambelínu.

T: A ta je o čem?

10: Tam je holka, která takhle chtěla chytnout Tambelínu.

T: A kdo je Tambelína?

10: Tambelína je (?), ale ušila jim kamarádka křídla a oni takhle letěli.

T: To je nějaká víla?

10: Jo. Ale neměli křídla, protože je musel ušít.

T: A kdybys měla tři přání jako v pohádce, co by sis přála?

10: Tak bych si přála koťátko, pejska a křečka. Ale křečka už mám.

INFORMÁTOR 11:

T: ... Mohl bys mi nakreslit nějakou pohádkovou postavu, někoho, kdo vystupuje v pohádce?

11: (Sahá po pastelkách.) Už si nevzpomínám. Šmoulové. Ale ty už neumím. ... (kreslí) Modroočko.

T: Už to máš hotový? Tak mi řekni, co jsi to nakreslil.

11: Tohle je Modroočko a tohle je jeho člověk.

T: A odkud znáš tu pohádku?

11: Ze školky.

T: Paní učitelka vám ji#

11: Čte.

T: A co se ti na tý pohádce líbí? Proč ji máš rád?

11: Protože je srandovní.

T: A co je tam srandovního?

11: Srandovní tam je... všechno. Jak tam třeba řekl Modroočko ..už si nevzpomínám.

T: A Modroočko je hodnej, nebo zlej?

11: Hodnej.

T: A jsou tam i zlý postavy?

11: Ne, hodný, ale jsou i zlý nějaký.

T: Jaký?

11: Natrhouško a Žluťák.

T: A co dělají?

11: Už nevím.

T: Proč jsou zlí? Ublížují někomu?

11: No, třeba Modroočkovi.

T: A znáš ještě nějaký další pohádkový postavy? Ještě někoho, kdo vystupuje v pohádkách?

11: & Musím si vzpomenout. Já si musím přinést kolouška, abych si na něj vzpomenu. (běží pro plyšáka)

T: Koho máš ještě v pohádkách rád?

11: & (kreslí prasátko) Prasátko. To je jako na ruku.

T: A to je taky z nějaký pohádky?

11: Hm, z divadla.

T: Aha, chodíš do divadla?

11: (kývne)

T: A na co? An jaký pohádky?

11: Byli jsme jednou na prasátkách.

T: A s kým?

11: Se školkou.

T: Se školkou?

11: nešli, ale jsem ho jen nakreslil.

T: Takže jsi ho nikde neviděl?

11: Neviděl, ale může.

T. Může být. Hm. A znáš ještě někoho z pohádky? Znáš nějaký pohádky?

11: (kreslí)

T: Copak to je?

11: Živá voda a tři zlaté jablka a v kleci mluvící pták, ale ten nevím, jak vypadá.

T: A z jaký je to pohádky?

11: Tři zlaté vlasy děda Vševěda.

T: A o čem je ta pohádka?

11: O Plaváčkovi, o dědu Vševědu a o kmotře a o králi a o princezně.

T: A co se ti na ní líbí?

11: Všechno. Hlavně tyhle ty a tohle, ten mluvící pták.

T: Tak a ještě znáš nějakou pohádku? Díváš se na něco v televizi?

11: (kreslí) Zlatovláska.

T: Zlatovláska, hm, a o čem je to pohádka?

11: O Zlatovlásce.

T: A co se tam v ní děje?

11: Ehm, nic.

T: Nic? A odkud znáš tu pohádku?

11: Z domova.

T: A viděl jsi ji v televizi, nebo ti ji někdo četl z knížky?

11: Ne. Já jsem ji poslouchal.

T: Z cédéčka? Z rádia?

11: Ehm, na počítači.

T: Jo n počítači jsi ji poslouchal? A byly tam k tomu nějaký obrázky?

11: Ne.

T: A kdo ještě v tý pohádce vystupuje, vzpomeneš si?

11: Král, rybářové a už nevím.

T: A v televizi se na nic nedíváš doma? Díváte se na televizi?

11: (kroutí hlavou)

T: Vůbec ne?

11: (kroutí hlavou)

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

11: Mám.

T: A jaký třeba?

11: Moudrý zlatník.

T: A to je o čem?

11: už nevím.

T: A ještě mám doma nějakou knížku?

11: už nic neznám.

T: A máš doma ještě nějaký knížky?

11: Mám.

T: A od koho je dostáváš?

11: Jednu jsem dostal od paní a to je o Krtkovi. A už nic neznám.

T: A kdo ti z těch knížek čte?

11: Mamka.

T: A kdy ti čte?

11: Večer

T: Před spaním?

11: (kývne)

T: A pouštíš si někdy před spaním pohádky z rádia?

11: My nemáme rádio. My máme, ale rozbitý. Jinak máme v pokoji a v kuchyni.

T: A taťka ti někdy čte?

11: No, někdy.

T: A máš sourozence?

11: Ségru.

T: Starší?

11: No, je jí už třináct.

T: Aha a hraje si spolu?

11: (kroutí hlavou)

T: Ne?

11: Ona mě jen zlobí.

T: Aha. A co děláš doma?

11: Hraju na počítači.

T: A máš doma nějaký hračky?

11: Mám, ale s těma si nehraju.

T: Jenom na počítači.. a musíš si dovolit rodičů, když jdeš na počítač?

11: Ne, nemusím.

T: A máš v pokojíčku televizi?

11: Nemám, ale já spím u rodičů.

T: Vy máte společnej pokoj, nebo ty si k nim na noc vlezeš do postele?

11: Ne, Nikola tam má takovej binče, že k ní ani nechci.

T: Aha a televizi máte v obýváku?

11: Jo, i v kuchyni.

T: A babička s dědou ti někdy čtou pohádky?

11: Ne, ty tam ani nejsou.

T: Babička s dědou tam nejsou? Ani za nima nejezdíš?

11: Jezdím.

T: A když seš u nich, tak ti babička něco vypráví?

11: (kroutí hlavou)

T: Povídate si doma s rodičema večer?

11: Ehm. Jenom oni spolu.

T: Aha. A pro koho myslíš, že jsou pohádky?

11: Pro děti.

T: A pro dospělí jsou taky nějaký pohádky?

11: No.

T: Jo? A jaký?

11: Nevím už.

T: Ty stejný co pro děti? Nebo jiný?

11: No, no jakýkoliv. Tak já už půjdu.

INFORMÁTOR 12:

T: ... mohl by smi nakreslit nějakou pohádkovou postavu, kterou máš rád?

12: Jo. (kreslí)

T: Už to máš?

12: Hm.

T: Jo?

12: Jo.

T: Tak mi řekneš, co jsi to nakreslil?

12: Panáka.

T: A jmenuje se nějak?

12: To jméno jsem zas zapomněl. Já jsem ho (?), ale už si ho nepamatuju.

T: A odkud ho znáš? Z nějaký pohádky?

12: Já ho neznám, ale nakreslil jsem ho.

T: Tys ho vymyslel?

12: Hm.

T: Aha. A co všechno ten panák dovede?

12: Může udělat dům nebo něco.

T: A znáš ještě nějaký pohádkový postavy?

12: (?)

T: Vzpomeneš si na nějaký? Na někoho, kdo vystupuje v pohádkách?

12: (?) kdo vystupuje.

T: Nevíš?

12: Ne, nevím.

T: A vzpomeneš si na nějakou pohádku?

12: Jo, na nějakou jo, ale nevím, jakou. Nevím.

T: Nevíš? A co všechno pohádkový postavy umějí? Co dokážou?

12: (mlčí)

T: Nevíš, co můžou umět?

12: Já se nedívám, já už se nedívám hodně dlouho na pohádky.

T: Jo ty už se nedíváš na pohádky?

12: no, ale už se budu dívat dneska.

T: Aha, a na co se budeš dívat?

12: Na takovou pohádku, to je taková dobrá, moje oblíbená.

T: V televizi?

12: Ne, pohádka na divídíčku.

T: A víš, jak se jmenuje?

12: To nevím ještě. Já jsem ji nikdy neměl. Ale koupil mi to táta.

T: Jo to budeš mít nějakou novou a dneska se na ni podíváš?

12: Ne, koupí mi to táta. Ale nevím, jak se jmenuje.

T: To bude překvapení?

12: Jo, pro mě.

T: Tak se na ni těšíš?

12: Jo.

T: A díváš se na televizi?

12: Jo, dívám.

T: A na co třeba?

12: Třeba ... já nevím. na něco třeba.

T: Nevíš?

12: Vím, ale na všechno se dívám, ale já to .. ale já to nevím už. Já se na televizi nedívám hodně dlouho. Ani na pohádky ne.

T: A s rodičema se taky nedíváš na televizi?

12: Ne, nedívám, ale někdy jo.

T: A na co třeba?

12: &

T: Na nějaký filmy pro dospělé?

12: No, třeba něco takového.

T: I na pohádky někdy?

12: Jo.

T: A na zprávy se díváte?

12: Já ne.

T: A máš nějakýho sourozence?

12: Sourozence?

T: Bratra nebo sestru?

12: Bratra.

T: Je starší?

12: Jo, je mu deset.

T: A hraje si spolu?

12: ne, on mě pořád jen bouchá.

T: On tě bouchá?

12: Jo a nehraje si se mnou.

T: A jak se jmenuje?

12: Patrik. Už chodí do školy.

T: Takže si doma hraješ sám?

12: Hm, jo, hraju.

T: A co třeba děláš?

12: Třeba si hraju s dinosaurama nebo s robotem nebo s něčím.

T: To máš doma nějaký postavičky?

12: Ne, dinosaury, ale vypadaj to jak postavičky.

T: A to jsi od někoho dostal?

12: To už nevím.

T: To už máš dlouho?

12: Jo.

T: A máte doma počítač?

12: Jo, máme.

T: A hraješ něco?

12: Jo, na facebooku.

T: Na facebooku? Máš profil?

12: Mám dva facebooky. A Patrik má zas nějak tři. A mamka má jeden.

T: A co tam děláš?

12: Hraju si, nebo se dívám.

T: Tam jsou nějaký hry?

12: Jo.

T: Co třeba tam je?

12: (mlčí)

T: Něco tam stavíš, nebo...

12: Jo, třeba tam to je dobrá hra, kde se tam staví domy. Tam se staví domy. Nebo tam jsou postavený. tam se hraje se životama nebo nehrajem se života.

T: A počítačový hry nějaký hraješ?

12: Jo, hraju nějaké.

T: A co třeba? Jaký?

12: Třeba#

T: Co tam dělají ty postavy?

12: Choděj, nebo stavěj nebo něco takovýho.

T: A můžeš hrát na počítači kdy chceš, nebo si musíš dovolit rodičů?

12: Musím si dovolit rodičů.

T: A máte společnej počítač s bráchou?

12: No, my máme jen jeden.

T: Tak se tam střídáte?

12: Jo. Ale Patrik tam je vždycky než bude noc.

T: Až pozdě do večera?

12: No, každý den tam chodí.

T: Tak se tam skoro nedostaneš?

12: No, nedostanu.

T: Nechce tě pustit?

12: Ne, nechce.

T: A televizi máte doma?

12: Ale řekl jsem ... ale.. mamka přišla a řekl jsem, že by mě nepustil, tak v osm měl Páťa zakázáno jít na počítač.

T: Tak jsi tam mohl být ty?

12: Jo.

T: A máte doma televizi?

12: Jo, máme.

T: V pokojíčku?

12: Jo, měli jsme dvě. V kuchyni a ta z kuchyně už byla rozbitá, tak máme jen ve pokojíčku.

T: A tu si někdy s bráchou pouštíte?

12: Jo. Někdy jo.

T: A co tam třeba máte puštěnýho?

12: Třeba ... něco. Třeba pohádky nebo něco.

T: A musíš si dovolit rodičů?

12: Ne, nemusím.

T: Můžeš si pustit, kdy chceš, televizi?

12: Jo.

T: A povídáte si někdy doma s rodičema? Třeba co bylo ve školce...

12: Jo.

T: Jo? A o čem si povídáte ještě?

12: O ničem.

T: O ničem? Vzpomeneš si na něco?

12: Třeba & nevím.

T: A s babičkou a s dědou si povídáte, povídají ti pohádky?

12: Ehm, ne čtou.

T: Čtou?

12: Jo.

T: A vyprávějí ti?

12: Jo. Někdy ne.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

12: Jo, mám.

T: A víš jaký?

12: Nějak raz, dva, tři, čtyři, pět, šest (postupně počítá), dvanáct.

T: Tolik knížek máš?

12: No, a Patrik jich má nějak jedenáct.

T: A kdo ti z nich čte?

12: Já.

T: Ty už umíš číst?

12: Ne#

T: Ty si v nich prohlížíš?

12: Jo, jinak neumím číst.

T: A čtou ti rodiče pohádky před spaním?

12: Ne, já se dívám ne telku.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky?

12: Pro děti.

T: A mají taky dospělí nějaký pohádky, na který se dívají?

12: Ne.

T: Nemají?

12: Jo, nějaký mají. (přichází děti)

T: Tak a bojíš se nějakých pohádkových postav?

12: Ne, nebojím, žádných.

T: A chtěl bys bejt nějakou pohádkovou postavou?

12: Ne.

T: Nechtěl? Ani bys nechtěl nic umět jako pohádkový postava?

12: Ne.

T: A sportuješ?

12: Jo, někdy jo.

T: A co třeba děláš?

12: (nerozumím) nebo něco, nebo skákám.

T: A hraješ na nějaký hudební nástroj?

12: Jo.

T: A na co?

12: Třeba... nevím.

T: Ted' nevíš? A máš doma nějaký?

12: Jo mám, ale už je zničený.

T: A chodíš někdy do kina?

12: Jo, někdy jo a někdy ne.

T: A na co chodíš?

12: Nevím.

T: Nevíš, na čem jsi byl?

12: Ne.

T: A do divadla?

12: Do divadla to chodíme.

T: Jo? S rodičema?

12: Jo.

T: A na co?

12: Nevím.

T: A ve školce vám paní učitelka čte?

12: (vběhnou ostatní děti)

T: Kdyby ses mohl ocitnout v nějaký pohádce, jakou by sis vybral?

12: (nerozumím)

T: A kdybys měl tři přání, jako v pohádce, co by sis přál?

12: & Koně.

T: A ještě něco?

12: Už ne.

INFORMÁTOR 13:

T: Mohla bys mi nakreslit nějakou oblíbenou pohádkovou postavu? Někoho, kdo vystupuje v pohádce?

13: (kývne a kreslí, po chvíli:) Můžu namalovat dvě?

T: To víš, že jo. (dlouho kreslí) Už to máš?

13: Jo.

T: Tak mi řekneš, co jsi to nakreslila?

13: Jo. Tohle je kočička a andílek.

T: A odkud je znáš, z jaký pohádky?

13: Tuhle pohádku hrály moje sestřenice.

T: A kde ji hrály?

13: V Maďarsku.

T: A jako divadlo?

13: (možná kývne).

T: A řekneš mi ještě něco o tý postavě? Jaká je

13: Je dobrá a jmenuje se kamarádka Lenka, ale příjemní už nevím.

T: A co ten andílek všechno umí?

13: Už nevím.

T: Tak a tohle je co?

13: Modroočko.

T: To je kočička?

13: Jo.

T: A odkud ji znáš?

13: Od pohádky.

T: A kde jsi tu pohádku slyšela?

13: Tady ve školce.

T: Tady vám ji někdo čte nebo pouští z rádia?

13: Pouští a ještě čte.

T: A kdo?

13: Paní učitelka.

T: A řekneš mi něco o tom Modroočkovi?

13: Já už nevím co.

T: Je hodnej, nebo zlej?

13: Je hodnej.

T: A má nějaký kamarády?

13: Jo,(?)očko, ještě Kiki a ještě, už nevím.

T: A jsou tam nějaký zlý postavy?

13: Je tam natrhouško.

T: A co dělá?

13: Říkal, že když si na něj někdo dovoluje, že s někým zatočí.

T: A co se ti líbí na Modroočkovi?

13: Všechno.

T: Co třeba?

13: Třeba tohle a tohle a všechno.

T: A kdo ještě vystupuje v pohádkách? Znáš ještě nějaký pohádkový postavy?

13: Už ne.

T: Už si nevzpomeneš? A znáš nějaký pohádky?

13: Jo.

T: Jaký?

13: Třeba Princové jsou na draka.

T: A to je o čem?

13: O princezně. A ještě znám Jak vycvičit draka.

T: A odkud znáš ty pohádky? Kde jsi je viděla?

13: V kině.

T: Ještě si vzpomeneš na nějaký?

13: Už asi ne.

T: A o čem jsou Princové jsou na draka? Co tam ta princezna dělá?

13: Pomáhá dětem.

T: A s čím?

13: S postelí.

T: Ustlat postel?

13: (kývne).

T: A ještě něco?

13: Už ne.

T: A jsou tam nějaký draci, nebo ne?

13: (mlčí)

T: A co si myslíš, že pohádkové postavy dovedou? Co umějí?

13: Už asi nevím.

T: Díváš se doma na televizi?

13: Jo.

T: A na co?

13: Já mám doma tolik pohádek, že už nevím na co.

T: A díváš se na pohádky?

13: Třeba na kouzelnou školku.

T: A kdo tam vystupuje?

13: František a Michal.

T: A kdo to je František?

13: To je živej plyšáček.

T: A jak vypadá?

13: Má čepici a má tady kapsičku.

T: A co v ní má?

13: Oříšek.

T: A co tam dělají v tý Kouzelný školce?

13: Povídají si.

T: A o čem?

13: O lese.

T: Ještě si vzpomeneš na nějakou pohádku, na kterou se díváš, nebo kterou si pouštíš?

13: Já si pouštím... Já si vždycky pouštím skoro každý den Jak vycvičit draka.

T: A o čem to je?

13: O drakovi.

T: A co ten drak dělá?

13: Ten kluk se jmenoval Škyťák a on ho Škyťák toho draka zavázal a pak ho zase rozvázal.

T: A proč?

13: Protože se mu nechtělo ho zabít. A už nevím

T: A díváš se sama na pohádky nebo na televizi?

13: Když mamka jde na nákup, tak si vždycky pustím nějakou pohádku.

T: A to seš sama doma a díváš se na pohádky?

13: Jo.

T: A s rodičema se taky někdy díváš?

13: Jo.

T: A na co? Taky na pohádky?

13: (asi kývne)

T: A díváte se na zprávy?

13: Někdy přijde moje kamarádka, ta Lenka, a my se díváme spolu Jak vycvičit draka.

T: A máš v pokojíčku televizi?

13: Ne.

T: Máte jednu v obýváku?

13: (kývne)

T: A můžeš se dívat, kdy chceš?

13: Jo.

T: Nemusíš se ptát rodičů?

13: Ne.

T: A můžeš si vybírat, na co se chceš dívat?

13: Jo.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

13: Jo.

T: A jaký?

13: Třeba Růženku, ještě Sněhurku a ještě jednu mám shovanou a ještě mám & ještě mám O Dášence.

T: A to je o čem?

13: O pejskovi.

T: A co dělá ten pejsek? Jakej je?

13: Je hnědobílej.

T: A vzpomeneš si, o čem je Sněhurka?

13: Asi ne.

T: Kdo tam vystupuje v tý pohádce?

13: Sněhurka a sedm trpaslíků.

T: A ty trpaslíci jsou hodný, nebo zlí?

13: Hodný.

T: A co dělají? Proč jsou hodní?

13: Protože pracujou.

T: A pohádka o Růžence je o čem?

13: Já mám dvě pohádky a jednu, jak se píchla o trn, a jednu, jak se píchla o větveno.

T: A to máš v těch knížkách?

13: Ne, jedna je v televizi.

T: A od koho dostáváš knížky, kdo ti je dává?

13: Od mojí kamarádky.

T: A od jaký?

13: Jmenuje se Terezka.

T: A ta už je velká?

13: Ehm, už hodí do sedmý třídy.

T: A kdo ti z těch knížek čte, nebo s kým si je prohlížíš?

13: Tat'ka a mamka.

T: A čtou ti každej den?

13: Jo.

T: A kdy ti čtou?

13: Ráno a večer.

T: A máš babičku a dědu?

13: (kývne)

T: A taky ti čtou pohádky?

13: Jo a ještě mám prababičku, ale ta už umřela nám, protože už máme jenom dědečka na Moravě.

T: A ty ti vyprávěj pohádky?

13: (kývne)

T: A jaký?

13: Jak šel Mikeš do světa.

T: A ještě nějakou?

13: Už nevím.

T: A posloucháš před spaním někdy pohádky z rádia, nebo ti rodiče čtou?

13: Čtou mi.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky, kdo se na ně dívá a kdo si je čte?

13: Moje kamarádka, protože ta už umí číst.

T: A jsou i nějaký pohádky pro dospělé?

13: (kývne)

T: Jaký třeba?

13: Třeba nějaký filmy.

T: Vzpomeneš si na nějaký?

13: Ne.

T: A dopadají pohádky dobře nebo špatně?

13: Někdy špatně a někdy dobře.

T: A znáš nějakou pohádku, která dopadne špatně?

13: Jo.

T: Jakou třeba?

13: Už je moc stará a je o slonách.

T: Ta dopadla špatně?

13: Jo, protože ono se narodilo srňátko a ta máma umřela.

T: A znáš nějakou, která dopadne dobře?

13: Třeba Jak vycvičit draka.

T: A proč myslíš, že si čteme pohádky a díváme se na ně?

13: Protože je máme rádi.

T: A chtěla bys být nějakou pohádkovou postavou?

13: Třeba princeznou.

T: A jakou?

13: Tou nejkrásnější.

T: A jak bys vypadala? Co bys měla na sobě?

13: Jako Popelka na bále.

T: A chtěla bys něco umět jako nějaká pohádková postava?

13: Třeba ... už nevím

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

13: Nebojím.

T: Povídate si ve školce o pohádkách?
13: Jo.
T: A jaký pohádky si třeba povídate?
13: Modroočku.
T: A kdy vám paní učitelka čte nebo pouští Modroočka?
13: Před spaním.
T: A co ráda děláš, když seš doma?
13: Koukám se vždycky na televizi.
T: Vždycky?
13: Jo.
T: A na co?
13: Nevím.
T: A sportuješ?
13: Ne. Jenom maluju.
T: Maluješ? A co třeba?
13: Chodím na kroužek.
T: A co tam děláte?
13: Malujeme.
T: A co?
13: Různý postavičky a andílky.
T: Jaký máš doma hračky? Máš doma nějaký hračky?
13: Jo, ale mám jich doma tak moc, že už nevím jaký.
T: A chodíš někdy do divadla nebo do kina?
13: Do kina.
T: A s kým?
13: S mojí kamarádkou.
T: Samy dvě chodíte?
13: (kývne)
T: Jo? A na co chodíte? Co jsi už viděla v kině?
13: Třeba Medvídka Pú.
T: A ještě něco?
13: (kroutí hlavou)
T: A co dostáváš k narozeninám nebo k svátku?
13: &
T: Dostáváš dárky?
13: &
T: Nevzpomeneš si, co jsi dostala?
13: (kroutí hlavou) Protože já budu mít za pár dní narozky.
T: A máte doma počítač?
13: Jo.
T: V pokojíčku?
13: Jo. Já si na něm něco hraju.
T: Jo? A sama?
13: (kývne)
T: A můžeš si hrát, kdy chceš? Neptáš se rodičů?
13: (kývně)
T: A máš sourozence?
13: Mám bráchu.
T: Staršího?
13: (kývne)

T: A hrajete spolu hry na počítači?

13: (kývne)

T: A hrajete si spolu s hračkami?

13: (kývne)

T: A co děláte?

13: S autama si hrajeme.

T: A máš doma nějaký plyšáky?

13: (kývne)

T: A jaký?

13: Třeba Hello Kitty,

T: A ještě nějaký?

13: Třeba ještě asi takhle velkého medvěda.

T: A kdyby ses chtěla ocitnout v nějaký pohádce, v jaký bys chtěla bejt? Která by se ti líbila?

13: Třeba Princové jsou na draka.

T: A co bys tam chtěla dělat?

13: Tancovat.

T: A kdybys měla tři přání, jako v pohádce, a mohla si přát cokoliv, co bys chtěla?

13: Tři oříšky pro Popelku.

T: A proč zrovna ty? Co bys s nima dělala?

13: Třeba rozlouskla by sem je a byly by v nich šaty.

T: A ještě něco by sis přála?

13: Asi už ne.

INFORMÁTOR 14:

T: Mohla bys mi nakreslit nějakou oblíbenou postavu z pohádky?

14: (kývne, kreslí)

T: Tak co jsi to nakreslila?

14: Vílu, kočičku a pejska.

T: A co to je za vílu? Jak se jmenuje?

14: & Zvonilka.

T: A odkud ji znáš?

14: Z pohádky, protože mám doma knížku.

T: A co všechno ta víla umí?

14: Ona má kamaráda a ten nevím, jak už se jmenuje, ale já mám knížku ona tam přišla k jedné královně a ona potřebuje ta královna aby udělala něco na podzim. A ona na tom pracuje a ona a potom už nevím, protože to už máme číst až ve středu.

T: A proč až ve středu?

14: Protože budu na svátku u mojí kamarádky.

T: A kdo ti to tam čte?

14: Nikdo. Já jsem si tu pohádku chtěla vzít, ale mamka mi to nedovolila.

T: A tu knížku máš doma? Z ní ti čtou rodiče?

14: (kývne)

T: A dneska ti nebudou číst?

14: (kroutí hlavou)

T: Proč ne?

14: Protože budu spát u té kamarádky.

T: A co tady máš za další postavy?

14: Kočička a pejssek.

T: A to znáš odkud?

14: My máme doma pohádku kočička a pejssek.

T: A co dělají?

14: Oni se pověšej na šňůru, když už se vyprali a teď se pověsili na šňůru. A oni se usušili a pak šli spát do koše.

T: A ještě máš doma nějaký knížky s pohádkama?

14: Hm. Třeba O Krtkovi, ale tu si nečtu, protože tu znám nazpaměť, ta je strašně krátká. A taky máme Modroočka (přicházejí ostatní děti). Potom máme ještě o příkladech, že on... A ještě máme o ježkovi, tu si nečtem a potom ještě máme, ale nevím o čem.

T: A kdo ti z těch knížek čte?

14: Maminka a tatínek.

T: A kdy ti čtou?

14: Každý den, pokud nejsem někde pryč.

T: A večer nebo odpoledne#

14: Večer.

T: A od koho dostáváš ty knížky?

14: Já nevím.

T: A máš babičku a dědu?

14: Hm. Ale jedna babička, prababička už mi umřela.

T: A babička s dědou ti čtou taky pohádky, nebo ti vyprávěj?

14: Právě že můj brácha, kterému jsou teprve dva roky a bude chodit sem do školky, tak on tak on mě u té babičky jedný, která měla tu prababičku jako maminku, a ta má chatu a ona má i pejska pudla. A ten pudl mě má rád, protože vždycky, když přijdu, tak si mi hopsne na klín.

T: A babička ti teda taky čte?

14: Hm.

T: A co?

14: A ještě na chatu jezděj hodně často, protože oni bydlej jinak v paneláku.

T: A na jakou chatu jezděj?

14: Oni jezděj... já nevím, jak se to tam jmenuje.

T: A to je nějaká velká chata?

14: No, malá spíš. Ale tam jsou tři pokoje. Tam jsou tři pokoje, jeden pokojíček, jedna ložnice a ještě jedna ložnice s kuchyní. A tam občas spí můj tatínek s maminkou a já a já s bráškou a s mou sestřenicí a bratrancem spím v pokojíčku. A na snídani tam chodíme. Oni tam mají i televizi. Ale je špatnej program. Oni ale mají přes tu chatu drát, ale, vedle, ale je tam špatnej program, ale je to v Čechách. A my se tam chodíme koupat buďto do bazénu, nebo do přehrady. A když jsem byla malá, tak jsem říkala, místo přehrada ohrada. Jsem říkala půjdeme se koupat do ohrady?

T: A vzpomeneš si, jaký pohádky ti babička čte?

14: Ona mi taky vypráví. Ona mi vypráví o třech prasátkách, o andělíčku a pak už nevím. A taky mi povídá o opičce Mařence a panu cestovateli.

T: A to ti vypráví, nebo čte?

14: Vypráví. A my jsme byli na dovolený a tam jsem měla s sebou knížku Ferdu mravence, ale ta je taková, ale je tam málo stránek. My jsme vždycky přečetli dvě kapitoly a za čtyři dny jsme to měli dočtený.

T: A povídáte si doma s rodičema?

14: Hm.

T: A o čem?

14: O něčem.

T: Vyprávíš jim, co bylo ve školce?

14: Ona mi maminka a tatínek vyprávěj furt pro mimina pohádky.

T: A posloucháš před spaním taky někdy#

14: Protože oni se furt staraj o malýho mýho brášku a vyprávěj furt nestrašidelný pohádky a já chci aby mně vyprávěly nějaký strašidelný. Protože se vždycky schovám pod peřinu a to mě baví. A oni taky dělají Hůlů a já se nebojím a jdu do pokoje.

T: A posloucháš někdy před spaním pohádky z rádia?

14: Já mám svoje vlastní rádio. Úplně moje. Tam si pouštím, co chci.

T: A co třeba si pouštíš?

14: Třeba pohádky o zvířátkách, nebo o lakomém kohoutkovi, nebo o maxipsu Fíkovi a nebo o Včelích medvídkách, nebo o Machu a Šebestový a tak. A taky si pouštím někdy i písničky a nebo Zimní spáče.

T: A to je co?

14: To je jeden medvídek, plyšák živej.

T: A na televizi se díváš?

14: (kývne)

T: A na co?

14: Třeba, ale když jsou Vánoce, tak se díváme Tři oříšky pro Popelku, protože to dávají každý Vánoce a teďka dávali i Pipi dlouhou punčochu.

T: A o čem jsou ty Tři oříšky pro Popelku?

14: Že že tam že holoubci Popelce donesou jeden oříšek, ona ho rozpůlí a jde na ples v šatech a v půlnoci se vrátí domů a vrátí se i macecha a potom zase ji přinesou holoubci jeden ... oni jí to spíš donese tatínek spíš, ale já to znám i takhle. Oni ten tatínek jí spíš donese všechny tři, ona rozpůlí jeden na jeden ples, potom na druhý ples a potom na třetí a potom na ten třetí je už svatba.

T: A koho si vezme?

14: Prince (zasměje se)

T: A ještě znáš nějaký pohádky z televize?

14: Já znám i V peřině a to je trochu strašidelný.

T: Jo? A o čem to je?

14: To je o jedný holčičce, o jednom klukovi a o snu. A o jedný velký holce a ta holka... a ten jeden pán neví, že ho milu... on neví, že miluje ten sen a on neví, že ho miluje ta velká holka a úplně na konci to zjistí a bude si všimát tý holky a ta se jmenuje Bětka a kvůli všemu úplně brečí.

T: Ještě na něco se díváš v televizi?

14: Ale V peřině je moje oblíbená pohádka, protože tam je i jak to natáčeli. Tam je jedna hezká písnička.

T: A díváš se na Večerníček?

14: (kývne)

T: Každý den?

14: Ale už dlouho jsem se nekoukala.

T: A můžeš se doma dívat, na co chceš v televizi?

14: Jedině si můžu pouštět co chci na rádiu.

T: A televizi ti musí dovolit rodiče?

14: (kývne)

T: Takže ti vždycky vyberou, na co se můžeš dívat?

14: Hm.

T: A máš v pokojíčku televizi?

14: Ne. Ale právě že ta kamarádka, to je zrovna Natálka, ona má zrovna televizi doma.

T: V pokojíčku?

14: Hm. A on asi tam může pouštět, co chce. Al ejejí taťka je takovej srandovní, protože když tam přijdu, tak on tak on začne vyprávět vtip a když zhasnem, tak on říká „Kdo tady zhasnul?“ a my jsme si natáčely (?) sluchátka. My řeknem „Vyprávěj pohádku o tygrech“ a on řekne „Já vám povídám povídám vtip“. On povídá místo pohádek vtipy.

T: A díváš se s rodičema na televizi?

14: No, ale jo. Nejvíc se když... oni tam u tý Natálky nevyprávěj moc pohádky, ale my se radši... my si lehnem na matračku a koukáme se místo... my si

vždycky, když u ní spím , tak se koukáme vždycky večer Tři oříšky pro Popelku, nebo ona má taky V peřině, nebo Pták Ohnivák. A Pták Ohnivák je strašidelnej.

T: Jo? A o čem to je? Proč je strašidelnej?

14: Protože tam je jeden zlej čaroděj. A ten ohnivej pták je celej červenej jako oheň.

T: A díváš se doma s rodičema na televizi?

14:Hm. Koukám.

T: A na co?

14: Nejvíc V peřině.

T: A díváš se s nima na zprávy?

14: Ne. Protože mě nebavěj.

T: Pro koho myslíš, že jsou pohádky? Kdo se na ně dívá a kdo si je čte?

14: Děti.

T: A mají dospělí taky nějaký svoje pohádky?

14: (kývne)

T: Jo? A znáš nějaký?

14: (kroutí hlavou)

T: A jaký znáš ještě pohádkový postavy?

14: Třeba princeznu, prince, nebo Šíleně smutnou princeznu, nebo Šíleně pyšnou princeznu a včera byla pohádka o tom, jak nejdřív byla jedna, ale ta druhá mě bavila víc, protože ta byla jak .. pro koho se neprotančej střívíčky.

T: A o čem je ta Šíleně smutná princezna?

14: Šíleně smutná princezna je, že ona miluje jednoho prince, ale ten ale ten vypadá, jako že to je pan pocestný. Oni nevěděli, oni jeli zrovna do jejich království, ale ten princ utekl z kočáru a oni nevěděli, že se dostal až tam.

T: A jak ta pohádka dopadne?

14: Dopadlo to dobře.

T: A dopadnou všechny pohádky dobře, nebo některý dopadnou špatně?

14: Všechny dopadnou dobře.

T: A jaký znáš hodný pohádkový postavy?

14: & třeba je hodnej v pohádce & třeba jeden králíček.

T: A jakej?

14: Já znám jednu pohádku o (?) a tam je králíček Kiko a je hodnej. Je krásně roztomilej.

T: A nějaký zlý pohádkový postavy znáš?

14: Čarodějnice, čerti.

T: A co dělají?

14: Oni začarujou všechny do jejich království a nebo kdo třeba to .. nevím.

T: A co všechno postavy z pohádky umějí?

14: Oni umějí čarovat, umějí třeba dělat salta, nebo umějí udělat tři kotrmelce za sebou.

T: A co nedovedou?

14: Nedovedou třeba dělat & nedovedou... nevím, co nedovedou. Ale nějaký nedokážou ani chodit.

T: Hm, jaký třeba?

14: Třeba sluníčko nechodí, nebo mráček, anebo nebo motýl, bublina a nevím už co.

T: A proč myslíš, že si čteme pohádky a proč se na ně díváme?

14: Nevím.

T: A chtěla bys bejt nějakou postavou z pohádky?

14: (kývne)

T: A jakou?

14: Třeba víla.

T: Jaká?

14: Zvonilka.

T: A co ta umí?

14: Ona umí čarovat.

T: To bys taky chtěla umět?

14: (kývne)

T: A ještě něco umí?

14: A ještě umí hodně dobrý věci.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

14: Ne.

T: A co děláš ráda, když seš doma?

14: Já se ráda koupu v bazénu.

T: Vy máte doma bazén?

14: (kývne) Ale máme malej a máme ho kulatej. A já když tam stojí, tak je mi

voda podsad' a taťkovi je po kolena a mamce je podsud', protože taťka je o jeden rok starší než mamka.

T: A sportuješ?

14: Jezdím hodně na kole.

T: A s kým?

14: S mamkou a s taťkou. A brácha jezdí na sedátku. A včera jsme jeli kolem paní učitelčíným domku. Na zmrzku, tam do Ředic.

T: A hraješ na nějakej hudební nástroj?

14: Na flétnu a budu chodit možná hrát i na klavír.

T: A kreslíš doma?

14: (asi kroutí hlavou)

T: A jaký máš hračky doma?

14: Já jich doma mám tak hodně, že nevím, co s nima mám dělat.

T: A co třeba máš?

14: Mám koníčky, třeba pejska, kočičku, ne kočičku ne.

T: Jako plyšový?

14: Ne.

T: Živý?

14: Ale kočičku mám živou.

T: Máš nějaký plyšáky?

14: Hm. Mám takovejhle pytel a mám takovou hromadu.

T: A jaký třeba máš?

14: Mám třeba krtka, potom mám třeba & koníčka, mám dvě hračky koníčka a jednoho plyšovýho koníčka a pak mám

ještě kačenku a potom & ještě mám ještě potom mám & já nevím už.

T: A chodíš do divadla nebo do kina?

14: Do kina jsem právě byla v kině V peřině.

T: A s kým chodíš?

14: Byla jsem jenom jednou v kině. A v divadle jsem byla stokrát.

T: A na co chodíš do divadla?

14: Třeba na mašinky, nebo na koncert nebo na cokoliv. A my v divadle hrajeme i na flétnu.

T: A s kým chodíš do divadla?

14: S mamkou a s taťkou a s bráchou. My jsme měli před pondělím minulým, v pátek jsme měli vystoupení. A loni jsem se bála, protože to mi ještě byly čtyři roky.

T: A co třeba dostáváš k narozeninám a k svátku?

14: Dostávám třeba nějaký Hello Kitty, barbíny ne, protože ty nesnáším.

T: Ty nemáš ráda?

14: (kroutí hlavou) Jedině s dlouhýma vlasama, který maj až po nohy.

T: A máte doma počítač?

14: Jo.

T: A děláš na něm něco?

14: Hraju si hry, ale mám svůj nenabítej. A mám i svůj notýsek.

T: A můžeš na počítač, kdy chceš?

14: Ne. Ale jedině když se zeptám, jestli můžu hrát angličtinu, tam se jako mluví anglicky.

T: A vypráví vám paní učitelka ve školce nějaký pohádky?

14: Spíš tam toho Modroočka?

T: Vám čte z tamty knížky?

14: Hm.

T: A pouští vám rádio?

14: My máme i na rádiu Modroočka.

T: A kdyby ses mohla ocitnou v nějaký pohádce, v jaký bys chtěla?

14: O víle Zvonilce.

T: A co bys byla?

14: Víla Zvonilka.

T: Tak a kdybys měla tři přání, jako v pohádce, a mohla si přát, co bys chtěla?

14: Já bysem si přála doopravdickýho koně, doopravdickýho psa a taky doopravdickej telefon.

T: Telefon bys chtěla? A co bys s ním dělala?

14: Já totiž s ním telefonuju.

T: A komu?

14: Já mám i svůj telefon a mám ho i tady, ale ne doopravdickej

INFORMÁTOR 15:

T: Řekneš mi, co jsi to nakreslil?

15: Harryho Pottera.

T: A odkud ho znáš?

15: Z filmu.

T: A ten jsi viděl kde?

15: Mamka mi ho stáhla na počítači.

T: A o čem to je, ta pohádka?

15: Že ten Harry zabije zlého Voldemorda, protože mu zabil rodiče.

T: A co se ti na tý pohádce líbí?

15: Já už nevím, mně se líbí asi všechno.

T: A chtěl by ses v něčem Harrymu podobat? Chtěl bys umět něco, co umí on?

15: Hm. Asi mít ty kouzla jako on.

T: A co bys kouzlil?

15: Noo... já ani nevím, ale chtěl by sem to.

T: A je Harry hodnej, nebo zlej?

15: Hodnej.

T: A jaký tam jsou ještě zlé pohádkové postavy?

15: Je tam Voldemordovi, takoví zlí panáci, který mu pomáhaj, a von ještě zakouzlil toho Harryho trochu, von se pak probudil a trochu pár lidí odkouzlil, pak se vytáhli nahoru, pak Harry bojoval s tím Voldemordem a nakonec ho porazil.

T: A jaký má Harry kamarády?

15: Hermionu a Rona. Ron Weasley.

T: Tak a znáš ještě nějaký další pohádkové postavy?

15: &

T: Kdo ještě v pohádkách vytsupuje?

15: Může být Rumcajs.

T: Hm. A toho znáš z jaký pohádky? Kde jsi ji viděl, nebo slyšel?

15: & Tam dole je ještě jedna školka, tak já jsem ji viděl v knížce.

T: Aha, tady ve školce, jo?

15: Hm, tady dole ve Sluníčkách mají knížku, tak jsem se podíval.

T: A o čem to je?

15: Že tam si najde Manku a narodí se jim Cipísek.

T: A ještě znáš nějaký postavy z pohádek?

15: & Popelka?

T: Hm. A tu znáš odkud?

15: Máme ji doma na dývku.

T: A to je o čem?

15: Že tam princ chce ji, Popelka mu vždycky uteče, ztratí střevíček, chtěla pro něj vrátit, ale už nemůže, protože ten princ běží za ní. Pak ta Popelka utekla s koníčkem a ten princ našel ten střevíček, pak přijel do takovýho místa, kde bydlí Popelka, vyzkoušel všechny dámám ten střevíček, ale nesednul, až jednoho dne ale přijela ta Popelka, a on ji vyzkoušel ten střevíček a sedlo, protože viděl, že jí chybí.

T: A ještě si vzpomeneš na nějaký postavy?

15: & Sněhurka?

T: Hm, tu znáš odkud?

15: Tu mám u babičky na dývku.

T: A to je o čem?

15: Že tam, ta Popelky (asi Sněhurky) maminka umřela, tak si nahledal nějakou jinou, ta byla zlá... Sněhurce odnesla otrávený jablko, tam ty, to svoje si odkousla, to nebylo otrávený, ale tamto, když do něj kousla Sněhurka, tak .. tak usnula. Trpaslíci ji našli, dali ji do takový do takovýho skleněnýho hrobečku, pak přijel princ, políbil ji a ona zase oživila. A ještě znám& Kráska a zvíře. Tu jsem viděl v televizi na takovým programu. A tam jde že to zvíře chce tu princeznu, tak jednoho dne večer se sešli a spolu tancovali. Že ten to zvíře měl ji rád.

T: A co se stalo s tím zvířetem?

15: Si to už nepamatuju, protože už byla nakonec ta reklama, takže já už jsem to neviděl, protože on ji chránil, aby ji nikdo neublížil.

T: A ještě si vzpomeneš na nějaký?

15: Šípková Růženka? A tam jde, že ta její maminka umřela.. ta ta ta ten otec její si nahledal novou, ta byla zlá. Ne, maminka jí neumřela, ona ji pořád měla. Ona měla sestřenicí zlou, tak teda Šípková Růženka se narodila královi a královně. Ta šla někam do komory nahoru do věžičky, tam čekala ta sestřenice, tý královny, ona jí dala růžičku, nebyla (?) těma šípkami, tak ona se píchla a spala i s ní celý království i král i královna, všechno. Přijel krásný princ s takovým ještě

mladíkem s ním. Ten mladík šel za Šípkovou Růženkou, on ji našel, políbil ji a ona se probudila i celý království. A ještě když všichni spali, tak ta sestřenice si vzala tu královnu korunu. A už ani nevím co.

T: A co všechno postavy z pohádek uměj? Co všechno dovedou?

15: Třeba ... postavit? Jak jako?

T: Co dovedou ty lidi, který jsou v pohádce, co všechno dovedou princové, čarodějové, víly...?

15: Čarodějové můžou jenom tak trochu kouzlit a zakouzlit někoho, ale to můžou jenom jako, protože jinak by to doopravdy nešlo.

T: A co postavy neuměj?

15: Postavy neuměj ... třeba ta Sněhurka, jak kousla do toho jablka, to se neotrávilo, to bylo jenom obyčejný jabko v takový v takovým lektvaru... a ta kreslená pohádka se točí v takový laboratoři. Protože tam dávají ty obrázky takový, takže když třeba, kdo umře... on to někdo nahraje, pak umře a přitom to i dávaj na dývku, pak si to někdo pustí a pak viděj, jak to běží, když to nahrávali. ... A ty hraný je to taková větší a tam jsou takový různější, třeba v tom Harry Potterovi, to se jmenuje Relikvie smrti, tam bylo takový velký zvíře, to může být jenom taková postavička v papíru takovým, v takový roletce, ono se to takhle otáčí a když třeba už , když to je uběhnutý, tak tam skočí další to to jako tam rozvedou další tu roletku, aby tam skočil další obrázek a tam to vždycky natočí takovou kamerkou, ty to pak vysílaj na dývku a tím to dávaj na dývku a přitom to prodávaj a pak si to pustěj do televize.

T: A díváš se doma na letevízi?

15: Jenom občas. Občas se dívám, někdy si hraju a někdy si stavím.

T: A co si stavíš?

15: Z lega. Z lega tam mám lego velký a malý.

T: A co stavíš z lega?

15: No... z toho velkého moc nic nestavím, protože tam nic smíchaného, ale z toho malého je fakt dobrý, protože to je to je takový záchranářský, to je tam, že tooo... že na to ty záchranářský tam jsou dvě záchranářský, který můžeš postavit. Teda tři. To to to je záchranářský auto, to je hasič, pak tam je záchranářský auto a pak ještě vrtulník. Ale z toho většího tam stavíš takovej dům, můžeš si tam postavit i auto, a máš tam jednoho panáčka, který to opravuje, je opravář.

T: A co ještě doma děláš?

15: No.. někdy jdu i na počítač.

T: Jo? Máš v pokojíčku počítač?

15: Ne, ale my máme dva. Jeden je notebook, ten jde rychle, ale my mámě ještě jeden, ten je v ložnici, ale ten je moc starej.

T: A na kterej chodíš ty?

15: No, asi na oba, protože včera jsem byl na tom starým.

T: A co tam děláš, na počítači?

15: No, na tom starým hraju takový Želvy Ninja a ještě je tam takovýho příběh hraček. Mám tam takovou Cars hru, to jsou takový auta, kde závodíš. A já tam vždycky vyhraju, vždycky tam vyhraju, takže ty auta jsou pomalý a

když tam dáš filmorovu závodní, tak tam máš takovej koktejl, kterej zmáčkneš Ačko, pojeděš rychleje, když vyhraješ (...)

T: A na počítači můžeš hrát, kdy chceš?

15: Ne, já se musím jenom zeptat.

T: A hraješ každě den?

15: No.. někdy ne. Protože mně se nechce, protože mě tam nepustěj, protože někdy se tam nechci, někdy mě tam nepustěj a tak.

T: A hraješ na počítači sám?

15: Hm, hraju sám.

T: A máš sourozence? Bráchu, nebo ségru?

15: Ségru mám, Kát'u.

T: A kolik jí je?

15: Hm... osm. ZA chvíli jí bude devět.

T: A hrajete si spolu?

15: Noo, někdy jo. Někdy se zlobíme.

T: A jak si hrajete?

15: No.. normálně, že já mám doma takový šipky, tam takhle se musíš takový kolečko, tamhle se házíš, když to hodíš doprostřed, do červeného, tak tak vyhraješ, pak hrajou další ty dva. Ne, to je jenom pro dva. Když vyhraješ, tak odevzdáš nějakýmu jinýmu šipky a hraješ s ním, kdy on vyhraje, tak hraješ zase s někým jiným, když prohraje ten další.

T: Takže to hrajete se ségrou?

15:Hm, někdy si občas tat'ka hází.

T: A na co se díváš v televizi?

15: No... někdy si tam pustím dývko#

T: A jaký?

15: Takovýho Ironmana, takovýho robota, jak se jmenuje (?) a tam jde, že o to, tam takovej ten kluk dal Ironmanovi ten disk takovej, kterej se takhle připne, von mu tam připne, takže on poslouchal někoho jinýho, ten ještě tam měl (?) to je jeho kamarád (...)

T: Hm a na co se ještě díváš?

15: Ještě se dívám... na Želvy Ninja, to jsou takový Ninjové, takový želvy, v kresleným, že tam šel jeden chlapec, zakop, ty želvy mu spadly do kanálu, a ho tam našel mistr tříška, to byl pán těch Ninjů, to byla krysa, a když uviděl takovou... ehm... takovou vodovou (...)

T: A ještě na něco se díváš?

15: No... & já ani nevím, na co se dívám. Jo... ještě se dívám na Avengers (?) nekonečná pomsta, to je takovej kapitán Říká, tam je taková víla, pak tam je ještě takovej dlouhej, tam se zmáčkne tlačítko Ironman (...)

T: A díváš se sám na televizi, nebo s někým?

15: Sám někdy, nebo s taťkou.

T: Na co se díváte s taťkou?

15: Noo, on taťka si to někdy přepne na fotbal, protože tam dávaj Česko, taťka mi pak dovolí, že si tam můžu pustit dývko a mamka mně to pak řekne, že už od toho můžu jít od té televize. Pak mamka řekne, že si pustí počítač, a pak se zloběj mamka s taťkou, protože neví, kdo si může jít na notebook. Ale ale to se stává jenom někdy, protože nejdřív

tam je mamka na notebooku, pak tam je taťka a pořád se to střídá dokola.

T: A můžeš se dívat na televizi, kdy chceš?

15: Noo, když jdu s taťkou domů, tak mně to dovolí, když jde mamka, tak mně taky to někdy dovolí.

T: A musíš se vždycky ptát?

15: Hm, musím někdy.

T: A díváš se s rodičema na zprávy?

15: Ne.

T: A na večerníčka se díváš?

15: (kroutí hlavou)

T: A kdy se díváš na televizi?

15: No, mamka mi večer čte pohádku na knížce.

T: Vždycky před spaním?

15: No, před spaním.

T: A co ti čte?

15: No takovou knížku, která, to já nevím, jak se jmenuje, ale je dobrá. (?) máme dočtenou a dneska budem pokračovat večer.

T: A o čem je?

15: No tam jsou O špinavých uších, o nevychovanéj.. ehm.. kterej jí a je ušpiněnej, pak ještě tam je o žalování, o nevysmrkaném nosu, o neukázněných hračkách, rozvázané tkaničky, a ... o nenošených bačkůrkách, o nevyčistěných zoubkách.

T: To je všechno v té jedny knížce?

15: No, ještě tam něco je, ale já nevím.
& No, myslím, že už to je všechno.

T: A taťka ti taky čte?

15: Jo, ještě tam je o neučesaných vláskách.

T: Taťka taky čten?

15: Ne, von se totiž dívá na televizi, mamka mi čte.

T: A babička s dědou ti někdy čtou, nebo povídají?

15: Když jsem u babičky, tak babička mně tam pustí, že si můžu pustit televizi, pustit si pohádku.

T: V televizi, jo?

15: No, protože tam, my máme dva pokoje, tam v pokojíčku, tam se nejde pustit televize, ale jenom dývko, protože tam není a tam vedle se může pustit televize a tam dývko není.

T: A babička ti nečte knížky?

15: (kroutí hlavou), jenom Káťa si čte knížky někdy sama pro sebe.

T: A povídáte si doma někdy s rodičema?

15: No, někdy jo.

T: A o čem?

15: No, jenom jednou zatím ,protože ona se nám rozbila televize, teď máme přepnutý programy, nám to jde všechno maďarsky, ale jenom něco jde česky, tak se jsme si povídali jenom.

T: A o čem jste si povídali?

15: No, o nějakým o tý elektrině, jak je rozbitá ta televize, ale nebyla rozbitá,

ona se zase přepla, ale bylo to všechno v maďarsky, ale Nova ne, ani jednička.

T: A povídáte si o pohádkách někdy?

15: O pohádkách? Ani ne.

T: Ani o tom, co jsi dělal ve školce?

15: No, někdy jo. Někdy jsme si s mamkou povídali.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

15: Ehm, třeba Cars, to jsou ty Auta, pak mám ještě Pipi dlouhou punčochu, Mach a Šebestová, a už ani nevím.

T: Hm a kdo ti z nich teda čte?

15: No ještě tam mám knížku o knížku básnickovou, když jsem byl někde, tak jsme si ji vzali a já jsem mamka mi to vždycky četla a já jsem poslouchal.

T: A prohlížíš si ty knížky někdy sám?

15: Hm, někdy si je prohlížím.

T: A od koho je dostáváš?

15: No, no já ani nevím. A Káťa mi někdy četla tu Cars i mamka.

T: A posloucháš někdy pohádky z rádia?

15: Hm, my máme doma rádio, jenom jednou jsem poslouchal Modroočka.

T: A jinak ne?

15: (kroutí hlavou) Jinak Káťa si tam někdy pustí Káťa si tam jenom pustí písničky a tancuje tam v pokojíčku.

T: A tancuješ s ní?

15: (kroutí hlavou) občas.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky?

15: &

T: Kdo myslíš, že se na ně dívá a kdo si je čte?

15: No.. my si teď čteme pohádky před spaním už na dývku, ale přečteme si ty pohádky.... no ani nevím, od koho jsme dostali ty knížky, ale máme jich tam plno.

T: A jsou nějaký pohádky pro dospělé?

15: Ne. Ale ještě tam bylo že, my jsme měli jsme tam takovou skříňku, kde jsou ty knížky, ona byla nejdřív tam v rohu, ale teď ji máme jinde přemístěnou, protože my jsme tam malovali. Jsme si to přestěhovali.

T: A myslíš, že pohádky dopadají dobře, nebo špatně?

15: Dobře.

T: Všechny?

15: Hm.

T: Žádnou, která dopadá špatně, neznáš?

15: Ne.

T: A proč myslíš, že si čteme pohádky, nebo proč se na ně díváme?

15: Protože aby abychom věděli, co máme dělat, když něco nevíme, abychom to věděli.

T: A chtěl bys být nějakou pohádkovou postavou?

15: Hm & chtěl bych být pirátem.

T: Proč pirátem?

15: Protože ten je dobrej a může jezdit na lodi,

T: A co všechno ještě umí? Co bys chtěl umět jako pirát?

15: No Pirát z Karibiku tam zachraňuje a v tom, že (probouzí se jeden kluk, jdu ho obléct, aby mohl jít ven)

T: Tak, kde jsme skončili, už si nepamatuju. Jo, jestli bys chtěl umět něco jako nějaká pohádková postava, jako ten pirát.

15: No, hm měl bysem šavli, pásek, klobouk, měl by sem tady takovej šátek, měl bysem tady náušnici, pásku přes oko a šavli to je jako meč takovej a já už nevím, co dál.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

15: (kroutí hlavou)

T: Žádných?

15: (kroutí hlavou)

T: A který postavy z pohádek myslíš, že jsou hodný a který zlý?

15: Harry Potter, Ironman

T: Ty jsou jaký? Hodný, nebo zlý?

15: Hodný. Ještě (?) ten zachraňuje města před takovou příšerou. Pak ještě Madadaskar, to je takovej Alex, Glorie, Melman a Marty a ty jsou hodný, oni chtějí zpátky do New Yorku, ale oni se jdou někam jinam a Alexe tam pověsí za provázek a Alex říká Bonjour a ty lidi áááá a už běží pryč, protože se bojejí. Tam je taková (asi pečovatelka), která se stará o ty zvířata. Tam byl takovej král Jelimán, kterejí si lehl, otevřel si dveře, lehl si takhle bok a ta paní ošetřovatelka (?) a usnul, protože byl trumbera.

T: A který pohádkový postavy jsou zlý?

15: To je ... já ani nevím

T: Neznáš žádný zlý postavy?

15: Zním, ale nevím jaký. Já si žádný nepamatuju.

T: A jaký máš doma hračky?

15: Mám tam (dora?) to je takový, že má kladivo, pak ještě „Hulka“ kočku

T: A co je co?

15: Kočku? To je takovej bojovník, ještě Ironmana, mám dva Ironmany, teda tři, jeden velkej, druhej malej, druhej taky malej, ale má ulomený nohy. A.. už nevím.

T: A co dostáváš doma k narozeninám, nebo k svátku?

15: Mám dva „torové“, jeden jeden „tor“ a jeden Ironman jsem si koupil ke svátku, k narozeninám jsem dostal takovýho želvíka Michelangela a k Vánocům jsem dostal tři Ninjy, Leo, Don a Raphael, ale Miky mně zbýval, takže mně ho dali k narozkám a ještě mám mistra Třísku. ještě mám takovýhle malý Ninjy.

T: A chodíš do divadla nebo do kina?

15: Někdy jsem byl v kině na Cars 2.

T: A s kým?

15: S mamkou. Ale moc tam lidí nebylo. A mamka mi říkala, že zas asi někdy půjdem do kina, třeba se školou můžem v první třídě jít do kina, Kát'a dneska jde.

T: A vypráví vám ve školce paní učitelka pohádky?

15: Hm, Modroočka.

T: A ještě něco?

15: (kroucí hlavou), jenom Modroočka, potřebujem pokračovat, dokončit ho.

T: A to vám čte?

15: Hm, to nám čte.

T: A pouští vám někdy rádio?

15: Rádio, hm, toho Modroočka. Nám přečetla pohádku a pak nám pustila jednou Modroočka na rádiu. Tak řekl (?.. huba) a oni se tomu všichni smáli a mně to nepřipadá jako k smíchu, protože vtip není vtipem.

T: A pouští vám tady někde televizi nebo počítač paní učitelka?

15: No, někdy nám pustí počítač, ale televizi tady nemáme. Ale počítač nám někdy přinese a pustí nám tam doktora Housku.

T: A to je co?

15: Tam takhle všechno říděj, co se nesmí, to máme jako vědět, co se nesmí dělat a co se má dělat, ale my jsme to věděli.

T: A kdyby ses mohl ocitnout v nějaký pohádce, jakou by sis vybral? V jaký bys chtěl bejt?

15: & Asi.. Spiderman, protože to je takovej pavouk, Petr Parker, kterej mu kousne, pak takhle skáče přes domy a on ví, že má v sobě takovouhle pavučinu, on takhle vystřelí, on to vůbec neví, že tam má pavučinu, pak jednoho dne má už ten oblek, on udělal tohle, ale mu to nejde, už to má vybitý, takže musí chvíli počkat. On si udělá takovou látečku aby si ji udělal a znova si to tam našteluje. Protože on v tom výstřiku to jako v kresleným tam mají takovej návlek, on

si ho dá takhle a on si otevře takovej ten oblek, on si tam dá tu látečku, pak to zadělá, pak to vypustí a jde mu to, i když ho někdo pronásleduje, tak on si zadělá ty dveře.

T: A to je pohádka?

15: No, jo. Ne, to je film.

T: A v tom filmu by ses chtěl ocitnout?

15: Hm.

T: A co bys tam chtěl dělat, co bys chtěl umět?

15: No, lítat s pavučinama takhle.

T: A kdybys měl tři přání jako v pohádce, co by sis přál?

15: No, už mám dvě, teď ještě poslední. Já bysem chtěl být tím Ironmanem, protože on má střílečku, ji má tady uprostřed, to je největší, a tady má taky, takže on si to našteluje, takže střílí a je fakt dobrej. A má brnění a pod tím je chlap.

INFORMÁTOR 16:

T: Tak, už to máš hotový?

16: (kývne)

T: A řekneš mi, co jsi to nakreslil?

16: Draka.

T: A z jaký pohádky ho znáš?

16: Hm... Z dračí.

T: A o čem je ta pohádka?

16: &

T: Odkud ho znáš, tohohle draka?

16: & Já ani nevím, protože už draků jsem viděl hodně v pohádkách.

T: A co ten drak všechno umí?

16: Z pusy kouřit oheň, pak umí létat a chodit.

T: A je hodná, nebo zlá postava?

16: Někdy hodná, někdy zlá.

T: A znáš ještě nějaký další pohádkový postavy?

16: Jo.

T: Jaký třeba?

16: Upíra a vlkodlaka, pak znám ještě toho, takovýho zelenýho ducha mrtvýho piráta, který se pohybuje, mumii. Znam toho hodně.

T: A odkud znáš tyhle postavy? Třeba toho upíra, kde jsi ho viděl?

16: Hm, to mám takovou pohádku na počítači. A vlkodlaka, to je na upírský.

T: A o čem je ta pohádka o upírovi? Co ten upír dělá?

16: Bojoval s vlkodlakem.

T: A proč bojovali?

16: Protože asi jedna parta byla upírá a jedna vlkodlácká.

T: A kdo vyhrál?

16: Vlkodlaci.

T: Takže to skončilo dobře, ta pohádka, nebo špatně? Nebo jak dopadla?

16: Skončila dobře, protože upíři byli zlí.

T: A vlkodlaci byli hodný?

16: Hm. Už jsem viděl jak, protože vlkodlak je v noci vlkodlak a v úplňku a třeba v dne je člověk normální. A už jsem viděl, jak se ten vlkodlak mění.

T: V tý pohádkce, jo? A to máš teda na počítači pohádku?

16: Jo. Tatka mi ji pouštěl.

T: Tatka?

16: Jo, většinou si většinou si vyberu nějakou dospěláckou.

T: A nebojíš se?

16: Nebojím.

T: A co všechno ty postavy dovedou? Co všechno uměj?

16: No upír třeba když skočí z nějaký vysoký třeba ze skály, tak neumí létat, ale umí skočit na nohy. A ten vlkodlak umí to, se proměňovat, a pak ještě to když kousne dalšího člověka, tak je z něj další vlkodlak.

T: A ten duch?

16: Ten umí asi, ten umí létat a ... a pak myslím, že to, taky jako upír skáče a a... a to bylo ve filmu, kde bojovali normální lidi s nějakýma příšerama. A byli tam nějaký hnusný skřeti a pak tam byl ten velitel těch duchů byl takovej černej železnej. A skončilo to nakonec dobře.

T: A jak to dopadlo?

16: Že ty příšery byli mrtvý a lidi živí.

T: A ten duch byl hodnej, nebo zlej?

16: Zlej.

T: A co se ti tady na těch postavách líbí? Proč je máš rád?

16: Nejvíc? Nejvíc asi upíra a vlkodlaka a ducha.

T: A chtěl bys umět něco jako oni?

16: Hm.

T: A co?

16: Líbilo by se mně létat a to a to dobře, protože to si můžu jenom poručit letadlo. A na skákačku nějaký péra a nějaký abysem se zachytil.

T: A co myslíš, že pohádkový postavy neumějí, co nedovedou?

16: Třeba že drak neumí kouřit ocasem ten oheň. No a na draku si to můžeš vymyslet, protože on asi doopravdy neexistoval.

T: Ten je jenom v pohádkách?

16: Asi. A pak... a a pak hodně v pohádkách je vlkodlak. Toho jsem viděl už na dvou pohádkách.

T: A víš, jak se jmenovaly ty pohádky?

16: O vlkodlakovi, o upírovi a o duchovi, ale to moc nevím, protože taťka mi to neříkal, protože jak tam byli ty zelený duchové, tak to mně taťka jenom chtěl na něco podívat, ale já jsem to dokončil. Na kousek jsem se neřval.

T: A díváš se doma na televizi?

16: Někdy.

T: A na co se díváš?

16: Skoro každý ráno na Krtka. Protože Zuzka, protože ségra ho furt chce pustit a to se střídáme.

T: A kolik jí je?

16: Tři.

T: A ještě na něco se díváš?

16: Já já mám mamutí pohádku, pak dinosauří a pak nějakou srandovni, že je o takových medvědech, že oni si ze sebe třeba dovedou ze sebe postavit mašinu sami ze sebe, nebo ze sebe to třeba udělat stříkací konvičky, všechno.

T: A jak vypadají?

16: No, jeden je velkej a jeden je malej a ten malej je trochu tlustější, než ten velkej. A na začátku to bylo dobrý, protože ten velkej se tajně schovával, on byl za cedulí a malej taky a von a jako že byl ten malej velkej, vona mu vykukovala hlava a tomu velký nohy a ťapali po tý velký ceduli furt dokola a oni spadli a a pak ten velkej byl placetej a tlustej a ten malej hubenej a velkej. Změnilo se to.

T: Máte doma v pokojíčku televizi?

16: Ne. V obýváku jenom.

T: A můžeš se na televizi dívat, kdy chceš, nebo se musíš ptát rodičů?

16: To se musím ptát rodičů a i na počítač mám hry.

T: A můžeš se v televizi dívat, na co chceš?

16: Jo, to si můžu vybrat. A s počítačem už umím zacházet, že to umím zapínat třeba ty hry si sám umím dát.

T: Ale musíš se vždycky nejdřív zeptat, jo?

16: No.

T: A s kým se díváš na televizi?

16: Většinou sám a někdy se sěgrou.

T: A na co se sám díváš?

16: Třeba na ty hry se sám někdy dívám, někdy se dívám já tam mám i lego takový.

T: Na počítači nebo v televizi?

16: Na počítači.

T: A v televizi se na něco díváš?

16: V televizi třeba na Animáčka, nebo něco takového, na pohádky.

T: A na večerníčka se taky díváš?

16: Na večerníčka .. ne, dívám se na Animáčka večer, na Mrňousky, nebo tak. No a ty Mrňousky jsou strašně srandovní.

T: A o čem to je?

16: No, že takový malý hmyzy.

T: A co tam dělají v té pohádce?

16: No třeba mouchy honěj berušky no a jedný morese zdálo, že že strašně malinký mouchy honěj strašně velký verušky a ta velká beruška je skoro

stejně velká jako kráva. To je nesmysl, spíš ty mouchy byly normální a ty berušky obří. (13:50)

T: A vzpomeneš si, na jaký pohádky se díváš na Vánoce?

16: Na Vánoce... na ty se moc nedívám na pohádky.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

16: Jo, mám.

T: Jaký?

16: Třeba třeba mamka nám čte vždycky pohádku v noci, že třeba čte Otesánka, nebo Mikeše nebo tak. Dědu Vševědu nebo tak no a vždycky dáváme O veliké řepě, že ji chce furt Zuzka, když ji čte taťka, tak on ji dělá srandovně - O Veliké ředkvičce, zasadil dědeček ředkvičku, nebo žepu. A Zuzka furt žepu, žepu, žepu, ještě neumí „ř“.

T: A čtou ti rodiče vždycky před spaním?

16: Jo, no někdy ne. Protože někdy je už hodně hodin. Že my docela vydržíme dlouho vzhůru. Já dýl.

T: A co děláte doma večer?

16: No večer#

T: Když jdete pozdě spát.

16: No mamka nebo taťka nám nečtou pohádku a no a v pátek šla mamka s babičkou někde na dovolenou a v neděli se vrátila a to taťka a to taťka nemoh vůbec to nám taťka nečet pohádku, on čte vždycky jenom Řepu nebo tak. A mně se ta Řepa to moc nelíbí, protože já bych radši dal Otesánka nebo no a nejdelší z těch

pohádek je Mikeš, ten je strašně dlouhý. No a ani a ještě jsme skoro pořád na tý první pohádce, jak jsou strašně dlouhý.

T: A babička s dědou ti taky čtou pohádky nebo ti vyprávěj?

16: Jo, čtou. Myslím, že jenom babička, děda ne.

T: A jaký?

16: No třeba my máme jednu dlouhou vo Mravenci nějakou, ale už nevím jakou#

T: O Ferdovi? Ferda mravenec?

16: Ne, ne, jo ale , máme, máme o Ferdovi, ale ještě nějakou jinou, máme jich u babičky asi tak milion. A doma strašně moc, doma nekonečno.

T: Knížek?

16: No.

T: A jaký třeba doma ještě máte?

16: Jako jiný doma?

T: Knížky, no.

16: Máme pak ještě doma nějakou hádankovou knížku, a pak to máme máme jich tak strašně moc, že já ani nevím jakou.

T: A máte doma nějakou knihovnu? Nějkou poličku, kde jsou ty knížky?

16: Máme strašně velkou knihovnu.

T: A od koho ty knížky dostáváš? Kdo ti je dává?

16: No, mamka mi jednu koupila a to je o upírovi a tu a tu mám do školy.

T: Tu máš do školy?

16: Jo, jsou tam vymalovánky a na čtení něco.

T: A posloucháte doma rádio?

16: Někdy, někdy. V autě skoro vždycky. V autě jsou strašně rychlý, ani je moc neslyším.

T: A před spaním?

16: Před spaním na rádio?

T: Hm.

16: Ne.

T: A nepouštíte si ani žádný pohádky z rádia třeba?

16: Ne asi ne, z rádia asi ne.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky? Kdo se na ně dívá, kdo si je čte?

16: ... Já bych si určitě nějaký přečet, protože já už skoro umím číst. Třeba umím napsat své jméno, nebo ségry jméno a pak ještě něco třeba umím napsat to, umím napsat třeba už skoro asi taťka, pak mamka asi, a to jenom skoro, ne úplně celý. A pak už nevím

T: A jsou i nějaký pohádky pro dospělé?

16: Jo jsou, taťka má jednu na počítači. Taťka jich má hodně na počítači.

T: A víš jaký má? Znáš je?

16: O takový holce, tam jsou příšery a pak ještě o těch duchů je taťkova a ještě to, a myslím, že Doba ledová není taťkova, ta je asi moje a pak už taťka má docela hodně pohádek, ale moc jsem se na ně nedíval, spíš na moje filmy.

T: A jaký máš filmy?

16: Dobu ledovou, anebo to ... pak ještě mám film jo Jak vycvičit draka, pak

mám pohádku teda film ještě ještě jo, takovou příšeru, která se jmenuje Godzilla a pak mám ještě to .. Kungfu panda no já jich mám strašně moc, ale moc se na ně nedívám.

T: A dopadají pohádky dobře nebo špatně?

16: Dobře.

T: Všechny?

16: Některý.

T: A který dopadají špatně? Znáš nějakou takovou?

16: Třeba znám ty taťkový, ty moc hezký nejsou. Taťka má spíš takový hnusný.

T: Tak a proč myslíš, že si čteme pohádky? Nebo proč se na ně díváme?

16: Protože aby nás to trochu pobavilo.

T: A chtěl bys být nějakou pohádkovou postavou?

16: Jo. A mám.

T: Mám asi někde draka, ale nevím kde. Pak mám Želvy Ninja jednoho a pak mám ještě já jich mám docela málo.

T: Ehm, a chtěl bys nějakou bejt?

16: Ani ne.

T: A chtěl bys něco umět jako nějaká pohádková postava?

16: Jo.

T: Co?

16: Lítat nebo skákat nebo jako ten vlkodlak se zakusovat a vytvořit dalšího vlkodlaka a pak bych chtěl ještě z pusy

oheň. No a Zuzka má z pusy oheň, ne ze zadku. Ze zadku smradlavej oheň.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

16: Ne.

T: A kdo je v pohádce hodnej a kdo zlej? Znáš nějaký zlý postavy?

16: Znáš třeba ty vlkodlaci jsou některý zlý, upíři jsou zlí, ty duchy, ty mrtví piráti, takový zelený duchy to jsou a jsou taky zlí.

T: A hodný?

16: A hodný jsou třeba nějaký vlkodlaci nebo to já jsem měl já jsem se díval, jak tam byli ty skřeti nebo ty duchové, tak tam bylo jedno obrovský město a tam bydleli hodný samý.

T: A kdo tam třeba bydlel?

16: Bydleli tam rytíři tam hlídali, pak takovej bílej král, měl světelnou kouli a královna tam asi nebyla a rytířů tam bylo asi milion.

T: A co rád děláš, když seš doma?

16: Jak si rád hraju doma?

T: Hm.

16: Já většinou stavím z papíru.

T: Z papíru?

16: Jo, mám tam plánky. A z toho se dají strašně těžký věci postavit.

T: Jo? Co třeba?

16: Třeba nějaký těžký dinosauri, myš, pes, želva, pak kostka, která se musí lepit, ta vpotřebuje asi osm papírů nebo tak, asi šest, jo šest a pak ještě jedna malinká, která vpotřebuje taky šest a

jinak už asi ... jo a to jsou tam vždycky označený modrý věci, hnědý věci, zelený věci, oranžový věci, červený věci, růžový věci a pak už asi to je asi všechno.

T: A ještě něco děláš doma?

16: No, pak úplně poprvé mně bavilo strašně stavět z lega, ale už to strašně dobře umím. Třeba z techniku, to je tako to je lepší lego než normální lego, protože to třeba zatáčí kolama, to umí i normální lego, péruje aaa aa too, dělá různý věcičky. A už mám doma čtyři. A když dokážu jednoho dinosaura už postavit sám, tak mně taťka slíbil dalšího technika a to si můžu vybrat. Třeba ten jo a ty jsou strašně vysoký, třeba nějaký mají pět dílů na vodu. Dlouhý

T: A jaký máš ještě doma hračky?

16: Auta, pak ještě ... jenom já?

T: Ehm, nebo ségra taky nějaký má?

16: Ségra jich má strašně moc, já ještě víc, ani nevím jaký.

T: A děláš nějaký sport? Sportuješ?

16: No, jo sportuju někdy.

T: A co děláš?

16: Třeba hraju fotbal, nebo takovej malej stolní, že má nožičky, já je mám malý a hrajeme s taťkou na těch tyčích, kopeme do míčku jenom ne nohama, ale hráčema takovýma plastovýma asi.

T: To máte doma?

16: Jo, to máme doma. A pak mám doma ještě ten míč na vodu. A pak mám doma ještě doopravdickej tvrdej míč, kterej se používá na fotbal.

T: A máš nějaký plyšáky?

16: Jo, krtka a s tím si už moc nehraju, nějakýho malýho medvěda a pak Mata a Pata.

T: A co dostáváš k narozeninám a k svátku?

16: ani nevím. No, to si můžu vybrat většinou. Já už jsem dostal dalekohled a mikroskop. A ten dalekohled je dobrej a mikroskop taky. Mikroskop už jsme používali, že taťka mi utrh vlas a a dali jsme ho do mikroskopu a zkoumali jsme ho. Jak se zvětšuje, jak doopravdy je jak doopravdy vypadá, protože vlasy jsou strašně malý, že se správně ani nedají vidět.

T: A chodíš do divadla nebo do kina?

16: Do divadla asi moc ne a do kina do kina třeba na Době ledový 4, no, už jsou čtyři díly, ale jeden se nepočítá, jsou první díl je o takovým mimikovi, prckovi mu říkaj a druhej díl je o příšerách a ten první díl je to, tam byli nepřítelové tygři a v druhým a teda v tom prvním byli nepřítelové tygři a jeden a jeden byl to zlej a pak nakonec byl hodnej a v druhým díle byly nepřítelové takový příšery a v třetím dinosauři a jeden dinosaur asi a ten se jmenoval Rudla a ta dinosauři máma ho přeprala, ale pak tam je jedna lasice, která se jmenuje Bak, ale Bak to nechtěl, protože on s ní chtěl furt bojovat. No a jednu si to udělal jako koně, místo koně dinosaura. Normální lasice. No a poprvé, když bojovali, tak Rudla Bakovi vykous oko a pak a Rudla ho málem spolka a pak ten Bak vyleza, no a jak tam měl v puse tu kouli nebo tu takovou, tu tak on se na to zachytil neviditelně a furt se houpal sem a tam, až vyletěl a jakou měl sílu, tak mu vyrazil jeden zub.

A ten zub byl skoro stejně velkej jako on, ten Bak.

T: A vypráví vám ve školce paní učitelka pohádky?

16: Jo, v rádiu.

T: V rádiu vám pouští? A jaký?

16: Nebo čte v knížce. No třeba o Šípkové Růžence tam asi čte, pak tam bylo asi no už nevím, já je moc neposlouchám, protože spíš si to, protože spíš si to, spíš si hraju s plyšákem nebo tak.

T: A kdyby ses mohl ocitnout v nějaký pohádce#

16: Jak ocitnout?

T: Jako kdybys tam byl, v tý pohádce, s těma všema pohádkovýma postavami#

16: Chtěl nebo nechtěl?

T: V jaký pohádce by se ti líbilo?

16: V žádný.

T: V žádný?

16: Ne. Protože to třeba vo upírách by mě zabili upíři.

T: A kdybys měl tři přání, jako v pohádce, a mohl by sis přát, co bys chtěl, co by sis vybral?

16: Aby mně upír neza... vlastně to nesmím říkat, protože přání se většinou nesměj říkat.

INFORMÁTOR 17:

17: Já rád maluju třeba vlaky.

T: A nikoho z pohádky bys nezvládnul?

17: Ne.

T: Tak mi něco namaluj teda, něco, co umíš.

17: (kreslí)

T: Hotovo?

17: Hm.

T: Tak co to je?

17: Vlák.

T: Hm. A ten teda není z žádný pohádky, ten vlák?

17: Myslím, že ne.

T: A kde jsi ho viděl?

17: Mně nejlíp jdou jenom vlaky.

T: Jenom vlaky?

17: A taky, že je mám rád, vlaky.

T: Tak a znáš teda aspoň nějaký postavy z pohádek? Někoho, kdo v pohádkách vystupuje?

17: Ne.

T: Vůbec neznáš? A nějaký pohádky znáš?

17: Možná, že vždycky představuje Modroočka taky.

T: Ehm a Modroočka znáš odkud?

17: Jak jsme byli na horách ve školce v přírodě. Tak se paní učitelka převlíkla za Modroočka.

T: Jo? A odkud znáš toho Modroočka, kde jsi ho viděl, nebo slyšel?

17: Tam ha horách, jak jsme byli. Ta chata se jmenovala Smetánka. A tam byla taková telka a tam jsme se na něj dívali.

T: V televizi?

17: (kývne)

T: A ještě znáš nějaký pohádky?

17: Ne.

T: A filmy nějaký znáš?

17: Nejvíc mě baví Spiderman a Harry Potter a Tučňáci z Madadaskaru.

T: A to je o čem, ty tučňáci?

17: No ty bojujou, tučňáci z Madadaskaru jsou totiž v tel v televizi. A ty tam jako bojujou s něčím a to je pořád něco dělají, to je dobrý.

T: A Harry Potter je o čem?

17: Znáám jendom jedničku a tam je takovej obr, kterej kterej musí ta jedna holka a ten jeho kluk, kámoš, tak toho obra musej zabít a zabili ho. Ale ne doopravdy, pak se probudil.

T: Ten obr?

17: Hm. Ale zmlátili ho tou svou plácačkou jako takovou tou velikou.

T: A co všechno ten Harry Potter umí?

17: No ještě, už nevím. A vím ještě, o čem je ten Spiderman. Znáám i trojku, ta je dost dobrá. Tam je jeden takovej píseček, kterej je hroznej obr, a když na něj střílí, tak se naštve a všechny splaší svým pískem. A ještě tam byl jeden černej Spiderman, kterej je taky, ten je

taky zlej, stejně jako ten obr a ten a ten
černej se jmenoval „Venom“.

T: A co ten Spiderman umí?

17: Bojuje, jak jsem to říkal.

T: A chtěl bys taky umět něco jako on?

17: Hm, jo.

T: A co?

17: Ještě ještě byla v reklamě taková
hračka, kterou můžeš taky to samý lítat.
V reklamě o Spidermanovi.

T: A díváš se doma na televizi?

17: Jo, mám jedničku, dvojku i trojku.

T: Na Spidermana?

17: Hm.

T: A ještě na něco?

17: A Harry Pottera mám jedna, dvě, tři,
čtyři, pět, šest, sedm, osm. Táta má
všechny, jenom do osmičky.

T: A ještě se na něco díváš?

17: Ještě na něco jo. Ale... Burákovi
povídácky, to je dobrý taky.

T: A to je o čem?

17: No Burák je jako tam lítá jako v
cirkuse a pak podruhý byl jako ještě
něco, to už nevím, a potřetí tam byl ten
boj, jak jako všechny ty nejsilnější
přepral. A jak jeden ten vojákovej
teréňák řekl, jedna jedna a dvacet kliků,
nestačili by tři a pink do něho. Ještě tam
byla jedna sanitka a ta a říkala „příští
zastávka je nemocnice. Neboj se,
přivezu tě na piknik (?)“ hou, hou, až do
nemocnice to vystřelil \$

T: A můžeš se dívat na televizi, kdy
chceš?

17: Hm, já to mám DVD.

T: A co máš v pokojíčku?

17: Ne, v obýváku.

T: A musíš si dovolit rodičů?

17: Nemusím, to jenom, můžu si jenom
říct, jakej film chci, a oni mi to pustěj.

T: A díváš se na televizi sám?

17: No, i s někým.

T: A s kým?

17: S mámou a s tatškou.

T: A na co se díváte?

17: To už jsem říkal.

T: Na Spidermana a tak? Na Harryho
Pottera?

17: Hm.

T: S rodičema se díváš, jo?

17: Jo.

T: A ještě na něco se s nima díváš?

17: Ale Tučňáci z Madadaskaru se
jenom koukám sám.

T: A máš sourozence? Bráchu nebo
ségru?

17: Mám ségru.

T: A kolik jí je?

17: Teda sestru a sestřenici. Ale nevím,
kolik jich už je#

T: A je starší?

17: Jo, je o mnohem starší, jedna už se vdávala.

T: Ségra?

17: Jo a ta druhá taky. Sestřenice. Sestra a sestřenice už se dávno vdávaly.

T: A díváš se s rodičema na zprávy?

17: Dívám.

T: Každý den?

17: Už mě tak začínaj bavit. Zprávy.

T: A co tam říkají?

17: Hm, to už jsem zapomněl.

T: A díváš se na Večerníček?

17: Dívám, ale už jsem přestal, protože už vždycky se pozdě koukám, pozdě vždycky. Protože hrozně brzo jdu spát.

T: A v kolik chodíš spát?

17: V osm.

T: A máš doma#

17: A někdy v devět.

T: A máš doma nějaký pohádkový knížky?

17: Mám, ale na ty už se moc nekoukám. Mám ještě jedno takový malinký DVD a tam si můžu taky vždycky vložit,co chci. Zatím tam mám auta1 a mám ještě Auto2.

T: A knížky ti nikdo nečte?

17: No, už jsem přestal, už mě to moc nebaví s těma knížkami.

T: Hm, a jaký třeba doma máš?

17: Mašinku Tomáše, jedničku a sedmičku a devítku a ještě ... no ještě mám O perníkový chaloupce

T: A víš, o čem to je, ta Perníková chaloupka?

17: Hm.

T: A o čem?

17: Ale už jsem to zapomněl.

T: A od koho ty knížky dostáváš?

17: Od mámy a od tatky. Včera jsem měl svátek.

T: Jo? Tak já ti taky ještě popřeju všechno nejlepší

17: (usměje se)

T: A co jsi dostal včera?

17: No, dostal jsem jako jak je ta veliká loď, tak tam je takový to letiště, který jako to veliký letiště, který jako letedla vypadají jako stíhačky.

T: Taková letadlová loď?

17: Hm.

T: A ještě něco?

17: No, ještě mám takovýho toho tu stíhačku jednu. A dostal jsem ještě další ještě čtyři „Hotwils“ auta.

T: A jezdíš někdy k babičce a k dědovi?

17: Jo. Na chatu.

T: A čtou ti pohádky?

17: Ne, moc pohádky tam jich nemají.

T: Ani žádnou knížku ti nečtou?

17: Ne, mají jenom jednu a ta se mi moc nelíbí.

T: A pro koho myslíš, že jsou pohádky, kdo se na ně dívá?

17: Teď vůbec nevím, co tím myslíš.

T: Kdo se dívá na pohádky? Jestli děti, nebo dospělí...

17: Pro děti.

T: A mají dospělí taky nějaký pohádky?

17: No, samý nebezpečný filmy. A já jsem viděl ještě, co je nebezpečnýho, a taky jsem viděl Piráti z Karibiku 4, tam jsou takový ty mořský víly, který tak ty jsou trochu zlí a za chvíli se pak promění v člověka jako a mají nohy a pak zase se promění v mořský víly. A ještě jsem viděl jako Piráti z Karibiku Prokletí Černý perly a to je taky dost nebezpečný.

T: A to je o čem?

17: No... ta Černá perla, tak tam jsou hrozný lidi. Tam chtějí úplně všechny zabít. Černá perla v tý pohá v tom filmu, tak Černá perla je nejrychlejší loď. A tam jsou takový piráti, který když se, když vypadá jako takový světlo jako takový z měsíce, měsíční světlo, tak se promění v kostry. A pořád a pak pořád můžou chodit, ale nikdy se nezmrtnějí. Pak zase za hodinu, pak zase za osmnáct dní se zmrtnějí, ty piráti.

T: A dopadají pohádky dobře, nebo špatně?

17: Dobře. Ale některý špatně.

T: Který třeba?

17: Ty Piráti z Karibiku jsou taky hrozný.

T: To dopadne špatně?

17: Jo, někdy.

T: A to je pohádka?

17: Jo. Ale v tý osmičce bysem se teda táta říkal, že bysem se v tý osmičce hrozně bál, to je hrozně strašidelný, v Harry Potterovi osmičce.

T: A proč myslíš, že si čteme pohádky, nebo se na ně díváme?

17: Jak jako?

T: Proč si je čteme?

17: Nevím.

T: Jen tak?

17: Hm.

T: A bojíš se nějakých pohádkových postav?

17: No.. ještě ne.

T: A kdo je v pohádce hodnej a kdo zlej?

17: Já myslím, ještě ve filmu, který mám, ten obr je hrozně zlej a ještě ty zlí piráti na tý Černý perle.

T: A kdo je hodnej?

17: No.. ten pirát a jemnuje se Jack Sparow.

T: Ten je hodnej?

17: No. Ale taky se proměňuje. Jenom když takhle někoho zapíchne a když se to vyrve, tak zase ne. Taky někdy ve slunečním světle, takovým.

T: A co rád děláš, když seš doma?

17: No.. hrajeme si občas se svým městem. Mám doma takový veliký město. Koupil mi ho Ježíšek a stál tři tisíce.

T: Aha, a to je jako nějaká stavebnice?

17: To není stavebnice, to dalo hodně pěknou práci teda! To vyrobit.

T: A máš doma nějaký hračky?

17: Mám.

T: Jaký?

17: Mám úplně plno, to by trvalo až do zítřka.

T: Tak pár aspoň.

17: Mám nějaký trénačky, ještě mám jako ještě pod postelí ještě nějaký věci, který jsou taky dost veliký. Pod postelí mám nejvíc velikých věcí, ale už jsem některý odvezl na chatu. Na chatě je to teda dobrý. Tam jsem to slavil a ještě jsem se tady odřel, to mám ze včerejška.

T: A sportuješ?

17: Sportuju.

T: Co děláš?

17: No, ještě já už jsem přestal chodit na fotbal a někdy už možná půjdu já nevím kdy, půjdu na florbal.

T: A chodíš do divadla nebo kina?

17: Do kina chodím.

T: A s kým chodíš?

17: S tátou, jenom jednou jsem šel s mámou. Jinak pořád s tátou. A táta vždycky v půlce pohádce usne.

T: A na co chodíte? Co jsi už viděl v kině?

17: No, Kocoura v botách. Teďka budou dávat Madadaskar 4 nebo 3, jo 3.

T: Tak na to půjdte?

17: Jo a půjdu ještě na to .. na to přece já už nevím, jak se to jmenuje, tak na to půjdu, ale na 4. Ale to je hrozně krátký, to se nepočítá, to je jak slavili Vánoce. To je hrozně krátký. Jinak Já mám 1, 2 a 3.

T: A máš doma počítač?

17: Mám.

T: A hraješ si na něm?

17: Jo.

T: A co na něm děláš?

17: No, jezdím tam s autama, některý se mně hrozně líbí.

T: Hry nějaký, jo?

17: Jo.

T: A můžeš hrát, kdy chceš , na počítači?

17: Hm, ale když se táta na mě rozzlobí, když něco zničím, jako jsem teďkazničil ten ten trošku to malý městečko, tak jsem mu to trošku zničil a nedovolil mně to. Ale mamka, když táta odjel za babičkou do nemocnice, tak mě tam máma pustila na chvílku a pak jsme šli jako jsme v neděli teda v pátek jsme šli .. jsme šli jako .. už jsem to zapomněl ke komu, a tam jsme hráli ještě ten tenis a ještě tam za ten plot se nic nesmí. Tam jsou takoví psi, který se hrozně rozčílejí a ty by tě mohli i zabít. Protože tam, když to nehlídali, tak tam ukradli, strejda říkal, že tam ukradli nějaký železo, a jak jsme hráli jako ten tenis, tak tak jsme, tak nám tam za ten plot vyletěl jeden míček. Ale žádný, ale nikdo tam nebyl. Dají nám vědět, až ho vytáhnou.

T: A vypráví vám paní učitelka ve školce nějaký pohádky, nebo čte?

17: Jo, vypráví, spíš čte.

T: A co čte?

17: No, to už nevím.

T: A pouští vám rádio?

17: Jo, pouští, Modroočka.

T: Tak a kdybys měl tři přání, jako v pohádce, a mohl by sis přát cokoliv, co bys chtěl?

17: Jako co?

T: Co by sis přál?

17: Být jako v jedné pohádce?

T: Co bys chtěl, kdyby sis mohl vybrat, co bys chtěl

17: &

T: Nemáš žádný přání?

17: Ještě přemýšlím. & Spiderman.

T: Bys chtěl bejt?

17: Jo, to je dobrý.

Příloha D: Témata polostrukturovaného rozhovoru

1. dosavadní praxe učitelky
2. třídní vzdělávací program
3. četba pohádkových knih
4. pohádka v dané třídě mateřské školy
5. akce mimo prostory mateřské školy, kterých se daná třída účastní

Příloha E: Komentovaný přepis rozhovoru s učitelkou

Rozhovor byl pořizen v červnu 2012.

Vysvětlivky k přepisu rozhovoru:

T = tazatel

U = učitelka

= přerušení

& = přemýšlení

* = odmlka

\$ = smích

Přepis:

T: Jak dlouho ve školce učíš?

U: Už jsem tady sedm let.

T: A před tím jsi už někde učila?

U: A před tím jsem, teda mateřská, před tím jsem byla v Lázních Bohdaneč.

T: Jak dlouho?

U: Tam jsem byla čtyři roky. Hned po škole jsem tam nastoupila.

T: A měla jsi vždycky předškoláky, nebo i mladší děti?

U: Měla jsem i mladší, vlastně tam jsem měla děti od tří let do šesti, vlastně celý tři roky jsem si je vedla, a tady jsem měla po různu. Jeden rok malinký děti, potom středňáčky a teď jsem vlastně už čtvrtý rok na předškolákách.

T: Takže teď jsi zůstala u předškoláků.

U: Hm.

T: A s jakýma se ti nejlíp dělalo?

U: Noo, tak je to různý, každé má své pro a proti, že jo, ta věková skupina. Ale jsem na těch předškolákách, jako má ráda ty výsledky, když vidím ty výsledky. Tak asi tady s těma předškoláčkama.

T: Tak a tady ve školce máte nějaký osnovy?

U: No, osnovy. To je ten třídní vzdělávací program, kterej vlastně si děláme na třídě s kolegyní a de facto je to podle osnovy školního vzdělávacího programu, na kterým jsme se podílely všechny kolegyně včetně paní ředitelky.

T: A můžeš mi zhruba říct, na čem je ten třídní program založenej?

U: No tak, ten třídní.. takhle. Jedeme podle té knížky Divokraj, to víš, tam se odehrávají ty příběhy se skřítkama, takže se snažíme navodit.. vlastně všechny ty skřítky z té knížky zapojit, aby nás provázeli celým rokem. Někdy se to prostě podaří, někdy ne, to jako to jsme si řekli, že ne vždycky musíme všechno, co jsme si tam dali. Právě je to takový variabilní, že si to nemusíme prostě plnit. No a je založený, myslím si, že předškolní vzdělávání vůbec je o tradicích, jako u nás myslím vůbec, tak jako že zakládáme si na tom. A hlavně je to prostě různý období, jaro, léto, podzim, zima a tím se všechno celej rok prolíná.

T: A tu knížku Divokraj jste si taky četli?

U: Četly, no, dětem. Ano.

T: Takže by ji měly znát?

U: No, měly by ji znát, ale já se přiznám, že letošní mé děti si vybrali Pipi dlouhou punčochu, legrační knížky a prostě začali jsme s nima a viděla jsem, že je to nebaví, Divokraj, je nebavil prostě no.

T: A ty knížky, co si čtete, si teda vybírají děti?

U: Jo, jo. Já jim většinou dávám na výběr, co by chtěly. Znaj to, že jo, třeba Pipi znají z televize. Modroočka jsme byli na divadelním představení tady v Pardubicích. Hráló nám pražský divadlo. Máme i CD. A my jsme vlastně prožili i školu v přírodě s Modroočkem. Takže myslím si, že my jsme si ulítli v druhý půlce teď na Modroočkovi.

T: A nejdřív viděli to představení, jo?

U: Nejdřív viděli představení. A musím říct, že to vlastně bylo i loni, s těma předškoláčkama, a ty taky jako. A když jim pustíš písničku, máme tady to cédéčko, a oni uměj slovo od slova z toho cédéčka celý. Jako S., ten to má asi i doma a ten jako jede..#

T: A ještě někdo říkal, že to má.

U: No, T. možná taky. Jako jo, tady asi vyhrál Modroočko letos, stoprocentně.

T: A tu Pipi jste taky četli?

U: Tu Pipi jsme četli ze začátku, v první půlce, no. A to potom V. (p. uč.) tak jako že zamítla před spaním, protože oni se rozjeli, že jo. Já jsem jim to četla a ona je legrační hrozně, ta Pipi a nechtěli potom odpočívat. A vždycky přišla potom (?) „Už jim to, prosím tě, nečti“. \$ Joo, tak ale. Jo, je to knížka pro tuhle skupinu věkovou.

T: Takže vždycky si každé den čtete?

U: Jo, většinou jo. Ano. Neříkám, taky jim pustím pohádku, vyberou si třeba, že to, že jim pustím na cédéčku. Říkala jsem jim, ať si přinesou jakýkoliv z domu, že jo. Protože taky už se v tom neorientuju tolik. Takže buď poslouchaj, ale většinou nejdřív jim přečtu.

T: A co třeba poslouchali?

U: Jo... tam jich je hodně.. Maxipsa Fíka, Rákosníčka, poslouchali jsme Včelí medvídky a poslouchali jsme Makovou panenku a potom tam mám taky to Sůl nad zlato. Ještě co jsme poslouchali. Ještě jsem jim dávala, ale to ti teď neřeknu z hlavy, to jsou moc hezký pohádky od Freyových, od Lindy Freyových. Já jsem u ní byla na semináři a ona nahrála pohádky a ke každému pohádce má zpracovaný projekt. A musím říct moct hezky.

T: A ty cédéčka jim pouštíš celý?

U: Ne, ne, třeba kousek. Ale tak jako, jo... teď už v poslední době když, tak nechtějí jo spát, při tom odpočívání (přichází dívka a vypráví). N., jaký jsme poslouchali pohádky, nevzpomeneš si? (N.: přemýšlí... :ale jednu pohádku si pamatuju v knížce). Jakou? (N: Máňu). Máňu? To já si nepamatuju, jakou Máňu? (N.: To jak si (??)) Jo, jo, jo. No, to byly zase příběhy takový. To je soubor vlastně takových sešitů, knížka. Ilustrovala to stoprocentně Plicková Edita a jsou to příběhy jako že poučný pro děti, pro ty předškoláky. Kde právě jako že se setkají s příběhem, aby se naučily číslo od hasičů, jak jsem včera četla od policie, to bylo z těchle příběhů. A podle toho teda taky. To jsem jim četla, to se jim líbilo a hodně to prožívali. Tam bylo právě maminka, jak drogy bere, jako jo.. A to teda byly z toho (?) a říkám musím přestat, jo, protože byly z toho myslím až hodně.. (přichází dívka)

T: A ty se jich vždycky ptáš, co jste četli minule?

U: Jo, jo. určitě.

T: A pamatujete si to?

U: Většinou jo, většinou v pohodě. Jako když je to ze dne na den, tak jo. Ty hlavičky mají ještě vyčištěný. Jako říká se tomu taková ta evaluace, co by se měla v předškolním vzdělávání prolínat, že bys měla každý den se ptát, což teda já nedělám každý den, ale někdy, když na to je čas, jak se jim ten den líbil. Co se jim nejvíc líbilo. Nebo za tejdenn taková evaluace, udělat jako by hodnocení. A z toho potom vycházet, to víš. Co jako by nejvíc chtěli, nejvíc se jim líbilo, jako samozřejmě nechat hrát, řídit, jo. Myslím si, že když mají volnější režim potom, tak začnou zlobit a docela rádi se něčeho zúčastněj, když je něco prostě organizovanýho pro ně. Ale chci, aby se to, přesně, aby začali o tom vyprávět a samozřejmě v tomhle tom věkový... v týhle věkový třídě celý věty, tvoření celej vět, to je základ, abyste je to naučila do školy. Takže se snažíme.

T: Povídate si někdy o pohádkách, který znají třeba? Máš přehled, co jim doma čtou? Jestli se jim věnujou v tomhle směru.

U: Myslím si.. no, to je horší. Víš, když se jich zeptám, co večer, tak je tam počítač, ten tam vévodí, všemu. Ze školky, vždyť jsi to slyšela taky, ve třídě počítač. V pondělí, po víkendech, my si sedneme, taková tradice v komunitním kruhu, a vyprávíme si, co bylo, zážitky z víkendu, a jsou děti, který za celý víkend nevylezou ven. Nevyjdou ven. No a „já jsem si hrál v pokojíčku, já jsme si hrála...“, mamka ti nečte? „nečte“. A kolegyně letos, jo, V., ta začala s nima, protože chodí teda na tu odpolední, tak jim začala vyprávět pohádky před spaním. Ona jim nečte, ale vypráví. Ona si možná nějaký smyslela, nevím, ona prošla tím varnsdorfským školstvím, takže to já zas až tak nevím, co z toho slyšeli.

T: A ona někdy chodí dřív, že jim vypráví?

U: Jo, ze začátku. Víš co, já jim přečtu a třeba ještě někdy ona, protože nechtěj spát. Nebo my, když to natáhne, tak já je položím před tou jednou. Takže se vystřídáme a ona si je přebere. A vlastně jsme to udělali, protože tady máme problémovýho kluka, a to nešlo, on těžce nesl to střídání, takže chodila i dřív, aby si je vzala hned už po obědě, víš. Abych já už tam vůbec nezasahovala, víš, aby zase se připnul na ni. (opět přichází dívka) A tyhlencty sešity (?), je jich víc, taky moc hezký pohádky o zvířátkách, písničky k tomu. Ale to je vždycky dobrý, víš co, třeba si začít na začátku roku a že podle nich pojedíš a zakomponovat to do toho programu. A ono ne vždycky se to podaří, když do toho máme plavání, jezdit do Ekocentra, prostě my máme s těma předškolákama docela nabitéj program, takže potom je to strašně těžký vždycky. Něco rozjedeš a přinesou ti „A soutěž“, dělat, jo. A úplně mimo téma třeba, jo. My jsme, já nevím, my děláme podzim prostě, les, putování, my jsme byli v hájovně všechno, pohádky k tomu teda lesu, že jo, vždycky se jich ptám, jestli znaj nějakou, když máme nějaký téma, že jo, kde viděli draka, v kterých pohádkách, no. Ale říkám, horší se to.

T: A vzpomenou si?

U: Jak kdy. Horší se to, rok od roku, opravdu. Já jsem s nima byla v divadle, tak byli některý poprvý. Jako v divadle třeba pardubickým vůbec nebyl nikdo ještě. A říkám, je jim šest roků, myslím si, že na tu pohádku dopolední v neděli... No, ty byly jak... to prožívali. My jsme byli na Pepkovi námořníkovi, to ti neřekl nikdo, vid'?

T: Ne.

U: Nikdo, vid'.

T: To jste byli tady ve Východočeským, jo?

U: Hm.

T: Tak to nezmínili.

U: To bylo fakt úžasný, fakt nádherný. Byli úplně v šoku, nikdo tam fakt nebyl: „Bude tma a budeš tam s náma?“ Teď chodíme hodně do Mázhause, to je výstavní síň v Pardubicích vedle radnice. Tam se pořádají výstavy, já nevím přesně na čerty, na

Velikonoce a byli jsme tam, rok co rok tam vystavuje paní, která má úžasný skřítky, sošky a jmenuje se.... třeba si vzpomenu za dyl. ... Paní Klimptová. Nádherný skřítky, ta nás tam prováděla.

T: A v tom divadle jste byli jenom na tomhle představení?

U: V divadle jsme byli na tom Pepkovi námořníkovi a pak jsme na tom Modroočkovi byli, ale to byla Malá scéna a ještě jsme tam byli na mašinkách, pohádky o mašince, taky na Malý scéně Východočeského divadla.

T: A na Dubině je ještě ten kulturní dům?

U: Je, tady jsme byli na vánoční, byli tam nevím, jestli ty moje děti, já si myslím, že jsem byla nemocná zrovna, kolem Velikonoc. Jestli byli na nějakým velikonočním představení. Ale chodíme tam taky občas, když jako přijdou s dobrou nabídkou.

T: A tady ve školce máte nějaký akce zaměřený na pohádku?

U: No vlastně my máme celej rok, nebo tahle, každý měsíc jsme si sem zvali pohádku, do školky. No, potom finanční situace.. to si rodiče platili, já nevím, dvacet pět korun až pětatřicet korun. Divadelní představení pro celou školku, přijela paní, byla tady herečka jedna taky, výborná. (přichází dívka) Minulý týden tady byla školička kouzel a písniček, čtyřicet minut představení pro děti s kouzlama a písničkama, no. Na zámku jsme byli, tam nás provedli celým zámekem pardubickým, tak tam byla pohádku pro ně, vyprávěla, jak tam byl ten zubr, ty Pernštejnové, tak z toho byli jakože to, tak rychle jdeme pod Kuňku, ať rychle vidíme zubra. A co kdyby náhodou na Dubině někomu zubr utek \$ tak to prožívaly taky hezky, to musím říct, že jo. No a jinak.. říkám, každý měsíc vlastně divadelní představení pohádková bejvala, teď je to třeba jednou za dva měsíce, z finanční stránky už se nesmí vybírat od rodičů peníze, platí to školka. No a jelikož školka nemá zas až takové prostředky...

T: A proč už se nemůže vybírat?

U: Nevím, je to prostě zhora, že se nesmí vybírat od rodičů na akce tohoto typu. Všude na školkách to tak je. A jelikož maj předškoláci vzdělávání zdarma, oni si platěj jenom svoje obědy. Maj největší spotřebu všeho, předškoláci. Výtvarnejch pomůcek, že jo, všeho. Si neplatěj nic. A ještě tohlencto, někteří rodiče, když jsme jim řekli, že teda jsme vybrali peníze na parník, na výlet 120 Kč, tak ještě .. proč... no, to si zaplatíte, protože neplatíte školný, že jo.

T: A ještě bych se tě zeptala, jestli si tady třeba hrajou na nějaký pohádkový postavy? Ukazovaly mi, že tady mají šaty.

U: Šaty. Princezny, tancování, to bylo období kolem Vánoc. V. to ušila, takže hudba, tančení, baletění. Holky sami, musím říct, že když jsme byli pak v tom divadle, tak samy si postavily divadlo, vždycky nás pozvaly a hrály nám divadlo s maňáskama. Jo, že hrály s maňáskama. No a vlastně letos tady proběhl kroužek dramatický výchovy, takže asi já nevím, šest dětí ze třídy, chodilo na dramáček. A ztvárňovali jsme pohádku, letos teda ne, ale vždycky třeba na tu besídku nebo tak, máme takový ty pohádky, co se s nima dá. Už

máme praxi. A ono víš, co. Ono s nima jako chvílku vidíš, že je to baví, nebo to, a potom vidíš.. třeba rodiče hrozně chtějí, já to chápu, chtěj besídky, vidět je, co uměj. My toho umíme, musím říct, byli v šoku, ty děti naše toho uměj. Ale už je to nebaví, jako zkoušíme na tu besídku a už jsou znuděný. Takže tak vždycky chvílku spíš tak jako vidím, co by se jim tak mohlo líbit. Různě, kluci, holky. My jsme si s holkama, co jsme měly holky, maminkovskej tejden, že jo, řekněte T. (dívky poslouchají) To bylo teda úžasný. Taky jsem měly kávový dýchánek. Vyjely jsme s kočárkama. A holky, že jdeme pohoupat miminka. Tak říkám, pojd'te, jdem na nějaký hřišťátko oplocený. A kočáry nazdar a šly na průlezký, že jo. Já říkám „matky, no co to je“ \$ No ale pak je vzaly, miminka, a pohouपालy je. Kluky jsme nechali na hřišti, ty zase hráli florbal, ty byly zatížený, dostali od Ježíška florbalový hokejky.